

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1-15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 18

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. **Θεοδώρου**, 'Η έορτή τών Χριστουγέννων και ό 'Ιωάννης ό Χρυσόστομος. - 'Επισκ. 'Αρχελούου **Ευθυμίου**, 'Ο άπομονωτισμός. - 'Επισκ. Ριζούτας **Μακαρίου**, 'Ο 'Αρχιεπ. Κύπρου Μακάριος Γ' ως θρησκευτικός ήγέτης. - 'Ιω. **Φουντούλη**, 'Απαντήσεις σε λειτουργικές, κανονικές και άλλες άπορίες. - 'Αρχιμ. Ευθ. Ε. 'Ελευθεριάδη, 'Ο Θεός γίνεται άνθρωπος... - π. 'Αντ. 'Αλεβιζόπουλου, Οί κυβερνήσεις τής Ευρωπαϊκής Κοινότητας μπροστά στο πρόβλημα τών αιώσεων... - 'Αλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, 'Ενας Βέλγος θρησκευοψυχολόγος στην 'Ελλάδα. - Νικ. Κ. **Δρατσέλλα**, 'Η ΙΒ' Κατήχσις προς φωτιζομένους του άγιου Κυρούλλου 'Ιεροσολύμων. - Παν. **Παπαθεοδώρου**, 'Ο ανάλωτος θησαυρός τής 'Ι. Μονής Ταξιαρχών Αιγιαλείας. - Κων. **Κονταξόπουλου**, Οί άγιοι Γρηγόριοι τής 'Ορθοδοξίας. - 'Επίκαιρα. - **Φς**, Τό βιβλίό. - **Περιεχόμενα** του τόμου ΜΒ' (1993). - Οί κατά τό έτος 1993 **Συνεργάται** του περιοδικού «'Εφημέριος».

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
115 21 'Αθήναι, 'Ιασιού 1 - Τηλέ-
φωνο 72.10.734 • Προϊστάμενος
Τυπογραφείου: Σωκράτης Μαν-
ρογόνατος, 'Ηπείρου 132 -
Πέραμα.

'Η έορτή τών Χριστουγέννων και ό 'Ιωάννης ό Χρυσόστομος

Στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες ή Γέννησις του Κυρίου έορταζόταν μαζί με τη Βάπτισί Του την 6η 'Ιανουαρίου ως έορτή τής 'Επιφανείας, την όποία ή 'Εκκλησία, όχι πολύ πριν από την Α' Οικουμενική Σύνοδο (325), άντέταξε στο γεγονός, ότι στην 'Ανατολή, ιδίως στην Αίγυπτο και στην 'Αραβία, οί 'Εθνικοί, την 6η 'Ιανουαρίου, λάτρευαν τον 'Ανίκητο 'Ηλιο με πανάρχαιες μυθολογικές παραστάσεις και πανηγύριζαν τη γέννησι αυτού του θεού, που πιστευόταν ως ένσάρκωση τής έννοίας του χρόνου και τής αιωνιότητος και είχε τό όνομα Αιών.

'Η ξεχωριστή έορτή τών Χριστουγέννων καθιερώθηκε και διαδόθηκε έν πρώτοις στη Δύσι και στην άμεση συνέχεια, με την επίδρασι του παραδείγματος τής Δύσεως, στην 'Ανατολή και όρίσθηκε την 25η Δεκεμβρίου, που ήταν, κατά τους ύπολογισμούς τών Δυτικών, ή ημέρα του χειμερινού ήλιοστασιού. 'Η έορτή αυτή άντιπαράτάχθηκε ως αντίβαρο στην ειδωλολατρική έορτή τής γενεθλίου ημέρας του 'Ανίκητου 'Ηλίου (Dies Natalis Solis Invicti), που έορταζόταν την 25η Δεκεμβρίου. 'Η νέα χριστιανική έορτή προέβαλλε τον Σωτήρα ως τον 'Ηλιο τής δικαιοσύνης (Ματ. δ', 2), τό «φώς του κόσμου ('Ιωάν. η', 12). 'Η έορτή τών Χριστουγέννων διαδόθηκε τάχιστα στη Δύσι και σ' όλη την 'Ανατολή στα χρόνια του Μ. Βασιλείου, του Γρηγορίου του Θεολόγου και του 'Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Πολύ ένδιαφέροντα είναι όσα μαρτυρεί 'Ιωάννης ό Χρυσόστομος για την έορτή τών Χριστουγέννων. Σε σχετικό λόγο του, που έκφωνήθηκε τό 386 στην 'Αντιόχεια (Λόγος εις την γενεθλιον ήμέραν του Σωτήρος ήμών 'Ι. Χ., Migne E. Π. 49, 351-362) πιστοποιεί ότι ή έορτή αυτή εισήχθη περίπου πρό δεκαετίας στην 'Αντιόχεια. Τούτο άμφισβητήθηκε από τους Η. Usener (Das Weihnachtsfest, Bonn 1911, σσ. 239 έξ.) και Β. Botte (Les Origines de Noël et de l'Épiphanie, Louvain 1932, σσ. 23-24), που ισχυρίσθηκαν ότι δήθεν ό λόγος αυτός έκφωνήθηκε κατά τον πρώτο έορτασμό τών Χριστουγέννων στην 'Αντιόχεια. 'Η άποψις αυτή άναιρέθηκε από τον χαράσσοντα τις γραμμές αυτές με ανακοίνωσι, που έγινε τό 1967 στην «Λειτουργική 'Εβδομάδα» του 'Ορθόδοξου Θεολογικού 'Ινστιτούτου τών Παρισίων «'Αγιος Σέργιος», χωρίς ό παριστάμενος έπιφανής λειτουργιολόγος πατήρ Β. Botte, του όποιου ή άποψις άναιρέθηκε, ή οίσοσήποτε άλλος να άντιτάξη κάτι στην ανακοίνωσί μας, ή όποία έπεισεν όλους (Evangelos Theodorou, Saint Jean Chrysostome et la fête de Noël, Paris 1967). Στην άποψί μας στηριχθήκαμε στην προσεκτική

6. Ο ΑΠΟΜΟΝΩΤΙΣΜΟΣ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Οἱ Φαρισαῖοι διεχώριζαν τὸν ἑαυτό τους ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ καὶ θρησκευτικὸ σύνολο. Καὶ τοῦτο, γιατί εἶχαν τὴν ἰδέα πὼς ἀποτελοῦσαν τὴν ἀφρόκρεμα τῆς κοινωνίας, πὼς ἦταν οἱ μοναδικοὶ καὶ γνήσιοι ἐκφραστές τῆς θρησκείας τους. Γι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀπλοὺς καὶ κοινοὺς ἀνθρώπους τοὺς περιφρονοῦσαν καὶ τοὺς μυκτηρίζαν. Σύνθημά τους ἦταν: «Ὁὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί» (Λουκ. ιβ' 11). Οἱ Φαρισαῖοι, ἐπομένως, μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν ὅτι εἶναι οἱ «πρῶτοι διδάξαντες» τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς διακρίσεως.

Ἐνῶ ὅμως διεχώριζαν τὸν ἑαυτό τους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ταυτίζονταν ἀπόλυτα μὲ τοὺς ὁμόφρονές τους, τοὺς λοιποὺς Φαρισαίους καὶ ὅλοι μαζί σχημάτιζαν τὴν πιὸ γνωστὴ παρτάξα τῶν θρησκευομένων Ἑβραίων. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτή, οἱ Φαρισαῖοι μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν οἱ ἐμπνευστές τῆς «κλειστῆς θρησκευτικῆς ομάδος», ποὺ ὑπάρχει καὶ ζεῖ ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο θρησκευτικὸ σῶμα.

Ὁ φαρισαϊκὸς θρησκευτικὸς τύπος διαχωρίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διότι εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὶς ἰδέες, τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὸν τρόπο ζωῆς του. Ὁ θρησκευτικὸς αὐτὸς τύπος εἶναι ἐγκεντρικὸς. Ἐπικεντρωμένος στὸν ἑαυτό του, ἀγνοεῖ ὅλους

τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀποφεύγει, διότι ἔχει σχηματίσει μέσα του τὴν ἐντύπωση ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτόν, εἶναι κακοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ, ὅπως εἶδαμε. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ φαρισαϊκὸς τύπος ταυτίζεται μὲ τοὺς ὁμόφρονές του καὶ σχηματίζουν μιὰ ξεχωριστὴ θρησκευτικὴ ομάδα. Τὰ μέλη τῆς φαρισαϊκῆς ομάδας ἀποτελοῦν ἓνα θρησκευτικὸ ghetto.

Τέτοιες κλειστὲς θρησκευτικὲς ομάδες ὑπάρχουν καὶ δημιουργοῦνται καὶ μέσα στὸν ἑλληνορθόδοξο χῶρο. Οἱ πιὸ χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Οἱ **αἰρετικοί**. Λίγοι ἄνθρωποι, θύματα συνήθως προσηλυτισμοῦ, σχηματίζουν θρησκευτικὲς μειονοτικὲς ομάδες. Ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἐπίδραση τῶν ομάδων αὐτῶν στὸ κοινωνικὸ καὶ θρησκευτικὸ σύνολο μιᾶς Χώρας μπορεῖ νὰ παρομοιασθεῖ μὲ τὴ φύση καὶ λειτουργία τῶν καρκινολογῶν κυττάρων. Ὅπως τὰ καρκινολογῶνα κύτταρα σχηματίζουν αὐτοτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητους «κακοήθεις ὄγκους» ποὺ ἀναπτύσσονται ταχύτατα καὶ καταστρέφουν ὅλα τὰ συστήματα καὶ τὶς λειτουργίες τοῦ σώματος, ἔτσι καὶ οἱ θρησκευτικὲς αὐτὲς ομάδες: ζοῦν καὶ ὑπάρχουν ἀπομονωμένες καὶ ἀποκομμένες ἀπὸ τὸ σύνολο, ἀλλὰ καὶ ὡς «κακοήθεις ὄγκοι» διαδίδονται ταχύτατα καὶ προκαλοῦν τὴ διά-

ἀνάλυσι τοῦ κειμένου τοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος ρητῶς προϋποθέτει τὴν ἐπὶ ὀλίγα ἔτη ὑπαρξὴ τῆς ἐορτῆς. Ὁ ἱερὸς πατὴρ τονίζει σαφῶς, ὅτι ἂν καὶ ἡ ἐορτὴ εἶναι νέα καὶ εἰσήχθη μόλις πρὶν λιγότερο ἀπὸ δέκα χρόνια, ἐν τούτοις ἐγινε τόσον ἀγαπητῆ, ὥστε ὁ ἱ. ναὸς ἔχει γεμίσει ἀσφυκτικὰ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, ποὺ τὴν τιμοῦν: «Πάλαι ταύτην ἐπεθύμουν ἐγὼ τὴν ἡμέραν ἰδεῖν, καὶ οὐκ ἀπλῶς ἰδεῖν, ἀλλὰ μετὰ πλήθους τοσούτου» καὶ διηνεκῶς ἠνχόμην οὕτως ἡμῖν πληρωθῆναι τὸ θέατρον (συνεκδοχικῶς = τὸν χῶρον τῶν ἀκροατῶν ἢ θεατῶν στὸν ἱ. ναὸ), ὡσπερ ἔστι νῦν ὁρᾶν πεπληρωμένον... Καίτοι γε οὐπω δέκατόν ἐστι ἔτος ἐξ οὗ δῆλη καὶ γνώριμος ἡμῖν αὕτη ἡ ἡμέρα γεγένηται» (ἐνθ' ἀνωτ. 352). «Κοιμωθεῖσα (ἡ ἐορτὴ) νῦν, καὶ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀθρόον οὕτως ἀνέδραμε, καὶ τοσούτον ἠνεγκε τὸν καρπὸν, ὅσονπερ ἔστι νῦν ὁρᾶν, τῶν περιβόλων ἡμῖν πεπληρωμένων, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης στενοχωρουμένης τῷ πλήθει τῶν συνδραμόντων» (αὐτ. 351).

Ὡστε ὁ Χρυσόστομος θεωρεῖ τὴν ἐορτὴν ἀφ' ἐνός

νέα, διότι προσφάτως εἶχε γίνει γνωστὴ στὴν Ἀντιόχεια, καὶ ἀφ' ἐτέρου παλαιά, διότι εἶχε σημασίαν ἀνάλογη πρὸς τὴν σημασίαν τῶν παλαιῶν μεγάλων ἐορτῶν: «Ὅθεν οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι (= δὲν θὰ ἔκανε κανεὶς λάθος) καὶ νέαν αὐτὴν ὁμοῦ καὶ ἀρχαίαν προσειπῶν» νέαν μὲν διὰ τὸ προσφάτως ἡμῖν γνωρισθῆναι, παλαιὰν δὲ καὶ ἀρχαίαν διὰ τὸ ταῖς πρεσβυτέραις ταχέως ὁμήλικα γενέσθαι, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ἡλικίας αὐταῖς φθάσαι μέτρον» (αὐτ. 351).

Γιὰ τὴν σημασίαν τῆς μεγάλης ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων, κατὰ τὴν ὁποία ἐορτάζομε τὴν ἔλευσι τοῦ Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ στὸν κόσμον, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τονίζει ἐπιγραμματικῶς: «Ἡ κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ γέννησις» εἶναι «ἡ πασῶν τῶν ἐορτῶν σεμνοτάτη καὶ φρικωδεστάτη, ἣν οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι μητροπόλιν πασῶν τῶν ἐορτῶν προσειπῶν... Ἀπὸ γὰρ ταύτης τὰ Θεοφάνια καὶ τὸ Πάσχα τὸ ἱερὸν καὶ ἡ Ἀνάληψις καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἔλαβον».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

βρωση και τη διάλυση του συνόλου μίας Χώρας, με πολιτιστική και θρησκευτική ομοιογένεια, όπως π.χ. είναι η Ελλάδα.

β) Οί **έτεροδόξοι και αλλόθρησκοι**: Στην Ελλάδα και σε άλλες Χώρες, στις οποίες εκ παραδόσεως έχει διαδοθεί και επικρατήσει η Όρθοδοξία, όπως π.χ. στη Ρωσία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Σερβία κ.λπ., και σε ιστορικές εποχές δύσκολες για τους λαούς αυτούς (τουρκοκρατία, κομμουνιστικό καθεστώς), διάφορες χριστιανικές Κοινότητες της Ευρώπης και της Αμερικής (Ευαγγελικοί, Πεντηκοστιανοί, Ουνίτες κ.ά.), ίδρυσαν μικρές «μειονοτικές» ομάδες έτεροδόξων. Οί ομάδες αυτές έκτοτε άρχισαν να λειτουργούν παρασιτικά, μέσα στο σύνολο των ορθόδοξων πληθυσμών, με τις γνωστές συνέπειες στη θρησκευτική ομοιογένεια των Χωρών αυτών. Το ίδιο άρχισε να παρατηρείται πρόσφατα, με την ίδρυση ομάδων που άκολουθούν τα πρότυπα και τις άφελεις δοξασίες διαφόρων ανατολικών θρησκειών (ινδοισμού, βουδδισμού, κ.λπ.).

γ) Οί **όργανωμένοι ορθόδοξοι**. Στη Χώρα μας έπίσης, εύσεβεις και ζηλωτές χριστιανοί ορθόδοξοι, έχουν ιδρύσει και ιδρύουν ιδιωτικές θρησκευτικές ομάδες, Συλλόγους, Σωματεία, Άδελφότητες, με σκοπό την ειδικευμένη ποιμαντική και ιεραποστολική δραστηριότητα, στην Ελλάδα και το Έξωτερικό. Όπου όμως και όταν οί ομάδες αυτές άποχωρίζονται και άπομονώνονται από το σύνολο του θρησκευόμενου λαού, δίνουν άφορμή άφενδός να χαρακτηρίζονται ως «κλειστές ομάδες» και άφετέρου να κατηγορούνται ότι δημιουργούν προβλήματα στην ενότητα του σώματος της Έκκλησίας.

Όστόσο, ο τύπος του χριστιανού ανθρώπου, όπως τον έδειξε στο πρόσωπό του ο Θεάνθρωπος Κύριος είναι τελείως διαφορετικός από τον φαρισαϊκό, αίρετικό και σχισματικό τύπο. Πιό συγκεκριμένα, ή ζωή και ή πνευματικότητά του χριστιανού παρουσιάζει τή εξέης στοιχειά:

α) **Κοινωνικότητα**: Ο Ίησους Χριστός, σε αντίθεση με τους θρησκευτικούς ήγέτες άλλων θρησκειών, ήταν κατεξοχήν κοινωνικός. Οί ιδρυτές των διαφόρων θρησκειών έζησαν κλεισμένοι στον έαυτό τους και άποκομμένοι από τους άλλους ανθρώπους. Ο Θεάνθρωπος Κύριος έζησε και έδρασε μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Συναναστρεφόταν καθημερινά τους εργάτες κ.λπ. Το πιό έντυπωσιακό μάλιστα ήταν τή ό ό Χριστός δέν άπέφυγε και αυτούς τους θεωρούμενους κακούς και άμαρτωλούς. Μιλούσε μαζί τους. Τους έπισκεπτόταν στα σπίτια τους ή τόν τόπο εργασίας τους. Οί Φαρισαίοι, που άπέφευγαν τους άμαρ-

τωλούς, όπως είδαμε, έκπληκτοι μπροστά στην καταδεχτικότητα του Χριστού, ρωτούσαν τους μαθητές του: «*Διατί μετά των τελωνών και άμαρτωλών έσθiei και πίνει ο διδάσκαλος ύμών;*» (Ματθ. θ' 11. Πρβλ. και Λουκ. ιθ' 7).

Ο χριστιανός, λοιπόν, κατά τή ύπόδειγμα του Κυρίου, δέ διαχωρίζει τόν έαυτό του από τους άλλους ανθρώπους. Δέν κρίνει και δέν κατακρίνει τους άλλους (Ματθ. ζ' 1-5), αλλά ζει άρμονικά με όλους τους ανθρώπους, τους οποίους και θεωρεί «*συνδούλους*» (Ματθ. ιη' 33) και συναμαρτωλούς.

β) **Περιεκτικότητα**: Θρησκευτική ομάδα ίδρυσε και ο Ίησους Χριστός: τήν Έκκλησία. Η χριστιανική όμως Έκκλησία, ως θρησκευτική ομάδα, δέν ύπήρξε ποτέ άποκλειστική (exclusive), αλλά περιεκτική (inclusive). Με άλλα λόγια, ή Έκκλησία δέν άποτελεσε ποτέ και δέν άποτελεί ένα ghetto θρησκευόμενων ανθρώπων, αλλά μιá μεγάλη και άνοιχτή κοινότητα που δέχεται όλους τους ανθρώπους, άκόμη και τους άμαρτωλούς. Είναι χαρακτηριστικό ό τι μόνο ή Έκκλησία δέχεται τους άμαρτωλούς, χωρίς καμμιά δυσκολία: Η Έκκλησία, άλλωστε, στο σύνολό της, άποτελείται από μετανοήσαντες και μετανοούντες άμαρτωλούς. Αντίθετα, οί αίρετικές θρησκευτικές ομάδες είναι άποκλειστικές, όπως είδαμε. Οί Μασόνοι π.χ. στις Στοές τους, δέχονται μόνο άνδρες άποκλείοντας τις γυναίκες και τή παιδιά. Η Έκκλησία αντίθετα, που είναι ή βασιλεία του Θεού έπί τής γής, κρατάει άνοιχτή τήν άγκαλιά της για όλους. Χωρίς διακρίσεις και χωρίς κανένα ύπολογισμό: «*Εν Χριστώ Ίησού ούκ ένι Ιουδαίος ουδέ Έλλην, ούκ ένι δούλος ή έλεύθερος, ούκ ένι άρσεν και θήλυ*» (Γαλ. δ' 28).

γ) **Συγχωρητικότητα**: Οί θρησκευτικές ομάδες χαρακτηρίζονται άκόμη και για τήν άυστηρότητα, με τήν οποία αντιμετωπίζουν τις έκτροπές ή παρεκτροπές των μελών τους. Στους όπαδούς και τή μέλη μίας θρησκευτικής ομάδος δέν επιτρέπεται να παραβούν τους κανονισμούς, να παρατυπίσουν. Η παραμικρή άπόκλιση από τις ιδέες και αντίληψεις τής ομάδος συνεπάγεται άμεσες και άυστηρές κυρώσεις που μπορούν να φτάσουν και μέχρι τή διαγραφή από τήν ομάδα αλλά και τόν κοινωνικό άποσκορακισμό του... Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις, όπως π.χ. στη Μασονία, στους Μάρτυρες του Γιεχωβά κ.ά., που οί διαφωνούντες ή οί άποσκιρτούντες κινδυνεύουν να δολοφονηθούν και να χάσουν κι αυτή τή ζωή τους!

Άπ' όλες τις θρησκευτικές ομάδες, μόνο ή Έκκλησία συμπεριφέρεται διαφορετικά. Η Έκκλησία είναι ο μόνος θρησκευτικός θεσμός που άναγνωρίζει και κατανοεί τήν ανθρώπινη άδυναμία. Η Έκκλησία

είναι ο μόνος ἐπὶ τῆς γῆς ὄργανισμὸς ποὺ συγχωρεῖ τὴν ἁμαρτωλότητα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ μόνος κοινωνικὸς «χώρος», στὸν ὁποῖο «χωροῦν» ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὅρος «συγχωρητικότητα» εἶναι ἐνδεικτικὸς. Παράγεται ἀπὸ τὸ **σὺν** καὶ **χώρος**, ποὺ σημαίνει ὅτι μέσα στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχει χώρος γιὰ ὅλους, γιὰ «πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, δικαίους καὶ ἀδίκους», κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἀγαθοῦ οὐρανοῦ Πατέρα, ὅπως εἶπεν ὁ Κύριος (Ματθ. ε' 45). Εἶναι μάλιστα ἐνδεικτικὸ, ὅτι καὶ οἱ χριστιανοί, τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀρνοῦνται ὅτι εἶναι «ἁμαρτωλοὶ» καὶ δὲ δυσκολεύονται νὰ ἀποκαλοῦν τὸν ἑαυτό τους «ἁμαρτωλό». Ἡ πιὸ συχνὴ προσευχὴ τῶν χριστιανῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀφιερωμένων καὶ ἁγιασμένων Μοναχῶν εἶναι τὸ «Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν»!

δ) **Λειτουργικότητα**: Οἱ αἰρετικὲς θρησκευτικὲς ὁμάδες καὶ τὰ μέλη τους, σὲ σχέση μετὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο, ἐνεργοῦν ὡς καρκινικοὶ ὄγκοι, ὅπως εἶπαμε. Ὅχι μόνον δὲν ἔχουν καμμιά λειτουργικὴ σχέση μετὰ τὸν κοινωνικὸ ἴσθ, ἀλλὰ καὶ δροῦν διαβρωτικὰ καὶ καταστρεπτικὰ μέσα στὸ σύνολο τοῦ κοινωνικοῦ ὄργανισμοῦ.

Ἀντίθετα, οἱ χριστιανοί, τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ὑπάρχουν καὶ ἐνεργοῦν εὐεργετικά, γιὰ τὸ σύνολο τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ὁ Χριστὸς τοὺς κάλεσε νὰ λειτουργοῦν ὡς «ἄλας» καὶ «φῶς» μέσα στὸν κόσμον (Ματθ. ε' 13.14). Δὲν ὑπάρχει οὔτε μιὰ περίπτωση ποὺ ὁ Χριστὸς νὰ ἔστειλε τοὺς μαθητὲς του νὰ καταστρέψουν καὶ νὰ ἀφανίσουν. Κάποτε μάλιστα ποὺ οἱ μαθητὲς ζήτησαν κάτι τέτοιο, ὁ Χριστὸς τοὺς ἀπάντησε μετὰ κάποια αὐστηρότητα: «*Οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς; ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σώσαι*» (Λουκ. θ' 54-56). Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος «*διήρχετο εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος τοὺς πάντας*» (Πραξ. ι' 38). Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴ τῆς, λειτουργεῖ ὡς δύναμη συνεκτικὴ καὶ συγκολλητικὴ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἡ ἱστορία τῆς Πατρίδος μας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους γενικότερα εἶναι μιὰ ἀδιαμφισβήτητη μαρτυρία γι' αὐτὸ.

ε) **Συμμετοχὴ**. Οἱ θρησκευτικὲς ὁμάδες χαρακτηρίζονται ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν ἀρνητικὴ τους στάση ἐναντι προσώπων, πραγμάτων καὶ καταστάσεων ποὺ ὑπάρχουν καὶ δροῦν ἔξω καὶ πέρα ἀπὸ τὰ δικά τους πλαίσια. Τὰ μέλη τῶν ὁμάδων αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμμετέχουν σὲ ἐκδηλώσεις ἄλλων ὀργανισμῶν ἢ προσώπων ποὺ κινοῦνται ἔξω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ὀργάνων τους. Ἡ σχέση τῶν μελῶν πρὸς τὶς ὁμάδες

αὐτὲς εἶναι «σχέση ἀναφορᾶς» (appartenance) καὶ ὄχι ἀπλῶς «συμμετοχῆς» (participation). Μετὰ ἄλλα λόγια, ἀπαιτεῖται ἀπόλυτη ἐνταξίη τῶν μελῶν στὴν ὁμάδα, ἀμεση ἐξάρτησις ἀπὸ αὐτὴν καὶ τυφλὴ ἀποδοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ιδεῶν καὶ ἀντιλήψεων τῆς ὁμάδος.

Ἡ Ἐκκλησία, ἀντίθετα, ὡς θρησκευτικὴ ὁμάδα, εἶναι κατεξοχὴν **συμμετοχικὴ**. Δὲν ἀπαιτεῖ μονολιθικὴ ἀναφορὰ τῶν χριστιανῶν στὴ ζωὴ καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς. Προτρέπει τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς συνιστᾶ νὰ συμμετέχουν στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἰδιαίτερα ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀκολουθεῖ τὴν τακτικὴ τῆς **ἀνοιχτῆς θύρας** (πρβλ. καὶ τὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου). Κρατᾶει πάντα ἀνοιχτὲς τὶς πόρτες τῆς. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ δὲν κατέχεται ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὴ φοβία, μήπως χάσει τοὺς πιστοὺς τῆς! Ἡ Ἐκκλησία ἐμπιστεύεται τὰ μέλη τῆς, ὅπως ἡ μητέρα ἐμπιστεύεται τὰ παιδιὰ τῆς. Γι' αὐτὸ, ἡ Ἐκκλησία, ὄχι μόνον δὲν κρατᾶει «μαντρωμένους» τοὺς χριστιανούς μέσα στὴ «μάνδρα» τῆς, ἀλλὰ καὶ προτρέπει καὶ τοὺς ὠθεῖ νὰ συμμετέχουν ἐλευθέρως καὶ μάλιστα **ἐνεργῶς**, σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἔχοντας βέβαια πάντοτε ὡς μέτρον καὶ ὁδηγὸ τὴν «διάκριση», ποὺ, κατὰ τὸν Μ. Ἀντώνιο, εἶναι ἡ βασίλισσα τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στὴ σειρὰ «**ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ**» κυκλοφοροῦν:

1. Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα, **Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**. Γιατί, τότε καὶ πῶς νηστεύουμε. Δ' ἔκδοσις. Σελίδες 144.
2. Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου, **ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**. Σελίδες 160.
3. Ἀρχιμ. Γεωργίου Ἰ. Ραπτοπούλου, **Η ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ**. Σελίδες 80.
4. Γεωργίου Π. Σωτηρίου, **ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ** (Εἰσαγωγή στὴν Παλαιὰ Διαθήκη). Σελίδες 152.
5. Τοῦ ἰδίου, **Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ** (Εἰσαγωγή στὴν Καινὴ Διαθήκη). Σελίδες 190.
6. Ἀρχιμ. Ἱερ. Βλάχου, **ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ**. Σελ. 216.

Κυκλοφοροῦν προσεχῶς καὶ τὰ ἐξῆς τεύχη στὴν ἴδια Σειρὰ:

7. Γεωργίου Π. Σωτηρίου, **Η ΕΛΠΙΔΑ**.
8. Τοῦ ἰδίου, **ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ, ΟΙ ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΟΙ ΚΗΡΥΚΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ**.
9. Ἀρχιμ. Β. Π. Μπακογιάννη, **ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ κατὰ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες**.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ΄ ὡς θρησκευτικὸς ἡγέτης

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ριζούτας κ. Μακαρίου Τηλλυρίδη

Φρόντισε ἀκόμα ὁ Μακάριος γιὰ τὴν σωστὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ ποιμνίου. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἴδρυσε τὸ Γραφεῖο Θρησκευτικῆς Διαφώτισης ποὺ ἀνέλαβε ὅλο τὸ βάρος τῆς κατηχητικῆς καὶ κηρυγματικῆς δραστηριότητος τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὸν συντονισμό τοῦ ἔργου θεολόγοι κηρύττουν τακτικὰ στὶς ἐνορίες καὶ θρησκευτικὰ περιοδικὰ καὶ φυλλάδια βοηθοῦν τοὺς πιστοὺς στὶς πνευματικὰς τὸς ἀναζητήσεις. Διοργανώθηκαν καλύτερα τὰ Κατηχητικὰ σχολεῖα, οἱ Χριστιανικὲς ὁμάδες καὶ οἱ Ἐνώσεις Νέων καὶ Νεανίδων. Καὶ σ' αὐτὸ τὸν τομέα ὁ Μακάριος ἔθεσε τὸ προσωπικὸ του ἐνδιαφέρον. Τὸ ἐπίσημο περιοδικὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου «Ἀπόστολος Βαρνάβας» πήρε μιὰ ἄλλη ὄψη καὶ περιεῖχε ἐργασίαι μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας, ὥστε ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸ 1976 νὰ τὸ βραβεύσει. Τὸ ἐβδομαδιαῖο φυλλάδιο «Ρήματα ζωῆς», οἱ ἐκκλησιαστικὲς ἐφημερίδες «Ἐκκλησιαστικὸ Βῆμα» καὶ «Ἐκκλησιαστικὴ Ζωὴ» «ἦταν κι αὐτὰ δικές του ἐμπνεύσεις καὶ βοήθησαν ἀφάνταστα τὸν λαὸ τῆς Κύπρου τόσο ἀπὸ θρησκευτικῆς ὅσο καὶ ἀπὸ ἐθνικῆς ἄποψης.

Μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἀρμοδιοτήτων του σὰν Ἀρχιεπίσκοπος ἔδειξε ἰδιαίτερη προσοχὴ στὸ θέμα τῆς Παιδείας. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποὺ ἀνέλαβε τὰ Ἀρχιεπισκοπικὰ του καθήκοντα βρέθηκε δίπλα στοὺς ἐκπαιδευτικούς, τοὺς ἀγκάλιασε μὲ πατρικὴ στοργὴ γιὰ νὰ γίνεи καὶ ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ὁργάνωσης Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαίδευσης Κύπρου (ΟΕΛΜΕΚ) τὸ 1953. Στὴν ἱστορικὴ του ἐγκύκλιο τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1952 «ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς μορφώσεως» ἔλεγε: «...Οὐδεὶς λαὸς ἀπαρνηθεὶς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐθνικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐθνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ μὴ κραταιωθείς εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θρησκείαν, ἠδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ τι εἰς τὸν κόσμον». Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα μιλώντας τὸ 1963 πρὸς τοὺς δασκάλους τόνιζε ὅτι: «...ὡς ἐθνικὸν καθήκον ἐθεώρησαν οἱ Κύπριοι διδάσκαλοι τὴν καλλιέργειαν τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδεωδῶν καὶ τὴν δι' αὐτῶν διάπλασιν τῆς Κυπριακῆς νεότητος, ἡ ὁποία ἐμεγαλοῦργησε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ προσφά-

του ἀγῶνος διὰ τὴν ἐλευθερίαν». Σὰν Ἱεράρχης Ὁρθόδοξος ὁ Μακάριος ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ὑγιὴ διατήρησιν τῆς ἑλληνορθόδοξης μόρφωσης τῶν νέων τῆς Κύπρου.

Γιὰ τὴν καλύτερη ὁργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ τὴν ἀριώτερον διοικητικὴ λειτουργία τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸ τῶν Μητροπόλεων ἀπὸ τρεῖς σὲ πέντε ὅπως ἦταν παλαιότερα. Ἔτσι τὸ ἔργο τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἔγινε εὐκολώτερον καὶ ἀναπτύχθηκε καλύτερα τὸ διοικητικὸ τους λειτουργημα. Ἀγωνίστηκε ἐπίσης γιὰ τὴν σύνταξιν νέου καταστατικοῦ χάρτη τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας βάσει τῶν ἐξελιξέων καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς. Δὲν τὸ πέτυχε ὁμως γιὰτὶ ἐν τῷ μεταξὺ πέθανε. Ἡ ἐπιθυμία του ὁμως αὐτὴν ἐκπληρώθηκε μετὰ τὸν θάνατό του.

Καὶ στὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς μέριμνας ὁ Μακάριος μᾶς δίδει τὸ παράδειγμα πρῶτος. Τοὺς πτωχοὺς, τοὺς ταλαπρωρημένους καὶ τοὺς στερημένους μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο περιέβαλλε μὲ ἐξαιρετικὴ φροντίδα. Τὰ τόσα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου εἶναι μάρτυρες ζωντανοὶ αὐτῆς τοῦ τῆς μέριμνας, ὅπως τὸ Μέλαθρον Εὐγρησίας, οἱ Στέγες Ἐφήβων καὶ Νεανίδων, τὰ Μαθητικὰ Συστήματα, ὁ Παιδικὸς Σταθμὸς, οἱ Φιλόπρωχοι Ἀδελφότητες, ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια κ.ἄ. Ἦταν λοιπὸν προστάτης ὅλων αὐτῶν τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων ὁ Μακάριος. Τὸ ταμεῖο «Κοινωνικὴ Πρόνοια Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄» ποὺ ἴδρυσεν καὶ στὸ ὁποῖο κατέθετε τὸν μισθὸ του βοήθησε πολλὰς φτωχὰς οἰκογένειαι σ' ὀλόκληρον τὴν Κύπρο καὶ ἐνίσχυε τὴν λειτουργία αὐτῶν τῶν φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ λεχθεῖ ὅτι κατέβαλλε τὰ δίδακτρα πολλῶν φοιτητῶν ποὺ σπούδαζαν στὸ ἐξωτερικόν.

Σὰν Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ὁ Μακάριος ἐνδιαφέρθηκε καὶ γιὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς. Ἔτσι μὲ τὴν ἄνοδό του στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνον στέλλει εἰδικὴ ἐγκύκλιον σ' ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς Κύπρου ὅπου τονίζει ὅτι: «...ἡ προστασία τῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Νήσου ἡμῶν ἀ-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 309 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

πετέλεσεν ἀπὸ ἐτῶν κυριώτατον μέλημα τῆς Ἀγιοπάτης Ἐκκλησίας Κύπρου. Ποικίλα μέτρα ἐλήφθησαν ὑπ' αὐτῆς πρὸς διατήρησιν τῆς προγονικῆς ἡμῶν κληρονομίας ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ τρανάτατον δείγμα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Νήσου ἡμῶν καὶ τεκμήριον τῆς πίστεως τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ ἀφοσιώσεως αὐτῶν εἰς τὴν πάτριον χριστιανικὴν θρησκείαν... Ἀλλὰ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν Βυζαντινῶν μνημείων ἀπαιτεῖται ἡ συμπαράστασις καὶ βοήθεια πάντων τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Νήσου...». Καὶ στὴν πράξη προχώρησε ὁ Μακάριος ἀνακαινίζοντας ἐρειπωμένας Μονὰς ὅπως τοῦ Ἁγίου Ἡρακλείδου, Ἁγίου Σπυρίδωνα, Παναγίας Τοχνίου, Ἁγίου Παντελεήμονα Ἀχερᾶ, Ἁγίου Κενδέα, Ἀρχαγγέλου Μιχαῆλ Ἀναλυόντα κ.τ.λ. Ἐκτισε ἢ ἐπιδιόρθωσε ναοὺς καὶ ἀναστήλωσε ἀρχαιολογικοὺς χώρους. Τὸ 1972 ἱδρυσεν στὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνα Κέντρο Συντήρησης Εἰκόνων καὶ Χειρογράφων. Ἐνεθάρρυνε τὴν συγγραφή μελετῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἱστορία τῆς Κύπρου, ὁ ἴδιος μάλιστα ἐξέδωσε τὸ 1968 βιβλίον μὲ τίτλον «Κύπρος ἡ ἁγία νῆσος» ποὺ ἀποτελεῖ πολύτιμον ὁδηγὸν γιὰ τὴν Κυπριακὴν ἀγιολογίαν. Γιὰ τὴν διαφύλαξιν ὄλου αὐτοῦ τοῦ Βυζαντινοῦ θησαυροῦ τῆς Κύπρου ἀρχισεν τὴν ἀνοικοδόμησιν Πινακοθήκης στὴν ὁποία θὰ τοποθετοῦνται ὅλες οἱ Βυζαντινὲς εἰκόνες τῆς Κύπρου. Παράλληλα μὲ ὅλα αὐτὰ ἀγόραζε κατὰ καιροὺς παλαιὰ βιβλία καὶ χειρόγραφα ποὺ εἶχαν σχέση μὲ τὴν ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Κύπρου. Σήμερα ὅλα αὐτὰ, δηλ. Πινακοθήκη, Βυζαντινὸ Μουσεῖον, Βιβλιοθήκη βρῖσκονται στὸ Πολιτιστικὸν Κέντρον τοῦ Ἰδρυμάτος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου τοῦ Γ'. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ λεχθῆι ὅτι πολλοὶ Σύλλογοι πολιτιστικοὶ καὶ Ἐταιρεῖες, ὅπως τὸ Κέντρο Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν, ἢ Ἐταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν, ὁ Σύλλογος Ἑλλήνων Φιλολόγων «Ὁ Στασίνο» κ.ἄ. ἐτύγχαναν πάντοτε τῆς ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τοῦ Μακαρίου.

Θὰ ἦταν ἀκόμα παράλειψις νὰ μὴν συμπεριληφθῆι στὰ ἔργα τοῦ Μακαρίου ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ νέου Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου ποὺ βοήθησε στὴν καλύτερη λειτουργίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου γενικότερα. Τὸ Μέγαρον αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα πραγματικὸν ἔργον τέχνης ἀνύψωσε τὸ κύρος τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐντυπωσιάζει κάθε ξένον ποὺ τὸ ἐπισκέπτεται.

Ἐπίσης ἐνδιαφέρθηκε νὰ τιμηθοῦν Κύπριοι ποὺ βρῆκαν τὸν θάνατον στὸ ἐξωτερικόν. Γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸ μερίμνησε καὶ μεταφέρθησαν στὴν Κύπρον τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ Κυρίου Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Νεομάρτυρα. Ὁ Ἁγιος Γεώργιος μαρτύρησε τὸ 1752 στὴν Ἀκκρᾶ (ἀρχαία Πτολεμαΐδα) τῆς Παλαιστίνης. Τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου μεταφέρθησαν στὴν Κύπρον τὸ 1967. Τὸν ἴδιον χρόνον μεταφέρθησαν στὴν Κύπρον ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὰ λείψανα τοῦ Ἐπισκόπου Μαρεώτιδος Διονυσίου Κυκκώτη ποὺ ἐξορίσθη ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους τὸ 1931 καὶ τοῦ ἐπίσης ἐξορισθέντος Μητροπολίτη Κιτίου Νικοδήμου Μυλωνά. Τὰ λείψανα τοῦ Μυλωνά μεταφέρθησαν στὴν Κύπρον ἀπὸ τὸ Ἰσραὴλ τὸ 1962. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν μάλιστα συμπλήρωσης 100 χρόνων ἀπὸ τὴν ἱδρυσίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα μεταφέρθηκε στὴν Κύπρον ἡ τιμία κάρα τοῦ Ἁγίου γιὰ τὴν «τόνωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ θὰ ἐνισχύσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ πρὸς συνέχισιν τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ πλήρους ἐλευθερίας ἀγῶνος αὐτοῦ» ἔγραφε τότε ὁ Μακάριος (7-25 Ὀκτωβρίου 1967). Ἐπίσης μὲ ἐνέργειαν τοῦ Μακαρίου μεταφέρθηκε στὴν Κύπρον γιὰ λαϊκὸν προσκύνημα ἡ τιμία κάρα τοῦ Ἁγίου Πολυδώρου τοῦ Κυρίου (23 Ὀκτωβρίου - 26 Νοεμβρίου 1968). Δείγματα ὅλα αὐτὰ τῆς βαθείας τοῦ εὐσεβείας πρὸς τοὺς Κυπρίους μάρτυρας καὶ ἁγίους.

Καὶ τώρα μπαίνουμε σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς πλέον σημαντικοὺς τομεῖς δραστηριότητος τοῦ ἀείμνηστου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου: τὴν ἐξωτερικὴν ἱεραποστολήν, δείγμα καὶ πάλιν τῆς οἰκουμενικῆς καὶ πανορθόδοξης τοῦ ἀποστολῆς. Ὁ Μακάριος ἦταν ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε πάνω ἀπ' ὅλα ἕνας κήρυκας καὶ ἐρμηνευτὴς τῶν θείων ἐντολῶν καὶ μεταλαμπαδευτὴς τοὺς σ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἡ ἐπιβλητικὴ του μορφή καὶ τὸ ἀγέρωχόν του ἀνάστημα μὲ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν στὸ στήθος του, ἀπ' ὅπου πέρασε ἔκανε τὴν Ὁρθόδοξίαν γνωστὴν — σὲ χριστιανοὺς καὶ μὴ χριστιανοὺς — κι ἔτσι ἔγινε μὲ τίς περιόδους του ὁ πρῶτος Ὁρθόδοξος Ἱεράρχης ποὺ μετέφερε ἕνα μήνυμα αἰσιοδοξίας καὶ ἐλπίδας. Γι' αὐτὸν κι ἀγαπήθηκε ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς λαοὺς ἐκείνους ποὺ καταπιέζονταν καὶ πεινοῦσαν. Ἐκεῖνος μὲ τὸ πέρασμά του τοὺς ἔδωσε χεῖρον βοήθειας, τοὺς ἀγκάλιασε ὡς ἀδελφοὺς του καὶ τοὺς διαβεβαίωσε ὅτι θὰ τοὺς συμπαρᾶσταθεῖ... Σὰν ποιμένας ψυχῶν ἔλεγε κάποτε ὅτι «ἡ Ἐκκλησία ἐν-

διαφέρεται δι' ὅλας τὰς ἐκφάνσεις καὶ ἐκδηλώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, καθ' ὅσον αὐταὶ συνδέονται μὲ τὴν ἠθικὴν πρόοδον καὶ προκοπὴν τοῦ ἀνθρώπου... Συνεχῆς εἶναι ἡ πάλῃ τοῦ φωτὸς κατὰ τοῦ σκότους, τῆς ἀληθείας κατὰ τοῦ ψεύδους, τοῦ καλοῦ κατὰ τοῦ κακοῦ. Συνεχῆς, κατὰ συνέπειαν, καὶ ὁ ἀγὼν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος, δύσκολος ἐν τῇ φύσει του, καθίσταται ἔτι δυσκολώτερος καὶ ἐξ ἄλλων ἰδιαζουσῶν ἐν Κύπρῳ καταστάσεων καὶ συνθηκῶν...».

Ἐμπλουτισμένος μὲ τέτοια ἰδανικὰ ὁ Μακάριος προχώρησε στὸν ἐκχριστιανισμὸ χιλιάδων Ἀφρικανῶν. Ἡ δράση λοιπὸν τοῦ Μακαρίου δὲν περιορίστηκε στὸν κλειστὸ μόνον χώρο τῆς Κύπρου ἀλλὰ ἐπεκτάθηκε καὶ ἔξω γιὰ νὰ ἐκφράζει ἔτσι τὴν παγκοσμιότητα τοῦ ἔργου του. Τὸ 1971 θὰ ἀποτελεῖ μιὰ ζωντανὴ ἱστορία ἱεραποστολικῆ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Ἐνα γεγονὸς πὸ θὰ διαλαλεῖ ὅτι ὕστερα ἀπὸ δέκα αἰῶνες βρέθηκε ἓνας Μακάριος ἀπὸ τὴν μικρὴ νῆσο Κύπρο γιὰ νὰ τιμῆσει τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν καθ' ὅλου Ὁρθοδοξία. Ἐφθασε στὴν Κέννα τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς στὶς 19 Μαρτίου 1971 καὶ παρέμεινε μέχρι τὸ βράδυ τῆς 21ης. Τέλεσε βαπτίσεις πολλῶν χιλιάδων Ἀφρικανῶν, χειροτόνησε ἓνα Ἀφρικανὸ ἱερέα, τέλεσε λειτουργίες, κήρυξε τὸν θεῖο λόγο καὶ τέλος κατέθεσε τὸν θεμέλιο λίθο τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς. Μιλώντας σὲ διάφορες περιπτώσεις ὁμολόγησε τὸν σκοπὸ ὅλης αὐτῆς τῆς ἱεραποστολικῆς του δραστηριότητος. «Τὸ Θεολογικὸν τοῦτο Σεμινάριον, θὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀφρικανοὺς ἀδελφοὺς μας εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἀναζητήσιν τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς καὶ ἀγάπης. Μὲ τὰς εὐλογίας τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ἰδρῦομεν κέντρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ ἱεραπόστολοι τοῦ Χριστοῦ θὰ διαδώσουν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἐνσταλάξουν τὴν παρήγορον χαρὰν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς καρδίας τῶν προσφιλῶν Ἀφρικανῶν ἀδελφῶν μας...» ἔλεγε τότε καὶ στὴν ἐπιστροφή του στὴν Κύπρο ἀπὸ τὴν Κέννα τόνιζε σὲ δηλώσεις του: «...Ἡ ὀλιγοήμερος ἐπίσκεψίς μου εἰς τὴν Κένναν ὑπῆρξε δι' ἐμὲ μία θρησκευτικὴ ἐμπειρία, τὴν ὁποῖαν μετὰ συγκινήσεως θὰ ἐνθυμούμαι πάντοτε. Χιλιάδες Ἀφρικανῶν πάσης ἡλικίας, οἰκογένειαι καὶ ἄτομα, ἠσπάσθησαν διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν Χριστιανικὴν Ὁρθόδοξον Θρησκείαν. Αἱ γενόμεναι ὁμαδικαὶ βαπτίσεις ἀποτελοῦν γεγονὸς, τὸ ὁποῖον θὰ καταλάβῃ θεοὶν

εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν μας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Μία Ὁρθόδοξος Μαύρη Ἐκκλησία οἰκοδομεῖται καὶ ἐπεκτείνεται τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Ἀφρικανικῆς ἡπείρου. Καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς θὰ ἀπαριθμῆ μελλοντικῶς ἑκατομμύρια Ἀφρικανῶν. Χαίρω, διότι μεταξὺ τῶν ἀναδόχων τῆς Ἀφρικανικῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας συγκαλέγεται καὶ ἡ Ἐκκλησία Κύπρου».

Δικαιολογημένη ἡ συγκίνησις καὶ ἡ χαρὰ τοῦ Μακαρίου. Ἐκεῖνος ἀνοιξε τὸν δρόμον καὶ τὸ ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ στὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴ συνεχίζεται. Χωρὶς τὴν βοήθειαν ἐκεῖνου ἴσως νὰ μὴν ὑπῆρχε συνέχεια. Τώρα τὰ μεγαλοπρεπῆ κτίρια τῆς Σχολῆς μὲ τὸν περικαλλῆ ναὸν τοῦ Ἁγίου Μακαρίου στὸ μέσον διακηρύττουν καὶ διαλαλοῦν τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου στὴν Ἀφρικανικὴ ἡπειρο. Ὅλα σήμερον λειτουργοῦν γιὰ τὴν μόρφωσιν νέων πὸ ἐπιθυμοῦν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐκεῖ κάτω στὴν εὐλογημένη γωνίαν τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ τὴν Σχολὴν αὐτὴν ἤδη βγῆκαν δεκάδες νέοι ἱεραπόστολοι καὶ ἱερεῖς πὸ ὑπηρετοῦν τὶς ἀνάγκας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴ. Καὶ ὁ Μακάριος πὸ τόσο ἀγάπησε τοὺς ἀδελφοὺς μας Ἀφρικανοὺς Ὁρθοδόξους ἀπὸ ἐκεῖ πὸ βρῖσκεται στοὺς οὐρανοὺς ἀγάλλεται καὶ χαίρεται γιὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου του. Μέσα ἀπὸ τὰ χαρίσματά του ξεχώριζε ἐκεῖνον τοῦ ἰδεολόγου, τοῦ ὄραματιστοῦ, τοῦ γενναϊόδωρου, τοῦ ἀποφασιστικοῦ. Ὅλα τώρα ἐκεῖ μακρυνὰ στὴν Ἀφρικὴ μαρτυροῦν καὶ θὰ μαρτυροῦν τὸ πέρασμά του καὶ τὴν προσφορὰν του πὸν μεταδίδει μῆνυμα σωτηρίας καὶ ἐλπίδας γιὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν Ἀφρικανικὴ ἡπειρο.

Τέλος, σὰν λειτουργὸς τῶν θείων μυστηρίων ἦταν ἀνεπανάληπτος. Εἶχε γνώσιν τῆς ἱερῆς στιγμῆς πὸ ἐπιτελοῦσε τὰ καθήκοντά του σὰν λειτουργὸς τῆς ἀναιμάκτου Θυσίας. Μὲ αὐστηρὸ βλέμμα πὸν περιεῖχε μιὰ ἀγγελικὴ βυζαντινὴ γλυκύτητα στεκότανε μπροστὰ στὴν ἁγία τράπεζαν ἀκίνητος χωρὶς χειρονομίας καὶ μορφασμούς. Ἡ στιγμὴ ἦταν ἱερὴ καὶ ἡ αὐτοσυγκέντρωσις, ὁ φόβος, ἡ εὐλάβεια ἦταν ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἱερῆς μυσταγωγίας. Οἱ κινήσεις του ἦταν πάντα ἤρεμες καὶ μετροημένες. Ἡ φωνὴ του σταθερὴ καὶ θερμὴ. Ἡ τέλεσις τῆς θείας

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Πώς τώρα από χαρμόσυνος ύμνος, δηλωτικός της παρουσίας του Θεού και της κρίσεως, έφθασε το «'Αλληλούϊα» να θεωρείται ύμνος κατανύξεως ή και πένθιμος; Φαίνεται πως προς την κατεύθυνση αυτή ώθησαν την έρμηγεία του «'Αλληλούϊα» λόγοι λειτουργικοί. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιείται στην ακολουθία του όρθρου κατά τις «λιτές» ή τις νηστιμες ημέρες αντί του «Θεός Κύριος...» και στην ακολουθία του έσπερινού ως έφύμνιο του προκειμένου. Όμοίως κατά τις νεκρώσιμες ημέρες ψάλλεται με ειδικούς στίχους στην ακολουθία του όρθρου αντί του «Θεός Κύριος...», κατά μίμηση αυτών και στις νεκρώσιμες παννυχίδες (έκτενή μορφή των μνημοσύνων), καθώς και κατά τις νεκρώσιμες ακολουθίες. Ο άγιος **Συμεών Θεσσαλονίκης** σχολιάζοντας τη χρήση του «'Αλληλούϊα» ως έφύμνιου του άμώμου κατά τη νεκρώσιμο ακολουθία, γράφει: «ό (το «'Αλληλούϊα»), έρχεται σημαίνον ό Κύριος, την παρουσίαν αυτού δηλοϊ την δευτέραν, έν ή φανείς έξαναστήσει πάντας ήμάς τεθνηκότας». Όμοίως την ψαλμωδία του προδ του νεκρωσίμου ευαγγελικου άναγνώσματος «ώς έπιδημίας Θεού σημείον και ως κήρυγμα παρουσίας του Χριστού και της δι' αυτού εκ νεκρών ήμών άναστάσεως» (Διάλογος, κεφ. 366). Στην ουσία όμως και στις δυο αυτές περιπτώ-

σεις πρόκειται περί της κοινής πράξεως, της ψαλμωδίας δηλαδή του «'Αλληλούϊα» ως έφύμνιου των άσματικων αντίφωνων και περί του προδ του Ευαγγελίου άλληλουαρίου. Ο Συμεών, άποδεχόμενος την έρμηγεία «έρχεται ό Κύριος», δίδει στο «'Αλληλούϊα» στις ειδικές αυτές περιπτώσεις ένα ιδιαίτερο πρόσφορο γι' αυτές νόημα.

Τώρα για τη χρήση του «'Αλληλούϊα» στον όρθρο ως έφύμνιου της ώδης του Ήσαϊου αντί του «Θεός Κύριος...» και ως έφύμνιου των προκειμένων των «λιτών» ημερών αντί των συνήθων καθ' ήμέραν προκειμένων του έσπερινού. Ο άγιος **Μάρκος ό Ευγενικός** όρθρά άντιπαραθέτει την ψαλμωδία του «'Αλληλούϊα» προς το «Θεός Κύριος...». Το «Θεός Κύριος...» και τους στίχους του θεωρεί «της έπιφανείσης τῷ βίῳ δεσποτικῆς παρουσίας επ' έσχάτων των χρόνων έναργη σύμβολα... άπερ ως χαρμόσυνα κατά τας νηστίμους των ημερών παραιτούμενοι, το "Αλληλούϊα" άντ' αυτών άδομεν» (Έξήγησις της εκκλησιαστικῆς ακολουθίας). Ανάλογη έρμηγεία για την ψαλμωδία του «Θεός Κύριος...» δίνει και ό **άγιος Συμεών**: «Και πάντα άνάπτεται τὰ φῶτα διὰ τὸ "Δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς". Και τὸ "Θεός Κύριος" μετὰ μέλους εκφώνως άδεται κατά μίμησην των δοξολογούντων

λειτουργίας ήταν μιὰ πνευματικὴ απόλαυση και τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὶς συχνές του ἐπισκέψεις σὲ ναοὺς πόλεων και χωρίων, μοναστηρίων. Μὲ σεμνότητα ἱερουργούσε και αὐτὲς ἀκόμη οἱ ὑποχρεωτικές του κινήσεις ἔδειχναν κάτι τὸ ἀσυνήθιστο και τὸ ἐπιβλητικό. Μὲ τὴν παρουσία του μέσα στὸ ναὸ κατακοῦσε και καταγοήτευτοὺς ἐκκλησιαζόμενους. Συνεδρούαζε ὁ Μακάριος τὴν μεγαλοπρέπεια μὲ τὴν ἱεροπρέπεια. Ὅταν λειτουργοῦσε ζοῦσε πρῶτα ὁ ἴδιος τὰ τελούμενα και ποῦ μὲ ἓνα θαυμαστὸ τρόπο τὰ μετέδιδε στοὺς πιστοὺς. Ἀτάραχος ζοῦσε σ' ἓνα ἄλλο κόσμον κι ἔδινε τὴν αἴσθησι ὅτι ἦταν ἄγγελος παρὰ ἄνθρωπος...

Αὐτὸς ἦταν ὁ Μακάριος μέσα σὲ γενικὲς γραμμές. Θὰ μπορούσε κανένας νὰ ἀσχολεῖται γιὰ πολὺ περισσότερο χρόνο, ἀλλὰ μὲ αὐτὰ ποῦ ἀναφέραμε σχηματίζεται μιὰ εἰκόνα τῆς μεγάλης του προσφορᾶς στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου και κατὰ συνέπεια στὸν λαὸ - ποιμνιὸ τῆς. Στὸ

πέρασμά του σὰν Ἐπίσκοπος ὑπῆρξε πλούσιος ἀπὸ ἀρετές. Διακρίθηκε γιὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτήρα του, τὴν παραδειγματικὴ του εὐσέβεια, τὴν ἀκλόνητη πίστι του στὰ καθιερωμένα τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν ἐξαιρετικὴ του ὑπομονὴ και συγχωρητικότητα, τὴν φιλευσπλαχνία του γιὰ τοὺς δυστυχοῦντες, τὴν ἄκρα ταπεινοφροσύνη του, τὴν ἄσβεστη ἀγάπη και τὸν ζῆλο του γιὰ τὴν Ἐκκλησία, τὴν γενναιοψυχία του, τὴν ἀκαμπτη ἐπιβλητικότητά του, τὴν μαρτυρία τῆς συνείδησής του, τὸ κίνητρο γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀφύπνιση τῆς Κύπρου, τὸ πάθος του γιὰ τὴν ἐλευθερία και τὴν προκοπὴ τοῦ ἔθνους, τὴν τιμιότητα και τὴν αὐστηρότητα τῶν ἠθῶν, τὴν σταθερὴ και ἀνυπόκριτη ἀγάπη του γιὰ ὅλους ἀκόμα και γιὰ τοὺς ἐχθροὺς του, τὴν ἐτοιμότητα και τὴν ὀξύνοιά του, τὴν σεμνότητά του, τὴν ἐνθερμη ἀγωνιστικότητά του και τέλος τὴν ἱεραποστολικὴ του δραστηριότητα και τὴν ἀγάπη του γιὰ τοὺς μαύρους ἀδελφούς του. (Τέλος)

ἀγγέλων. Καὶ οἰκειότατον τὸ λεγόμενον “Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν” ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρκωθείς. “Ἐυλόγημένος ὁ ἐρχόμενος” αὐτὸς ὡς Θεὸς διὰ σαρκός, “Ἐν ὀνόματι Κυρίου” τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἑαυτοῦ. Καὶ οὕτως εἰ μὲν ἐορτῆ τὰ περὶ τῆς ἐορτῆς ἄδεται, εἰδ’ ἀγίου μνήμη τινὸς τὰ τοῦ ἀγίου, ἐπεὶ διὰ τοῦ σαρκωθέντος ἢ φύσις ἡγιασται...» (Διάλογος, κεφ. 309).

Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ἔμφαση δίδεται ὄχι στὸν κατανυκτικὸ χαρακτήρα τοῦ «Ἀλληλούϊα», ἀλλὰ στὸν πανηγυρικὸ τοῦ «Θεὸς Κύριος...». Στὸ «Θεὸς Κύριος...» ἔδιναν χριστολογικὸ νόημα καὶ ἡ ψαλμωδία του στὴν ἀρχὴ τοῦ ὄρθρου πρόσφερε τὸν ἐορτάσιμο τόνο στὴν ἡμέρα. Εἶναι πάρα πολὺ πιθανὸ ὅτι ἀρχικὰ ψαλλόταν μόνο κατὰ τὶς δεσποτικὰς ἐορτὰς καὶ κατόπιν ἐπεξετάθη βαθμηδὸν ἡ ψαλμωδία του καὶ στὶς λοιπὰς ἐορταστικὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους, στὶς θεομητορικὰς ἐορτὰς καὶ στὶς μῆνες τῶν ἐορταζομένων ἀγίων. Ἡ ψαλμωδία του, συνοδευομένη μὲ φωταψία, ἦταν ἕνα πραγματικὸ πνευματικὸ γεγονός γιὰ τὴν κοινότητα. Παραθέτουμε τὴ σχετικὴ διάταξη ἀπὸ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τοῦ Σωτήρος Μεσσηνίας τοῦ ἔτους 1131, ἕνα ἀληθινὰ θαυμάσιο κείμενο, ποὺ κάνει περιττὸ κάθε ἄλλο σχολιασμὸ: «Μετὰ δὲ τὴν τούτου (τοῦ ἑξαψάλμου) συμπλήρωσιν, ἐν μὲν ταῖς φαιδροτάταις ἡμέραις τὸ “Θεὸς Κύριος” αὐτίκα μελωδηθήσεται μετὰ τοῦ τῆ ἡμέρα προσήκοντος τροπαρίου... καὶ αὐτίκα, ἐν μὲν ταῖς περιφανεστάταις ἡμέραις καὶ ἐορτασίμοις τὸ “Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν” διαπρυσίως καὶ εὐρύθμως ἀναβοῶμεν, οἶονεὶ θείας τινὸς αισθανόμενοι τῷ ὄντι φωτοφανείας ἄφνω περιλαμπούσης ἡμᾶς καὶ πᾶν μὲν κατηφείας νέφος καὶ σκυθρωπότητος ὡς πορρωτάτω ἐλαυνούσης, θαυμαστὴν δὲ καὶ φαινοτάτην χαρὰς αἰθρίαν χαρίζομένης ἡμῖν. Γεγηθότες τε ἐπὶ τούτων καὶ στέγειν ἐν αὐτοῖς ἀνεκλάλητον τὸ τῆς εὐφροσύνης μέγεθος οὐ δύναμενοι, ἀλλ’ ὑφ’ ἡδονῆς μεγαβοῶντες καὶ τὴν μουσικῶς ἐγγινομένην τέρψιν δημοσιεύοντες καὶ ἀλλήλοις εὐαγγελιζόμενοι ὡς οὐ παρώφθημεν ἰκετεύοντες, οὐδὲ παρωράθημεν ἐν κατανύξει δεόμενοι, ἀλλ’ ἤκουσεν ἡμῶν ἐκ ναοῦ ἀγίου αὐτοῦ ὁ τοῖς συντετριμμένοις τε τὴν καρδίαν ἐγγίζων καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώζων “Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν”. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν ταῖς ἐορταῖς».

Ἐξ ἰσοῦ θαυμάσιος καὶ ἀποκαλυπτικὸς τοῦ

νοήματος τοῦ «Ἀλληλούϊα» εἶναι καὶ ὁ σχολιασμὸς τοῦ τρόπου τῆς ψαλμωδίας του, ποὺ στὸ ἀνωτέρω Τυπικὸ ἐπακολουθεῖ: «Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις, ὅτε μὴ ψάλλεται τὸ “Θεὸς Κύριος”, εὐθὺς μετὰ τὸν ἑξάψαλμον πρῶτος ἡμῖν ὁ τριαδικὸς ὕμνος καὶ ἐπινίκιος μετὰ τοῦ “Ἀλληλούϊα” λαμπρῶ τῆ φωνῆ μελωδεῖται. Καὶ αὐτοὺς γὰρ τοὺς ἀγιοπάτους σεραφίμ κεκραγένοι φησὶν ὁ θεόληπτος Ἡσαΐας ἕτερος πρὸς ἕτερον τὴν ἱερωτάτην ταύτην καὶ πολυῦμνητον καὶ σεβασμιωτάτην θεολογίαν, εἰ καὶ ἑτέρως ἢ κραυγὴ ἐφ’ ἡμῶν, ἑτέρως δὲ ἐπὶ τῶν θειοτάτων ἐκείνων καὶ μακαρίων δυνάμεων νοεῖται. Εἰκότως οὖν καὶ ἡμεῖς μεγαλοφώνως τὴν τρισαγίαν ταύτην φωνὴν ἀναμέλομεν· τοῦτο μὲν τῆ ἐκείνων μιμήσει, τοῦτο δ’ ἐκ περιχαρείας, ὅτι μετὰ τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἠξιώθημεν στήναί τε καὶ τὸ ἱερώτατον τοῦτο μέλος ταύταις συμμελωδῆσαι».

(Συνεχίζεται)

KENTRIKH DIAΘESH BIBAIΩN

Τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔχει καὶ τὴν KENTRIKH DIAΘESH τῶν βιβλίων:

* **ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ** περὶ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, μὲ στόχασες πνευματικὰς καὶ κατάνυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον. Προνοία τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου.

* **Η ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ.** Αὐθεντικὰς μαρτυρίας τῆς θαυμαστῆς φανερώσεως τῶν ἀγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης. Τοῦ Μητροπ. Γουμένισσης Δημητρίου.

* **ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΞΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ,** ἡ πῶς οἱ ἐξελικτικοὶ ἐλίσσονται γιὰ νὰ πείσουν ὅτι τὰ εἶδη ἐξελίσσονται. Τοῦ Γιάννη Κωστόφ, φυσικοῦ.

* **ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ: ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α΄ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.** Τοῦ διατελ. Καθηγητοῦ Ἄθαν. Δεληκωστοπούλου.

* **ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ.** Τοῦ ἰδίου.

* **Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΙΕΡΩΣΥΝΗ** (ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως τῶν δέκα πρώτων αἰώνων μ.Χ.). Τοῦ ἐπισκόπου Κατάνης Ἰακώβου (Πηλῆλη).

* **Ο ΘΕΟΣ** (κατὰ τὴν Φιλοσοφίαν, τὴν Ἀγ. Γραφὴν καὶ τὴν Χριστιανικὴν Θεολογίαν). Τοῦ ἰδίου.

* **Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ** (Φύσις καὶ σημασία, Ἱστορία καὶ Φιλολογία, Θεολογία καὶ Ἐσχατολογία, Φιλοσοφία καὶ Ἠθική, Κανονικότης καὶ περιγραφή περιεχομένου). Τοῦ ἰδίου.

* **Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Ο Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ.** Τοῦ ἰδίου.

* **ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ.** Τοῦ ἰδίου.

* **«ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΓΕΩΤΣΩΝΗ.** Ἀγιογραφίες - Ψηφιδωτὰ - Εἰκόνες. (Λεύκωμα, σὲ πολυτελὴ ἔκδοση).

Ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος «ἵνα Θεὸν τὸν ἄνθρωπον ἀπεργάσῃται»

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΕΥΘ. ΕΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ
Ἑμνογράφου τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας

Εἰς τὸ ὑπόδουλον καὶ περιφρονημένον, τὸ κα-
θυστερημένον καὶ ἄσημον ἔθνος τῶν Ἰουδαίων,
πτωχὴ νεάνις ἔτεκεν ἄρρεν παιδίον, τοῦ ὁποῖου
κοιτὶς ὑπῆρξε φάτνη ἀλόγων ζώων! Καὶ τὸ πτωχὸν
παιδίον, ἔκτοτε, χωρὶς κανένα ἐπίγειον ὄπλισμόν,
μὲ μόνην δὲ τὴν δύναμιν τοῦ οὐρανοῦ πνεύματος,
ὅπερ ἐγκλείει ἐντός του, ἐλέγχει ἔκτοτε, τὴν Ἱστο-
ρίαν, τοὺς Λαοὺς καὶ τὰ ἄτομα! Τὸ θεῖον τοῦτο
βρέφος, κρατοῦν, εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς δε-
ξιᾶς του, τὴν ἀφετηρίαν τῆς ἡμέρας χρονολογίας,
συνταράσσει, καταλύει, μεταβάλλει τὰς μεγίστους
Αὐτοκρατορίας τοῦ Κόσμου, ἐξημερώνει ἀγρίους
λαοὺς, ἐκτοπίζει βάρβαρα ἔθνη, πληροῖ τὸν ἄν-
θρωπινον νοῦν σοφίας, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε, πρὸ
αὐτοῦ, καὶ οἱ σοφώτατοι ἐξέφρασαν.

Ἐγκρῦπτει δὲ τοσοῦτον μέγαν μαγνήτην καὶ ἀ-
σκεῖ τοσαύτην ἔλξιν, πρὸς τὸ πρόσωπόν του τὸ
παιδίον τοῦτο τῆς Φάτνης, ὥστε, περὶ αὐτό, νὰ
συναντῶνται οἱ Ἄγγελοι τοῦ Οὐρανοῦ καὶ οἱ ἄν-
θρωποι τῆς Γῆς, οἱ πτωχοὶ καὶ ἀπλοῖκοι Ποιμένες
καὶ οἱ πλούσιοι καὶ σοφοὶ Μάγοι, μεγιστάνες καὶ
βασιλεῖς! Τὸ νήπιον τοῦτο τοῦ Σηλαιοῦ τῆς Βη-
θλεέμ, ἐπιτυγχάνει μυστηριωδῶς, νὰ συνενώσῃ τὰς
ψυχὰς τῶν θνητῶν ἀνθρώπων, μετὰ τοῦ Πλάστου
αὐτῶν, διὰ δεσμῶν ἀγνώστων καὶ εἰς τοὺς ἐναρε-
τωτέρους τῶν φιλοσόφων.

Καθιστᾷ δέ, διὰ τῶν Μεγάλων Ἀληθειῶν, αἵτι-
νες ἐξῆλθον τοῦ στόματός του, τὸν ἐπίγειον βίον
τῶν ἀνθρώπων, εὐδαιμονέστερον, καί, αὐτὸν τὸν
θάνατον, γλυκεῖαν παρηγορίαν, μὲ τὴν φωτεινὴν
διαβεβαίωσιν τῆς πραγματικότητος τῆς, πέραν τοῦ
Τάφου, Αἰωνιότητος, πλησίον τοῦ Θεοῦ.

Παρατηροῦντες, λοιπόν, εἰς τὸ ἐπὶ τῆς φάτνης
ἀνακεκλιμένον Παιδίον, στοχαζόμεθα, ἐν εὐλαβεῖ
συγκινήσει καὶ εὐγνωμοσύνῃ, ὅτι ὁ Ὑψιστος Δη-
μιουργὸς καὶ Συντηρητὴς τῶν ὁρατῶν καὶ ἀορά-
των, Θεός, ἐμνήσθη ἑνὸς ἀτόμου κονιοροῦ, ὅπερ
εἶχε ρίψει, ἐν τῷ Σύμπαντι ἀναριθμητῶν κόσμων.

Ἐμνήσθη ἑνὸς ἀτόμου κονιοροῦ, τὸ ὁποῖον, οἱ
μικροσκοπικοὶ ἡμεῖς σκεπτόμενοι κάλαμοι, καλοῦ-
μεν ὑδρογέιον Σφαῖραν. Καὶ ἔλαβε, κατὰ προτίμη-
σιν ὅλων τῶν ἀπειραριθμῶν ἀπλανῶν καὶ πλανη-
τῶν ἀστέρων, τὴν μορφήν τοῦ βασιλέως τῆς ὑδρο-
γείου ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον πλάσας κατ' ἐξαίρε-

τον ὅλων τῶν ζώων τρόπον, ἐξωποίησεν, ἐν ἀρχῇ
τῆς Δημιουργίας, διὰ τοῦ Πνεύματος Του τοῦ Ἁ-
γίου.

Εἶχεν ἔλθει τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ οἱ ἄν-
θρωποι εἶχον καταστῆ ὄριμοι πρὸς ὑψηλὰ σκέ-
ψεις καὶ ἱκανοὶ νὰ ἀναζητήσουν Ἐκείνον, Ὅστις
ἀπεκαλύφθη εἰς τὰς συνειδήσεις αὐτῶν, διὰ τῶν
θαυμασίων τῆς φύσεως.

Μὴ ἀνεχόμενος ὁ Πλάστης, ἡ κορωνὶς καὶ ὁ
σκοπὸς τῆς Δημιουργίας Του, οἱ ἄνθρωποι, νὰ λα-
τρεύουν, ἀντ' Αὐτοῦ, τὰ πλάσματά Του καὶ ἄψυχα
εἶδωλα, ἀπεκαλύφθη ὁ αἰδιος τῶν πάντων Δη-
μιουργός, εἰς τοὺς θνητοὺς, ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει.

Ὁ Λόγος τῆς Αἰωνίου, Ἀπειροῦ Παντοδυνα-
μίας, Σοφίας καὶ Ἀγάπης ἐνεσαρκώθη καὶ ἐνην-
θρώπησε. Ἀπὸ τῶν Κόλπων τῆς Αἰωνιότητος, ἡ
Ἀνθρωπότης ἔλαβε τὰς ὑψηλὰς ἀποκαλύψεις τὰς
ὁποίας ὠραματίσθη καὶ ἐπεξήτησεν ὁ Πλάτων, εἰς
τὰς ιδέας του· καὶ ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ ἀνθρωπίνου
Γένους ἤρξατο, ἐπὶ τῆς Γῆς.

Τὴν Ἐπιφάνειαν τοῦ ἀπειροῦ Θεοῦ εἶχεν ὑπ'
ὄψει τοῦ ὀψιπέτης Ἀετὸς τῆς Θεολογίας, Εὐαγ-
γελιστὴς Ἰωάννης. Ὅταν ἐκστατικός, πρὸ τῆς φάτ-
νης τοῦ Θεοῦ Βρέφους, ἀνεφώνει ἔνθους «Καὶ ὁ-
μολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστή-
ριον. Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν
Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐ-
πιστεύθη ἐν κόσμῳ»¹.

Ἦνόμασε δὲ τὴν βρεφόμορφον σάρκωσιν τοῦ
Ἀπειροῦ, μυστήριον, διότι ὀλίγοι ἐνόησαν τὴν ὑ-
ψηλὴν σημασίαν τῆς μεγάλης αὐτῆς ιδέας καὶ ἐνε-
στερνίσθησαν αὐτήν! Καί, ὅμως, ἡ ὑψίστη Ἀλή-
θεια ἐξεφράσθη, ἐν παιδικῇ ἀπλότητι. Ὁ Θεὸς ἀ-
πεκαλύφθη, τοῖς θνητοῖς, ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει! Καὶ
ὅσοι ἐμνήθησαν, εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον, καὶ ἐπί-
στευσαν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν αὐτῆν τοῦ Θεοῦ ἐν-
δομύχως, ὀλοψύχως, ἀνευδοιάστως «ἔδωκεν αὐτοῖς
ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν
εἰς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ»². Ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν Ἐαν-
τόν, εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ καὶ
φύσει καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ, πλὴν, καὶ Ἀγγέλοις
καὶ ἀνθρώποις σεβαστῶ καὶ γλυκυτάτῳ, Ὀνόματι
Ἰησοῦς.

Ὁ Λόγος αὐτοῦ ἀπεδείχθη ἡ ἀναμφισβήτητος

καὶ ἀπαρασάλευτος Ἀλήθεια. Τὴν θεϊὰν αὐτοῦ φύσιν διεκήρυξαν πάντα τῆς φύσεως τὰ σημεῖα, προξέροντος τοῦ ὀδηγήσαντος τοὺς Μάγους Ἀστέρος, ἐπεβεβαίωσεν ἡ λεπτομερὴς καὶ ἐπακριβὴς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐκπλήρωσις τῶν Προφητειῶν καὶ ἀναγνωρίζει πᾶσα ὑγίης καὶ καθαρὰ συνείδησις.

Οὔτε πρὸς Αὐτοῦ, οὔτε μετ' Αὐτόν, ἠδυνήθη τις νὰ παρουσιάσῃ τελειοτέραν θρησκείαν καὶ Κοσμοθεορίαν ἐναρμονιζομένην πρὸς τε τὴν φύσιν καὶ τὴν διανοητικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ καταλληλοτέραν εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ εὐδαιμόνας τὰς οἰκογενείας, τὰ ἄτομα, τοὺς λαοὺς, τὴν ἀνθρωπότητα καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τελειότητα.

Τὸ θεῖον τοῦτον Παιδίον, θ' ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Γῆς, τὸν ἐπὶ μακρὸν ἀγνοηθέντα Ἀληθινὸν Θεόν. Θὰ διδάξῃ αὐτοὺς ν' ἀγαπῶσι τὸν Δημιουργὸν τοῦ Παντός, ὡς κοινὸν αὐτῶν Πατέρα. Θ' ἀποδείξῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπαρξίν τῆς καθολικῆς Θείας Προνοίας, ἐκτεινομένης ἐφ' ἅπασαν τὴν ὄρατὴν καὶ ἀόρατον δημιουργίαν καὶ εἰσδουσίης, μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομεριῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου! Θὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν καὶ κρίσιν, περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς προησθάνετο, καὶ θὰ καταστήσῃ εἰς πάντας σαφές, ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἀποκαλοῦμεν θάνατον, οὐδόλως εἶναι διακοπὴ τῆς ὑπάρξεώς μας καὶ ὅτι αἰωνία δικαιοσύνη καὶ ἀδέκατος μισθαποδοσία ἐπικρατεῖ, ἐν τῷ ὄρατῷ Σύμπαντι· καὶ τέλος, ὅτι, τὰς ἐν τῷ παρόντι βίῳ πράξεις ἡμῶν ἀναμένει ἀναπόφευκτος κρίσις καὶ δικαία ἀνταπόδοσις, ἐν τῷ μετὰ θάνατον Μέλлонτι.

Πάντες ὅσοι, ἅπαξ γνωρίσωσι, κατὰ βάθος, τὴν Ἀλήθειαν, ἣν κομίζει, ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, τὸ ἐπὶ τῆς Φάτνης τοῦτο μυστηριώδες Παιδίον, θὰ γίνωσιν ἱεραπόστολοι αὐτῆς, μένοντες ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ ἀκατανίκητον θέλημα τοῦ Θεοῦ, τῆς οὐρανομήκουσ αὐτοῦ προσωπικότητος. Ἴσως εἰς στιγμὰς τινὰς ἀδυναμίας νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τοῦ πειράζοντος τὰς παγίδας, ἢ εἰς τὰς ἰδίας ἀτελείας. Ἀλλ' οὐδέποτε θὰ παύσωσιν ὁμολογοῦντες, ὅτι δὲν ὑπάρχει σωτηρία, μακρὰν τοῦ Ἰησοῦ. Ναί, ἡ βασιλεία τοῦ Ἰησοῦ κατανικῶσα τὸν πανδαμάτορα χρόνον, θὰ συνεχίξῃ τὰς κατακτήσεις τῆς ἀθορύβως ἐπὶ τῶν εὐγενεστέρων καρδιῶν καὶ πνευμάτων.

Ὅσον ἰσχυσαν οἱ Δέκα φοβεροὶ Διωγοὶ τῶν Νερῶνων καὶ τῶν Διοκλητιανῶν, νὰ πνίξωσι τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὸ αἷμα τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυ-

ρησάντων, ἄλλο τόσον θὰ καταρθώσουν, καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας, ὁ ὑπολογισμὸς καὶ ὁ σαρκασμὸς τῆς εὐημερίας καὶ σαρκολατρίας καὶ ἡ ἀλαζονεία τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνικῆς νὰ παραμερίσουν καὶ καταπνίξουν τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν, τὴν μόνην διέξοδον, ἐλπίδα καὶ ἀνάπαισιν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας!

Ὁ Χριστιανισμὸς, ὡς ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐν Χριστῷ καὶ Ἐπιφάνεια τοῦ Θεοῦ, μετὰ τῶν ἀνθρώπων, θὰ πληροφορῇ, διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, πᾶσαν ἀνθρωπίνην γενεάν, ὅτι ὁ Θεὸς Δημιουργὸς ἀγαπᾷ, ὑπὲρ τὰ Σύμπαντα, τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐσπείρειν ἡμᾶς, ὑπὸ τὸν ἥλιον, οὐχὶ πρὸς ἐφήμερον ὑπαρξίν καὶ ἐκμηδένισιν, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰωνιότητα, ὀδηγῶν ἡμᾶς, ἀπὸ τοῦ σκοτους τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς πλάνης, εἰς τὸ φῶς τῆς ἐπιγνώσεως! Ἄν ὁ προορισμὸς ἡμῶν ἦτο νὰ γεννώμεθα ὡς τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ, ν' αὐξάνωμεν, ἐν μέσῳ ἡδονῆς καὶ πόνου, νὰ ζητῶμεν τὴν τροφήν ἡμῶν καὶ ἔπειτα νὰ καταπίπτωμεν πάλιν, ὡς κόνις, εἰς τοὺς κόλπους τῆς Γῆς, διατὶ ἔδωκεν ἡμῖν, ὁ Πάνσοφος Δημιουργός, τὸν μυστηριώδη αὐτὸν νοῦν, τὸν ὁρμῶντα ἀδιακόπως εἰς τελειοποίησιν καὶ ἐκζητοῦντα τὴν ἀπειρίαν τῆς Αἰωνιότητος; Ἄν τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἐνέκλεισεν εἰς τὸ στήθος καὶ τὸν ἐγκέφαλόν μας, τὸ ἀνησυχῶς ἐρευνῶν τὰς θέσεις καὶ τροχιάς τῶν ἀστέρων, τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Σελήνης καὶ αὐτὰ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, ἀποβλέπῃ εἰς τὸ νὰ ὑποτάσωμεν μόνον τὴν περιβάλλουσαν ἡμᾶς φύσιν, ἢ ὅπως παρέχωμεν εἰς τὸ σῶμα μας πλειοτέραν εὐμάρειαν, ἢ παρασκευάζομεν εἰς τὸν οὐρανίσκον μας εὐχυμότερα καὶ εὐγευστότερα φαγητὰ καὶ εἰς μέλη ἡμῶν λεπτότερα καὶ ποικιλώτερα ἐνδύματα, διατὶ ἀπέστειλεν ὁ Ὑψιστος, εἰς τὸν Κόσμον τοῦτον τὸν Μεσσίαν, πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν οὐρανίων ἀληθειῶν, πρὸς τὰς ὁποίας, συγκρινόμενα ὅλα τὰ τῆς Γῆς ἀγαθὰ, εἶναι εὐτελεῖ καὶ ἄξια περιφρονήσεως; Ἄν δὲ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ ἐνανθρωπήσαντα, ἀπλῶς, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, πῶς τηροῦντες τοὺς Νόμους Αὐτοῦ, νὰ διάγωμεν, ἐπὶ τῆς Γῆς, βίον ἡσυχον καὶ εἰρηνικὸν καὶ συζῶμεν οἱ ἄνθρωποι κοινωνικῶς, ἄνευ ἀμοιβαίας βλάβης, πρὸς τί ἐνεχάραξε βαθύτατα, ἐν τῇ ὑπάρξει ἡμῶν, διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν βαθεῖαν πεποίθησιν, καὶ ὀρμὴν τῆς ἐπιβιώσεως τῆς ἐνσυνειδήτου προσωπικότητος ἡμῶν, ἐν τῇ Αἰωνιότητι;

Ἡδυνάμεθα, βεβαίως, ἂν δὲν ἡμεθα προωρισμένοι ἐξάπαντος διὰ τὴν Αἰωνιότητα, νὰ ἡμεθα εὐδαίμονες εἰς τὴν ἐφήμερον ταύτην ζωὴν, καὶ ἄ-

νευ τῆς ιδέας μελλούσης, μετὰ θάνατον ζωῆ! Διήγειρε, λοιπόν, καὶ ἤναψεν ἐν ἡμῖν, ὁ Αἰώνιος τὴν πίστιν καὶ τὴν κλίσιν πρὸς τὴν Αἰωνιότητα ἀπλῶς ἵνα γλυκάνῃ δι' ἐλπίδων ὑψηλῶν, ἀλλὰ ματαίων, τὰς πικρίας τοῦ παρόντος βίου καί, οὕτως εἰπεῖν, βυθίση ἡμᾶς, ἐκ προθέσεως, εἰς ἀπατηλὴν μέθην καὶ νάρκη;

ὦ! Τότε, τὸ ἀθλιώτερον, ἐν ἀπάσῃ τῇ δημιουργίᾳ, θὰ ἦτο τὸ μόνον κειμήλιον τοῦ ἀνθρώπου, ἡ λογικὴ αὐτοῦ ψυχὴ. Τὸ δὲ πολυτιμώτατον, τὸ θεῖον, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ, πλάνη παραφροσύνης! Τότε, ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἦτο Θεὸς ζώντων, ἀλλὰ Θεὸς τῶν νεκρῶν.

Οὐχὶ Θεὸς τῆς αἰωνιότητος, ἀλλὰ Θεὸς τῆς κόνεως καὶ τῆς φθορᾶς. Ὁ θνητὸς δέ, ὁ δυνάμενος ἐν τῇ διανοίᾳ του, νὰ περιλάβῃ τὴν Αἰωνιότητα καὶ στοχασθῇ τὴν λατρείαν τοῦ τελειοτάτου ὄντος, θὰ ἦτο ἀνώτερος τῆς ὑποτιθεμένης Θεότητος!

Ἄλλ' ὄχι, ὄχι! Ἡ φωνὴ συμπάσης τῆς φύσεως δὲν καταπνίγεται. Οἱ Νόμοι τοῦ ὀρθοῦ λόγου καταργοῦνται. Καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Σαρκώσεως τῆς Ἐνανθρωπήσεως καὶ Ἐπιφανείας τοῦ μεγίστου τῆς Ἀνθρωπότητος Εὐργέτου, τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ ματαιώσῃ, ἐπὶ δύο χιλιάδας ἐτῶν, ἕως τῆς σήμερον! Ὑπάρχει, λοιπὸν Θεός. Καὶ ὁ Θεὸς ἐστὶν Ἀγάπη. Καὶ ἡ ἄκρα τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπη ἐφανερώθη, ὅτε ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, Σωτῆρα τοῦ Κόσμου, τὸν Μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱὸν ἵνα λυτρώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ καταστήσῃ ἡμᾶς ἄξιους τῆς περαιτέρω ἡμῶν ἀποστολῆς. Διὰ τοῦτο, ἐν τῇ ἐπετείῳ ἡμέρα, ἐν ἣ τὸ Θεῖον Βρέφος Ἰησοῦς ἀνεκλίθη ἐν τῇ Φάτνῃ τῆς Βηθλεέμ καὶ ἐμειδιάσεν, ἐν ταῖς μητρικαῖς ἀγκάλαις, πρὸς τὴν ὑπεραγίαν αὐτοῦ Μητέρα, ἐορτάζομεν τὴν φανέρωσιν καὶ ἐπίσκεψιν τῆς ἄκρας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ τοῦ Παντὸς καὶ Πλάστου ἡμῶν, πρὸς ἡμᾶς. Μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀναφωνοῦμεν: «Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι»³, «ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας»⁴, καὶ «αὐτὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν»⁵. Καὶ αἱ ἀναφωνήσεις αὗται καὶ τὰ σκιρτήματα ταῦτα εἰσὶν αἱ καθάρωτεραι φλόγες, αἱ ἀναβαίνουσαι, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς καρδίας ἡμῶν, λατρευούσης, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ Βρέφους, τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ Ἀγαθότητα!

Ἀγαπᾶς, λοιπόν, ὦ Ἄπειρε Θεέ, τοὺς οὖς ἐπλασας ἀνθρώπους, προνοῶν πάντοτε ὑπὲρ αὐτῶν! Σὺ, Πάτερ, ἀγαπᾶς καὶ ἐμέ. Διότι Σὺ ἀπέστειλας, καὶ πρὸς ἐμέ, τὸν Ἰησοῦν, ἵνα μὲ συμφιλιώσῃ μετὰ

Σοῦ, ἵνα μὲ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Βασιλείαν Σου, ἵνα ἀγνίσῃ τὴν ψυχὴν μου καὶ μὲ καταστήσῃ ἄξιον νὰ εἶμαι τέκνον Σου, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ὥσπερ Σὺ ὑπῆρξες Πατὴρ μου, πρὸ πάντων τῶν αἰῶνων, πρὶν ἔτι Σὲ γνωρίσω. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔχω τὴν ἰδικὴν Σου ἀγάπην, τίς δύναται νὰ μὲ καταστήσῃ δυστυχῆ, ἐκτὸς μόνης τῆς ἁμαρτίας; Ἀλλά, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάραν, τὴν δυσωδίαν καὶ τὴν φθορὰν τῆς ἁμαρτίας, μὲ καθαρίζει τό, ἐν τῷ Ἀγίῳ Ποτηρίῳ, ἀχνίζον ἄμωμον Αἶμα τοῦ Θεοῦ Βρέφους τῆς Φάτνης τῆς Βηθλεέμ, Ἰησοῦ! Ἔσο μοι, λοιπόν, εὐλογημένη, ὦ ὥρα τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μου, ὥρα μυστηριώδης διὰ τοὺς Ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ἣν ἐπεφάνη ὁ τῆς Μεγάλης Βουλῆς τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εἰρήνης τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τῶν Ἀνθρώπων, Ἀγγελος, Θεάνθρωπος Ἰησοῦς! Διὰ σοῦ, πρῶτον, ἔλαβεν ὁ κόσμος τὸ πλήρες αὐτοῦ φῶς. Σὺ πρῶτος ἔδωκας, εἰς τὴν ζωὴν μου, σημασίαν καὶ σκοπὸν, θεῖαν δὲ σκοπιμότητα, εἰς τὴν Παγκόσμιαν Ἱστορίαν. Λοιπὸν, γονυπετής, ὡς οἱ Ποιμένες καὶ οἱ Μάγοι, ὁμολογῶ: «Πιστεύω ὅτι τὸ θεῖον τοῦτο παιδίον τῆς Φάτνης εἶναι ὁ ὑπὸ τῶν Προφητῶν προφητευθεὶς καὶ ὑπὸ τῶν Φιλοσόφων ἐκζητηθεὶς Μεσσίας, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ζώντος. Καὶ πιστεύω τοῦτο, ἀπὸ καρδίας καὶ ὁμολογῶν διὰ χειλέων, προσέρχομαι εἰς τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν, διὰ νὰ ἐνωθῶ μὲ τὸν Θεόν, εἰσοδεχόμενος, ἐν τῇ Φάτνῃ τῆς ἁμαρτωλῆς καὶ πτωχῆς μου καρδίας, τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα μου».

Καταδέχθητι, λοιπόν, Θεῖον Παιδίον, Σωτῆρ μου, διὰ τῆς Ἀγίας Κοινωνίας νὰ κατοικήσῃς ἐν ἐμοί, Σὺ ὅστις δὲν ἐβδελύχθης τὸν σταῦλον τῶν ζώων καὶ τῶν ἀχύρων καὶ ὑπισχυοῦμαι, μετὰ τοῦ ἄστρου, μετὰ τῶν Ἀγγέλων, μετὰ τῶν Ποιμένων καὶ τῶν πιστῶν ὄλων τῶν αἰώνιων, νὰ διακηρύττω, ὅτι Σὺ καὶ μόνον ἀπετελεῖς τὴν εὐδοκίαν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εἰρήνην καὶ σῴτηριαν τῶν Ἀνθρώπων! Ἀμήν.

1. Α' Τιμοθ. 3, 16.

2. Ἰωάνν. 1, 12.

3. Α' Τιμ. 1, 15.

4. Τίτ. 2, 14.

5. Ἐφεσ. 2, 14.

*Μέσα σὲ δύο χρόνια κυκλοφορεῖ σὲ δ' ἔκδοσιν
ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία
Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα
Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
Γιατί, πῶς καὶ πότε νηστεύουμε.*

Οί κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

Κατὰ τὸν κ. Η. ἡ δημιουργία μιᾶς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας «θὰ εἶναι ἀποτελεσματικὸ μέτρο, ἂν αὐτὴ ἔχει ἐπαφὴ καὶ μὲ ἄλλα Ὑπουργεῖα καὶ μὲ τὶς ὑφιστάμενες ὑπηρεσίες» διαφοροτικῶς δὲν ἔχει οὐσιαστικὴ ἀξία. Τὸ πού θὰ ὑπάγεται ἡ ὑπηρεσία αὐτή, δὲν ἔχει μεγάλη σημασία».

Τὴν ἴδια θέσιν πῆρε καὶ ὁ Δρ. Α. καὶ εἶπε: «Κατὰ τὴν ἀντίληψή μου εἶναι ἐπείγοντως ἀπαραίτητο νὰ δημιουργηθεῖ στὴ Βόννη μιὰ κεντρικὴ ὑπηρεσία, πού πράγματι θὰ προσφέρει κάτι καὶ πού θὰ ἔρχεται πράγματι σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὶς ὁμόσπονδες χώρες».

«Οἱ ὁμάδες γελοῦν σὲ βάρος μας. Ἐνῶ αὐτὲς ἐνεργοῦν σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, σὲ μᾶς, ἂν τελικὰ γίνεῖ κάτι, αὐτὸ γίνεται μὲ ἐπαρχιώτικο τρόπο, σὲ κάθε χώρα ξεχωριστὰ». «Προμηθενόμαστε μὲ κόπο τὶς πληροφορίες καὶ βασικὰ χωλαίνουμε πάντοτε σ' αὐτό. Πρέπει, ἐδῶ στὴ Βόννη, νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ ὑπηρεσία, πού εἶναι ἰκανὴ νὰ ἐργαστεῖ καὶ νὰ θέλει νὰ ἐργαστεῖ νὰ καταστήσει προσιτὲς πληροφορίες καὶ ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό».

Τὴν ἀνάγκη δημιουργίας Κεντρικῆς ὑπηρεσίας ὑπογράμμισε καὶ ὁ Δρ. Ε.: «Εἶναι ἀνάγκη, εἶπε, νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ κεντρικὴ ὑπηρεσία πληροφοριῶν, πού νὰ ἀξιολογεῖ καὶ ἐπιστημονικὰ τὶς πληροφορίες». «Εἶναι παράξενο, παραδέχομαι, ὅτι στὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια δὲν ὑπάρχει ἓνα Ἴνστιτούτο γιὰ σύγχρονα κοσμοθεωρητικὰ προβλήματα ἢ γιὰ νέες θρησκευτικὲς κινήσεις. Καὶ ὅπου ὑπάρχει, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι αὐτὰ τὰ Ἴνστιτούτα βρίσκονται συχνὰ πῶ κοντὰ στὶς νέες θρησκευτικὲς κινήσεις ἢ ὅπως ἀλλιῶς θέλει κανεὶς νὰ τὶς ἀξιολογήσει».

Κατὰ τὸν Δρ. Α. ἡ ὅλη θεματολογία ἔχει πολλὰ ὄψεις: «Ἀφορᾶ ἀρμοδιότητες πολλῶν ὑπηρεσιῶν. Θὰ ἦταν καλὸ νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ τέτοια Κεντρικὴ Ὑπηρεσία στὴν Ὁμοσπονδία γιὰ ἔρευνα, ὥστε νὰ ὑπάρχουν τεκμηριωμένα κείμενα καὶ νὰ ἀπαντηθοῦν τὰ βασικὰ ἐρωτήματα, μὲσω μιᾶς οὐδέτερης ὑπηρεσίας. Νὰ τεθοῦν στὴ διάθεση τῶν συμμετεχόντων φορέων κείμενα, πού εἶναι ἰκανὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὰ δικαστήρια».

Συμπεράσματα

Οἱ χώρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας θεωροῦν τὶς ὀνομαζόμενες αἰρέσεις τῆς νεότητος ἐπικίνδυνες καὶ ἀναζητοῦν τρόπους ἀντιμετωπίσεώς τους. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ Γερμανία. Ὁ ἀρ-

μόδιος ὑπουργὸς τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως ἐξέδωκε εἰδικὴ Ἐκθεση γι' αὐτὸ τὸ θέμα καὶ προέβη σὲ ἀρνητικὸς χαρακτηρισμοὺς γιὰ τὶς αἰρέσεις, συνοδευόμενους μὲ ἀνάλογες προειδοποιήσεις γιὰ τὸ κοινὸ.

Κορυφαῖο σημεῖο στὴν προσπάθεια ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος ἦταν ἡ ὁργάνωση εἰδικῆς «Ἀκρόασης» στὴ Βόννη, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν ἐκπρόσωποι ὄλων τῶν ἀρμοδίων ὑπουργείων, πού εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν παιδεία, τὸν πολιτισμὸ, τὶς ἐπιστῆμες, τὶς τέχνες, τὴν κοινωνικὴ περιθάλψη, τὴν ὑγεία, τὴν ἐργασία, τὰ οικονομικὰ, τὴν Οἰκογένεια, τὴ Γυναίκα, τὴ Νεότητα, τὸν Ἀθλητισμὸ, καθὼς καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ ὑπουργείου ἐσωτερικῶν, τοῦ Συνδέσμου Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως καὶ τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως.

Ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ ὁργανώθηκε ἀπὸ εἰδικὴ Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ, μὲ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων ὄλων τῶν πολιτικῶν παρατάξεων, προκειμένου νὰ πραγματοποιηθεῖ μιὰ σφαιρικὴ ἀνάλυση τοῦ προβλήματος. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ κλήθηκαν εἰδικοί ἐμπειρογνώμονες διαφόρων κλάδων, καθὼς καὶ ἐντεταλμένοι τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Οἱ ποικίλες ὁμάδες κρύπτονται πίσω ἀπὸ διάφορα προσώπια καὶ ιδιαίτερα πίσω ἀπὸ τὸ προσώπειο τῆς θρησκείας, ἐνῶ σὲ πολλὰς περιπτώσεις πρόκειται γιὰ καθαρὰ κερδοσκοπικὲς ἐπιχειρήσεις ἢ γιὰ ὁμάδες πού ἀποβλέπουν σὲ ἄλλους σκοποὺς. Τὰ ποικίλα προσώπια μὲ τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται γίνονται αἰτία παραπλανήσεως ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας καὶ δημοσίων φορέων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παρέχονται διευκολύνσεις, οἱ ὁποῖες ἐρμηνεύονται ὡς «πιστοποιητικὰ κοινωνικῆς προσφορᾶς».

Πολλὰς ὁργανώσεις δὲν ἀποβλέπουν στὸν ἄμεσο προσηλυτισμὸ μαζῶν, ἀλλὰ στὴ διάβρωση τῶν τομέων τῆς ζωῆς καὶ ιδιαίτερα τῶν προσώπων πού ἔχουν ὑπευθυνότητα καὶ δύνανται νὰ γίνουν πολλαπλασιαστές. Ἰδιαίτερα ἀνησυχητικὸς εἶναι ὁ κίνδυνος διαβρώσεως τοῦ χώρου τῆς οικονομίας. Ὁργανώσεις ὅπως ἡ σαηντόλοτζυ, μὲσω τῆς προσφορᾶς «ἐπιλογῆς προσωπικοῦ», προωθοῦν ἀνθρώπους στὶς ἐπιχειρήσεις, οἱ ὁποῖοι καταλαμβάνουν θέσεις-κλειδιά. Στὰ πλαίσια «περαιτέρω ἐξυηρητήσεως» μετατρέπονται σὲ σαηντολόγους καὶ μὲ καλὰ μελετημένη διαδικασία, σὲ δύο - τρία χρόνια, ἀποκοτῶν τὸν πλῆρη ἔλεγχο, μὲ τὴ μεταστροφή ὀλοκλήρου τοῦ προσωπικοῦ μὲσω σεμιναρίων ἢ τὴν ἀπομάκρυνση τῶν ἀτόμων ἐκεῖ-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 347 τοῦ ὑπ' ἀρ. 16 τεύχους.

νων, τὰ ὅποια δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνταχθοῦν καὶ νὰ ἐγκλωπωθοῦν τὴν ἰδεολογία.

Οἱ αἰρέσεις τῆς νεότητος ἀποτελοῦν ἰδιαίτερο κίνδυνο γιὰ τὰ παιδιὰ· γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν γονεῖς μέσα στὴν αἴρεση· γιὰ ὅσα φοιτοῦν σὲ σχολεῖα τῶν ὁμάδων αὐτῶν· γιὰ ὅσα ἀσκοῦνται στὶς ποικίλες ψυχοτεχνικὲς τῶν ἰδίων ὁμάδων.

Πολλὲς ὁμάδες λειτουργοῦν ἢ σχεδιάζουν τὴ λειτουργία ἰδιαίτερων σχολείων καὶ νηπιαγωγείων ἢ παιδικῶν σταθμῶν. Ἡ ἐπίδραση στὴν προσωπικότητα τῶν παιδιῶν εἶναι καταλυτικὴ, γιὰτὶ ἀσκεῖται εἶδος πλύσης τῆς ψυχῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ γίνονται τὰ παιδιὰ ἀντικοινωνικὰ καὶ ἢ ἐπανένταξή τους στὴν κοινωνία νὰ καθίσταται δύσκολη.

Τὸ θέμα αὐτὸ ἀντιμετωπίζεται ἤδη στὴ Γερμανία μὲ τὴν ἐνημέρωση τῶν παιδιῶν στὰ σχολεῖα, εἴτε στὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, εἴτε στὸ μάθημα τῆς ἠθικῆς ἢ στὰ πλαίσια ἄλλων μαθημάτων. Ἀκόμη ἐπισημαίνεται ἢ ἀνάγκη ἐπιμορφώσεως τῶν δασκάλων πάνω σ' αὐτὰ τὰ θέματα, καὶ ἐκδόσεως εἰδικῶν βοηθημάτων γιὰ τὶς αἰρέσεις τῆς νεότητος. Ἡ ἐνημέρωση αὐτὴ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴ θέληση τῶν δασκάλων, γιὰτὶ συνιστᾶ καθήκον, ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ εἰδικὴ ἀπόφαση τῆς Συνόδου τῶν Ὑπουργῶν Πολιτισμοῦ, στοὺς ὁποίους ὑπάγεται ἢ εὐθύνη γιὰ τὴν ἐκπαίδευση.

Αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ προσεχθεῖ ἰδιαίτερα, εἶναι οἱ κίνδυνοι γιὰ τὸ παιδί, ὅταν σὲ περίπτωσι διαζυγίου τῶν γονέων ἢ ἐπιμέλεια δοθεῖ σ' αὐτὸν ποὺ βρίσκεται μέσα στὴν αἴρεση. Τὰ δικαστήρια δὲν φαίνεται νὰ ὑπολογίζουν τὸν παράγοντα αἴρεση, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποφασίζουν ἐναντίον τοῦ ἀληθινοῦ συμφέροντος τοῦ παιδιοῦ.

Ἀναμφιβόλως τὸ δικαστήριο λαμβάνει σοβαρὰ ὑπόψη του τὸ ἄρθρο 4 τοῦ Συντάγματος, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο «ἢ ἐλευθερία τῆς πίστεως, τῆς συνειδήσεως καὶ ἢ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοσμοθεωρητικῆς ὁμολογίας εἶναι ἀπαραβίαστα. Ἡ ἀκόλυτη ἄσκηση τῆς θρησκείας εἶναι ἐγγυημένη». Ὅμως κατὰ τὴν ἄποψη τῶν ἐμπειρογνομῶνων, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος, «ἢ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπαραβίαστη. Ὁ σεβασμὸς καὶ ἢ προστασία της ἀποτελεῖ καθήκον τῆς ὅλης πολιτικῆς Ἀρχῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ γερμανικὸς λαὸς ὁμολογεῖ τὰ ἀπαραβίαστα καὶ ἀναπόσπαστα ἀνθρώπινα δικαιώματα κάθε ἀνθρώπινης κοινωνίας, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης στὸν κόσμον. Τὰ θεμελιώδη δικαιώματα ποὺ ἀκολουθοῦν εἶναι δεσμευτικὰ γιὰ τὴν νομοθεσία, τὴν ἐκτελεστικὴ ἐξουσία καὶ τὴν ἀπονομὴ τοῦ δικαίου ὡς ἄμεσα ἰσχύον δίκαιο».

Ἡ συνταγματικὴ ἐντολὴ τοῦ ἄρθρου 1 γιὰ τὴν προστασία τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας τοῦ παιδιοῦ, προηγεῖται ἀσφαλῶς τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐλευθερίας τῆς πίστεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοσμο-

θεωρητικῆς ἐλευθερίας τῶν γονέων, ποὺ κατοχυρῶνται μὲ τὸ ἄρθρο 4 τοῦ Συντάγματος.

Συνεπῶς πρέπει σὲ δεδομένη περίπτωσι τὸ δικαστήριο νὰ ἐκτιμῆσει τὸ πραγματικὸ καλὸ τοῦ παιδιοῦ, συνεκτιμώντας καὶ τὶς συνέπειες ποὺ θὰ ἔχει γι' αὐτὸ ἢ ἀνάθεση τῆς ἐπιμέλειας στὸ γονεῖα ποὺ ἔχει ἐνταχθεῖ σὲ μιὰ «καταστροφικὴ λατρεία». Ἐδῶ ἢ λεγόμενῃ «οὐδετερότητα» ἀποβαίνει σὲ βάρους τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν περίπτωσι ποὺ ἕνας δάσκαλος ἐντάσσεται σὲ μιὰ καταστροφικὴ λατρεία, ποὺ ἐγείρει ἀπόλυτη ἀπαίτηση ἀνω στοὺς ὁπαδοὺς της. Ἄν ἀναλογισθοῦμε τὶς καταστροφικὲς συνέπειες ποὺ θὰ ἔχει γιὰ τὸ παιδί ἢ ἀνάληψη τῆς ἐπιμέλειας του ἀπὸ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα — ὅπαδὸ μᾶς τέτοιας αἰρέσεως —, τότε πρέπει νὰ ὀδηγηθοῦμε στὸ συμπέρασμα πὼς τὸ καλὸ τοῦ παιδιοῦ ἀπαιτεῖ τὴν ἀποφυγὴ μᾶς τέτοιας δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Οἱ ὁμάδες αὐτὲς παρουσιάζουν φασιστικὲς δομὲς καὶ ὀλοκληρωτικὴ νοστοροπία. Καλλιεργοῦν εἶδος κοινωνικοῦ δαρβινισμοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχει κατανόηση γιὰ ἐκεῖνον ποὺ εἶναι ἀδύνατος ἢ ἀσθενής. Ἐδῶ ἐπικρατεῖ ὁ ἰσχυρὸς. Οἱ ὀργανώσεις αὐτὲς δὲν διστάζουν, προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τὸ σκοπὸ τους, νὰ προβοῦν σὲ βίαιη ἐπέμβασι στὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνυποψίαστου πολίτη. Μὲ εἰδικὲς τεχνικὲς, ἐπικίνδυνες γιὰ τὴν ψυχικὴ ὑγεία καὶ τὴν πνευματικὴ ἰσορροπία, ἐπεμβαίνουν στὴν προσωπικότητα τῶν θυμάτων τους μὲ ἀπρόβλεπτες ψυχικὲς συνέπειες, ἰδιαίτερα γιὰ ψυχικὰ ἀδύνατα άτομα.

Ὑπόσχονται διεύρυνσι τῆς συνειδήσεως, ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Οἱ εἰδικοὶ μιλοῦν γιὰ τὸ ρίσκο τῆς κοινωνικῆς στενότητος καὶ τῆς πτώχευσι τοῦ πνευματικοῦ-ψυχολογικοῦ δυναμικοῦ ἀναπτύξεως τῶν νέων κυρίως ἀνθρώπων.

Πολλὲς ὀργανώσεις ποὺ δροῦν καὶ στὴν Ἑλλάδα προσφέρουν τὶς ἐπικίνδυνες ψυχοτεχνικὲς τους. Τέτοιες ὀργανώσεις εἶναι ἢ σαηεντόλοτς, ὁ Ὑπερβατικὸς Διαλογισμὸς τοῦ γκουροῦ Μαχαρίσι Μαχῆς Γιόγκι, προγράμματα διευρύνσεως τῆς συνειδήσεως καὶ ψυχοδυναμικῆς, ὅπως τὰ βλέπουμε στὰ σεμινάρια τοῦ Θεοφάνη Μπούκα, τοῦ Μ. J. Ament, τοῦ Werner Erhard (EST) καὶ σὲ ἄλλες ὁμάδες. Ἐκεῖ χρησιμοποιοῦνται μέθοδοι καὶ τεχνικὲς ποὺ ὁμοιάζουν μὲ τεχνικὲς ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὸ χῶρο τῆς ψυχολογίας, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρχει καμία ἐπαγγελματικὴ δεοντολογία ἢ κάποιοις ἔλεγχος· χωρὶς νὰ τίθενται ὁποιοσδήποτε προϋποθέσεις σ' αὐτοὺς ποὺ ἐφαρμόζουν αὐτὲς τὶς τεχνικὲς. Τὸ πρᾶγμα γίνεται περισσότερο ἐπικίνδυνο ἂν σκεφθεῖ κανεὶς πὼς ὀργανώσεις ὅπως ἢ σαηεντόλοτς (Narcopon) ἢ ἢ ὀργάνωσι Le Patriarche ὑπόσχονται μὲ τὶς τεχνικὲς τους τὴν ἀλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἐξάρτησι τῶν ναρκωτικῶν.

Γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀνύποπτων πολιτῶν στὴ Γερμανία μελετᾶται ἢ ψήφισι νόμου ποὺ νὰ κατοχυ-

ρώνει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ψυχοθεραπευτῆ· νὰ θέτει προϋποθέσεις εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως, νὰ προσδιορίζει εἰδική δεοντολογία. Τὰ ψυχο-σεμινάρια τῶν διαφόρων ομάδων, ὅπως λόγου χάρι οἱ ψυχο-δυναμικὲς τεχνικὲς, οἱ «ἀναδρομὲς» μὲ τὴ χρήση ὑπνώσεως τοῦ Γ. Βουλούκου εἶναι εἶδος παροχῆς ὑπηρεσιῶν ποὺ ἔχουν ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα στὴν πνευματικὴ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ προστατευθεῖ ὁ «καταναλωτὴς», ὅπως καὶ σὲ κάθε ἄλλο εἶδος «παροχῆς ὑπηρεσιῶν»· ὁ εἰσαγγελέας ὀφείλει νὰ ἐπέμβει καὶ ἐδῶ κατὰ παρόμοιο τρόπο, ποὺ ἀπαιτεῖ ὁ σχετικὸς νόμος γιὰ τὴν προστασία τοῦ καταναλωτῆ.

Ἀκόμη εἶναι ἀνάγκη νὰ κατοχυρωθεῖ νομικὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ τοῦ ψυχοθεραπευτῆ καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο λόγο. Γιὰ νὰ καταστῆ δυνατὸ νὰ ἀπαγορευθεῖ ἡ προσφορὰ ψυχοτεχνικῶν ἀπὸ μέρους αἰρέσεων τῆς νεότητος, χωρὶς νὰ διαθέτουν βασικὲς προϋποθέσεις, ποὺ νὰ ἐγγυῶνται τὴ γνησιότητα τῆς προσφορᾶς.

Ἡ ζωὴ εἶναι ὑπέροχη συνταγματικὴ ἀξία. Ἐπομένως ἡ προσφορὰ βοήθειας ζωῆς μὲ τὴ μορφή ψυχοτεχνικῶν καὶ ἡ γνησιότητά της πρέπει νὰ κατοχυρῶνται ἀπὸ τὴν Πολιτεία. Πολλὲς φορές, ἀνυποψίαστοι ἄνθρωποι ποὺ ζητοῦν βοήθεια σὲ θέματα ὑγείας, καταλήγουν σὲ αἰρετικὲς καὶ παραθρησκευτικὲς ομάδες, χωρὶς νὰ εἶχαν μιὰ τέτοια διάθεση. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ βοήθεια γιὰ τὴν ὁποία κατέφυγαν σ' αὐτὸ τὸ χωρὸ, ἀλλὰ ἡ ἀπόλυτη ἐξάρτηση, ἡ μετατροπὴ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν σὲ τυφλὰ ὄργανα τῆς ομάδας.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ προσδιοριστοῦν εἰδικὰ κριτήρια τῆς γνησιότητος τῆς προσφορᾶς βοήθειας. Ἡ προσφορὰ αὐτὴ προγραμματίζεται φυσικὰ γιὰ νὰ ἀποβῆ σὲ ὄφελος τῆς ομάδας καὶ νὰ καταλήξῃ κανεὶς μ' αὐτὸν τὸν τρόπο σὲ εἶδος θεραπευτικῆς δικτατορίας. Κάτι τέτοιο θὰ προσέκρουε στὴν συνταγματικὴ ἐπιταγὴ γιὰ τὴν προστασία τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας.

Μέγας κίνδυνος ὑφίσταται ἀπὸ τὶς ομάδες ποὺ προσφέρουν παραφυσιολογικὴ βοήθεια ζωῆς ἢ ὑπόσχονται τὴν ἀπόκτηση παραφυσιολογικῶν ἰκανοτήτων, ὅπως στὴν περίπτωση τοῦ Ὑπερβατικῆ Διαλογισμοῦ, τῆς σαηντόλοτζυ κ.ο.κ. (ξεπέραςμα τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἐξωσωματικὲς ἐμπειρίες κ.ἄ.). Ἐδῶ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος ἀλλοιώσεως τῆς συνειδήσεως, ἀπώλειας τοῦ ἐλέγχου τῆς πραγματικότητας, ψυχικῶν διαταραχῶν (μεντιουμιστικὴ ψύχωση).

Καὶ σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις εἶναι καθήκον τῆς Πολιτείας νὰ ἀγρυπνεῖ γιὰ τὴ γνησιότητα τῶν μορφῶν τῆς βοήθειας καὶ νὰ ἐμποδίζει τὴν ἀλλοίωση τοῦ σκοποῦ αὐτῆς τῆς προσφορᾶς, ποὺ εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ βοήθεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι ἡ μεταβολὴ του σὲ ὄργανο μιᾶς ομάδας.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὑγεία, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἔννομα ἀγαθὰ, ποὺ προστατεύονται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα. Εἶναι ὁ γάμος, ἡ οἰκογένεια, οἱ πνευματικὲς, κοινωνικὲς καὶ πολιτιστικὲς ἀξίες, ποὺ προσδιορίζουν τὰ χρηστὰ ἦθη τοῦ λαοῦ, οἱ δημοκρατικοὶ θεσμοὶ καὶ γενικότερα ἡ περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψη, πάνω στὴν ὁποία θεμελιώνονται ὅλες οἱ ἀξίες.

Ἄν ἓνα σωματεῖο ἢ μία θρησκευτικὴ κοινότητα προβάλλει σκοποὺς ποὺ βρίσκονται σὲ ἀντίφαση μ' αὐτὲς τὶς ἀξίες, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τύχει τῆς προστασίας ποὺ προβλέπεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα. Ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖο ἔχει ὑπόψη του τὸ Σύνταγμα εἶναι ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἀλτρουισμοῦ καὶ τῆς προσφορᾶς, ὁ ἄνθρωπος τῆς ὑπευθυνότητος, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴν χριστιανικὴ εἰκόνα τῶν αἰρέσεων τῆς νεότητος. Ἡ κοινὴ γνώμη καταδικάζει τὴν περὶ ἀνθρώπου ἀντίληψη τῶν ομάδων αὐτῶν. Δὲν μπορούμε νὰ προσδιορίσουμε τὸν ὄρο «κοινὸ καλὸ» χωρὶς νὰ λάβουμε ὑπόψη μας τὴν κοινὴ αἴσθησι, ποὺ ἐναρμονίζεται μ' αὐτὰ ποὺ ἐμεῖς ὀνομάζουμε χρηστὰ ἦθη.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνημερωθοῦν καλύτερα οἱ Πολιτειακοὶ παράγοντες καὶ οἱ δημόσιοι φορεῖς, οἱ δικαστές, οἱ ἐκπαιδευτικοί, πάνω στὰ θέματα τῶν αἰρέσεων τῆς νεότητος καὶ τῶν ἀρνητικῶν συνεπειῶν τῶν σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας μας.

Οἱ ομάδες αὐτὲς διαθέτουν εἰδικὰ ἐκπαιδευμένα ὄργανα «ἀσφαλείας», ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση κάθε ἐμποδίου καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἐξουθένωση τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν φορέων ποὺ ἀσχολοῦνται μαζί τους καὶ ἀσκοῦν κριτικὴ. Χρησιμοποιοῦν ἀδιστακτὲς μεθόδους, ἀκόμη καὶ τρομοκρατία μνηύσεων. Γι' αὐτὸ ἡ Πολιτεία ὀφείλει νὰ μερμηνήσει γιὰ τὴν προστασία τους. Δὲν εἶναι μόνον οἱ αἰρέσεις καὶ οἱ παραθρησκευτικὲς ομάδες ποὺ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ἐκφράσεως τῆς γνώμης πάνω σὲ ὁποιαδήποτε ζητήματα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀσχολοῦνται μ' αὐτὲς καὶ προειδοποιοῦν γιὰ τοὺς πιθανοὺς κινδύνους ἀπὸ τὶς ομάδες.

Στὸ γερμανικὸ χωρὸ ἐγινε κατανοητὴ ἡ ἀπόλυτὴ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας κρατικῶν ὑπηρεσιῶν σὲ ὅλα τὰ ὁμόσπονδα κράτη, γιὰ τὴ μελέτη τῶν προβλημάτων αὐτῶν καὶ γιὰ ἀνάλογη προειδοποίησι τῶν πολιτῶν ἢ καὶ γιὰ λήψη ἄλλων πιὸ δραστηκῶν μέτρων ἀντιμετώπισεως τῆς καταστάσεως. Οἱ ὑπηρεσίες αὐτὲς, ὅπως ἐγινε σαφές, εἶναι ἀνάγκη νὰ συντονίζονται ἀπὸ μιὰ κρατικὴ κεντρικὴ ὑπηρεσία. Ἡ Πολιτεία ἔχει συνταγματικὸ καθήκον νὰ ἐνημερώσει τοὺς πολίτες γι' αὐτοὺς τοὺς κινδύνους καὶ οἱ πολίτες ἔχουν συνταγματικὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσουν ἀπὸ τὴν Πολιτεία βοήθεια, ποὺ νὰ ἀνταποκρίνεται σὲ τὶς συγκεκριμένους ἀνάγκες τους. (Συνεχίζεται)

Ένας Βέλγος θρησκευτοψυχολόγος στην Ελλάδα

Τοῦ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Άναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Περιπέτειες σὲ δύο...

Μὲ δάνειο τίτλο παρμένον ἀπὸ τὸν Α. J. Cronin ἐπιγράψαμε τὸ ἄρθρο μας τῆς 1ης καὶ 15ης Ἰουνίου 1993, στὸ ὁποῖο ἀναφερόμασταν στὶς σχέσεις Θεολογίας καὶ Ψυχολογίας καὶ γενικότερα στὶς σχέσεις μεταξύ Θεολογίας, Ἐκκλησίας, Θρησκείας καὶ ἐπισημῶν τοῦ ἀνθρώπου¹. Πρόκειται πράγματι γιὰ *περιπέτειες... σὲ δύο κόσμους* μὲ πολλαπλὲς ἀποπειρὲς προσεγγίσεων. Οἱ προσεγγίσεις αὐτὲς γίνονται εἴτε στὰ πλαίσια μεμονωμένων ἐπιστημῶν εἴτε πανεπιστημιακῶν σχολῶν εἴτε ἐταιριῶν θρησκευτοψυχολογικοῦ χαρακτήρα. Στὸ ἄρθρο ἐκεῖνο ἀναφερθήκαμε ἐπαρκῶς στὴ δυναμικὴ αὐτῶν τῶν σχέσεων.

Κάναμε μάλιστα λόγο γιὰ τὴν ἐπίσκεψη στὴν Ελλάδα τοῦ ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Ψυχολογίας τῆς Θρησκείας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λουβαίν (Βέλγιο) κ. Antoine Vergote, ὁ ὁποῖος προσκεκλημένος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀνέπτυξε στὸ Κεντρικὸ Ἀμφιθέατρο τῆς Σχολῆς, στὶς 29 Ἀπριλίου 1993, τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον θέμα: «Ἡ ψυχολογία τῆς ἀπιστίας».

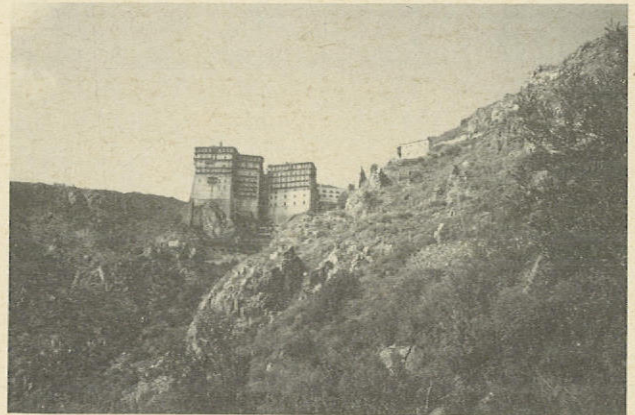
Ἡ παρουσία τοῦ Βέλγου συναδέλφου ἦτο ἐπιτυχὴς μὲ ἀθρόα προσέλευση ἀκροατηρίου ποὺ ἀποτελεῖτο ἀπὸ καθηγητὲς, φοιτητὲς τῆς Σχολῆς καὶ ἄλλων Σχολῶν καὶ λοιποὺς προσκεκλημένους. Οἱ παριστάμενοι παρακολούθησαν μὲ τὴ δέουσα προσοχὴ τόσο τὴν ὁμιλία ὅσο καὶ τὴ συζήτηση ποὺ ἐπακολούθησε. Τὴν ὅλη ἐκδήλωση ἔκλεισε μικρὴ δεξίωση ποὺ προσέφερε ὁ κ. Κοσμήτωρ στὴν αἴθουσα συνεδριῶν τῆς Σχολῆς. Τὸ κείμενο τῆς ὁμιλίας διανεμήθηκε σὲ ἑλληνικὴ μετάφραση ποὺ φιλοπόνησε ὁ πτυχιούχος Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας, συνάδελφος καθηγητῆς στὴ Μέση Ἐκπαίδευση κ. Εὐστάθιος Γιαννῆς.

Λόγω τῆς πρωτοτύπου προσεγγίσεως καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ περιεχομένου τῆς διαλέξεως κρίνουμε χρήσιμη τὴ δημοσίευσή της, ἀπὸ τὸ ἐπόμενο τεῦχος, σὲ συνέχειες στὰ πλαίσια τῆς στήλης τοῦ περιοδικοῦ: «Οἱ εἰδικοί σὰς ἐνημερώνουν». Ἴσως δὲν ἦσαν λίγοι αὐτοὶ ποὺ ζήτησαν κάτι τέτοιο. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι τὸ κείμενο αὐτὸ προσφέρει στοι-

χεῖα σημαντικὰ ἀπὸ ψυχολογικῆς πλευρᾶς γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἑνὸς τόσο καίριου ζητήματος τῆς ἐποχῆς μας, ὅπως εἶναι ἡ ἀπιστία, ζήτημα τὸ ὁποῖο ἀπασχολεῖ τοὺς πάντοτε εὐαίσθητους σὲ ποιμαντικά θέματα Ἐφημερίους τῆς Ἐκκλησίας μας.

... καὶ σὲ ἄλλους κόσμους

Ὁ κ. Α. Vergote εἶχε ἐπίσης τὴν εὐκαιρία νὰ συζητήσῃ θέματα τῆς ἐιδικότητός του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς προσκυνηματικῆς περιοδείας του σχεδὸν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρες σὲ Ἱ. Μητροπόλεις, σὲ Ἱ. Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στὴν Ὁρμύλια Χαλκιδικῆς, στὴ βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη, στὸ Στόμιο Λαρίσης, στὰ Ἁγία Μετέωρα, στὴν Ἱ. Μονὴ Βουτουμᾶ στὴν Καλαμπάκα, στὸν Ὁσιο Λουκά καὶ Δαφνί ὅπου καὶ ἔτυχε θερμοτάτης ὑποδοχῆς καὶ φιλοξενίας ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικοὺς παράγοντες.

Ἐρχόμενοι ἀπὸ Γρηγορίου καὶ ἀντικρύζοντας τὴ Σιμωνόπετρα...

Στὸ ταξίδι του αὐτὸ εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ ἀντικρύσῃ τὰ δύο πρόσωπα τῆς Ἑλλάδας, Χριστιανισμὸ καὶ Ἑλληνισμὸ. Ἡ Βεργίνα, ἡ Πέλλα, τὸ Δῖον, οἱ Δελφοί, τὸ Σούνιο, ἡ Βραυράνα, ὁ ναὸς τῆς Ἀφαιάς, τὸ Ἀμφιάρειο στὸν Ὀρωπὸ τοῦ ἀποκάλυψαν τὴν ἄλλη ὄψη μιᾶς Ἑλλάδας ποὺ ἀγωνίζεται νὰ *γνωρίσῃ τὴ μοῖρα τῆς στριφογυρίζοντας μέσα σὲ σπασμένες πέτρες τρεῖς ἢ ἕξι χιλιάδες χρόνια* (Γιώργος Σεφέρης). Μπόρεσε νὰ διαπιστώσῃ ὅτι

«σταθερὰ τὰ παμπάλαια πράγματα, μέσ' στὰ τωρινὰ μας ἐπιβιού» (Ὀδυσσεύς Ἑλύτης).

Φεύγοντας πρέπει νὰ εἶχε τὸ συναίσθημα ὅτι οἱ Ἕλληνες ποὺ τὸν ὑποδέχτηκαν «τοῦ ἄνοιξαν νὰ ξαναδεῖ σὲ τὶ μεριὲς μεγάλωσε...»², σ' αὐτὸν ποὺ ἀνατράφηκε μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ τοὺς Ἀρχαίους. Ἐμεῖς θέλουμε νὰ τὸν διαβεβαιώσουμε ὅτι τὸν νιώθουμε δικό μας κι ὄχι ξένο. Παρ' ὅλ' αὐτὰ θὰ ἀπευθυνθοῦμε σ' αὐτὸν μὲ τὸ γνωστὸ «ὦ ξεῖν», καὶ θὰ τὸν παρακαλέσουμε ν' ἀναγγεῖλει στοὺς συμπατριῶτες του Εὐρωπαίους, ὅτι ἡ Ἑλλάδα —καὶ ἡ Ὀρθοδοξία— «οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει»³. Πιστεύουμε ὅτι σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ τμήμα τοῦ βίου του ποὺ ἔζησε στὸν τόπο μας βίωσε πολλὰ, γι' αὐτὸ μπορούμε νὰ συνεχίσουμε τώρα καὶ μὲ λίγα βιο - βιβλιογραφικά, ὥστε νὰ ἀποκομίσουν οἱ ἀναγνώστες μιὰ σχετικὰ πληρέστερη εἰκόνα γι' αὐτὸν καὶ τὸ ἔργο του.

Τὸ τέλος τοῦ ταξιδιοῦ. «Ὡ ξεῖν...»!

Καθηγητὴς Antoine Vergote

Ὁ ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Ψυχολογίας τῆς Θρησκείας στὸ Καθολικὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λουβαίν τοῦ Βελγίου, Antoine Vergote, γεννήθηκε τὸ 1921 στὸ Κουρτραί. Σπούδασε Φιλοσοφία καὶ Θεολογία στὸ ἴδιο Πανεπιστήμιο καὶ ἀπέκτησε τὸν τίτλο τοῦ διδάκτορος τῆς Θεολογίας τὸ 1950 καὶ τῆς Φιλοσοφίας τὸ 1954. Γιὰ τέσσερα χρόνια σπούδασε στὸ Παρίσι ψυχολογία, φιλοσοφία, πολιτισμικὴ ἀνθρωπολογία καὶ ψυχανάλυση. Τὸ 1958 διορίζεται ἐντεταλμένος Καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λουβαίν καὶ ἐγκαινιάζει τὰ μαθήματα τῆς Ψυχολογίας τῆς Θρησκείας καὶ ἰδρύει τὸ Κέντρο τῆς ψυχολογίας τῆς Θρησκείας. Διδάσκει ἐπίσης τὸ μάθημα τῆς φιλοσοφικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς Θρησκείας. Τὸ 1962 ὀνομάζεται τακτικὸς Καθηγητὴς στὸ γαλλόφωνο Πανεπιστήμιο τῆς Λουβαίν διδάσκοντας παράλληλα καὶ στὸ ὁμώνυμο Πανεπιστήμιο τῆς φλαμανδικῆς γλώσσας.

Ἡ φήμη τοῦ Καθηγητοῦ Vergote αὐξάνει συνεχῶς καὶ προσκαλεῖται γιὰ μαθήματα σὲ διάφορα ξένα Πανεπιστήμια. Τὸ 1971 καλεῖται στὸ Fordham University τῆς Νέας Ὑόρκης ὡς ἐπισκέπτῃς καθηγη-

τῆς καὶ τὸ 1972 ὀνομάζεται ἑκτακτος καθηγητὴς στὸ Καθολικὸ Ἰνστιτούτο τῶν Παρισίων. Ἡ συγγραφικὴ του παραγωγὴ καὶ ἡ ἐρευνητικὴ του δραστηριότητα στέφονται μὲ διάφορα βραβεῖα. Τὸ 1973 παίρνει τὸ βραβεῖο «Frans Van Cauwelaert» γιὰ τὸ βιβλίο του: Ψυχολογία τῆς Θρησκείας. Ἀπὸ τὸ 1988 μάλιστα μετέχει στὸ διοικητικὸ συμβούλιο τοῦ ὁμώνυμου ἰδρύματος. Τὸ 1984 τιμᾶται μὲ τὸ βραβεῖο «De Standaard» γιὰ τὸ βιβλίο του: Θρησκεία, πίστη καὶ ἀπιστία καὶ τὸ 1985 μὲ τὸ βραβεῖο «Scriptores Christiani» γιὰ τὸ συνολικὸ του ἔργο.

Εἶναι μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν συνδέσμων καὶ ἐνώσεων ὅπως τῆς Βελγικῆς ψυχολογικῆς ἐταιρίας, τῆς Διεθοῦς ἐταιρίας ψυχολογίας τῆς Θρησκείας, τῆς Φροῦδικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων, τῆς Βελγικῆς Ψυχαναλυτικῆς Σχολῆς.

Τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Καθηγητοῦ A. Vergote εἶναι ποικίλο καὶ πλούσιο. Σὲ συνεργασία μὲ τοὺς W. Huber καὶ τὸν H. Piron συντάσσει ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ βιβλίου: *Ἡ Ψυχανάλυση, ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρώπου* (Βρυξέλλες 1964, 303 σ., γαλλικά). *Θρησκευτικὴ Ψυχολογία* (Βρυξέλλες 1966, 336 σ., γαλλικά). *Ἡ οἰκοδομὴ δὲν τελειώνει ποτέ. Σκέψεις γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ θρησκεία* (Ἀμβέρσα - Οὐτρέχτη 1974, 254 σ., φλαμανδικά). *Ἑρμηνεία τοῦ θρησκευτικοῦ λόγου* (Παρίσι 1974, 221 σ., γαλλικά). *Ἐνοχὴ καὶ ἐπιθυμία. Δύο χριστιανικοὶ ἄξονες καὶ ἡ παθολογικὴ (τους) παρεκτροπὴ* (Παρίσι 1978, 317 σ., γαλλικά). *Οἱ γονεϊκὲς μορφὲς καὶ ἡ παράσταση τοῦ Θεοῦ. Ψυχολογικὴ καὶ διαπολιτιστικὴ μελέτη* (Χάγη - Λουβαίν 1980, 255 σ., ἀγγλικά). *Θρησκεία, πίστη, ἀπιστία* (Λιέγη 1983, 328 σ., γαλλικά). Σὲ συνεργασία μὲ τὸν P. Moyaert, *Ψυχανάλυση. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἱστορία του* (Καπέλλεν 1988, 350 σ., φλαμανδικά). *Ἐξερευνήσεις τοῦ θεολογικοῦ χώρου. Μελέτες Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας τῆς Θρησκείας* (Λουβαίν 1990, 713 σ., γαλλικά).

Τὰ πλεονεκτήματα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἔργα ἔχουν μεταφρασθεῖ στις κυριότερες εὐρωπαϊκὲς γλώσσες.

1. Στὴ μυθιστορηματικὴ βιογραφία του *Περιπέτειες σὲ δύο κόσμους*, στὴν ὁποία ἀναφέρεται στὶς σχέσεις του μὲ τὴν Ἱατρικὴ καὶ τὴ Λογοτεχνία. Βλ. τὸν «Ἐφημέριο» 1993, σ. 168-169, 184-185.

2. Ὁ στίχος τοῦ Γ. Σεφέρη εἶναι ἀπὸ τὸ *Μυθιστόρημα, ΚΒ'* καὶ τοῦ Ὁ. Ἑλύτη ἀπὸ *Τὰ δύο τοῦ κόσμου*. Ὁ δεύτερος τοῦ Ἑλύτη εἶναι ἀπὸ *Τὸ φωτόδενδρο, IV*, μὲ τὴ διαφορά ὅτι οἱ «καλόγεροι» ποὺ συνάντησε ἐδῶ τοῦ ἄνοιξαν νὰ δεῖ!

3. Στὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ἡρακλείτου (ἀρ. 93) ἡ ἀναφορὰ γίνεται στὸν Ἀπόλλωνα.

Η ΙΒ΄ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τοῦ κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, θεολόγου

Ε. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀναφέρει καὶ ἄλλην αἰτίαν τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ βαπτισθῆ καὶ νὰ ἐξαγιασῆ τὸ Βάπτισμα. Ἦλθε, προκειμένου νὰ θαυματουργήσῃ περιπατῶν «ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης»⁴⁵. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, πρὸ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας Αὐτοῦ «ἡ θάλασσα εἶδε καὶ ἔφυγεν, ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω»⁴⁶, κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον, ὁ Κύριος ἀνέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, οὕτως ὥστε, ἀφοῦ ἴδῃ Αὐτὸν ἡ θάλασσα, νὰ ἀνεχθῆ εὐκόλως τὴν παρουσίαν Αὐτοῦ, καὶ ὑποδεχθῆ ἀφόβως Αὐτὸν ὁ Ἰορδάνης. Αὕτη εἶναι μία αἰτία τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ δευτέρα.

Ὁ θάνατος ὑπεισηλθεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, χάρις εἰς μίαν γυναῖκα παρθένον, τὴν Εὔαν. Τοιοῦτοτρόπως, ἔπρεπε διὰ παρθένου, μᾶλλον δὲ ἀπὸ παρθένου, νὰ ἐμφανισθῆ ἡ ζωὴ, οὕτως ὥστε, ὅπως τὴν πρώτην ἠπάτησεν ὄφις, κατὰ παρόμοιον τρόπον, νὰ εὐαγγελισθῆ τὴν δευτέραν ὁ Γαβριήλ.

Οἱ ἄνθρωποι κατέλιπον τὸν Θεὸν καὶ ἐδημιούργησαν εἰδῶλα ἀνθρωπόμορφα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐλατρεύοντο τὰ ξόανα ψευδῶς ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἐσαρκώθη ὁ Θεός, διὰ νὰ λυθῆ τὸ ψεῦδος. Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ, ἐνταῦθα, ὅτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διαβλέπομεν συμφωνίαν ἢ καὶ ἐνδεχομένην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου τοῦ κλασσικοῦ χωρίου τοῦ Μ. Ἀθανασίου «ὄθεν δὴ καὶ τὴν τῶν εἰδώλων ἐπίνοιαν ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο, τὰ οὐκ ὄντα λογιζόμενοι»⁴⁷, ὅπου ἡ εἰδωλοποίησις τῶν στοιχείων τῆς φύσεως (τὰ ξόανα, κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον) περιγράφεται διὰ τοῦ πλατωνικοῦ ὄρου «τὰ οὐκ ὄντα».

Ὁ διάβολος ἐχρησιμοποιοῖ ὡς ὄργανον αὐτοῦ τὴν σάρκα. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με»⁴⁸. Διὰ τῶν ὄπλων, λοιπόν, διὰ τῶν ὁποίων ὁ διάβολος ἐπολέμει τοὺς ἀνθρώπους, δι' αὐτῶν τούτων (ἤτοι τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ὁ Κύριος) ἐσώθημεν. Ὁ Θεὸς Λόγος ἀνέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἢ ὁποία ἦτο ὁμοία δι' ὅλους ἡμᾶς, οὕτως ὥστε νὰ σωθῶμεν διὰ τῆς ὑπ' Αὐτοῦ προσλήψεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀνέλαβε τὴν

κοινὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, διὰ τὰ δόση περισσοτέραν χάριν εἰς ὅ,τι ἔλειπεν ἐξ αὐτῆς, οὕτως ὥστε ἡ ἀμαρτωλὴ ἀνθρωπότης νὰ καταστῆ κοινωνὸς Θεοῦ. Διότι, «οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις»⁴⁹.

Ἦτο πρέπον νὰ πάθῃ ὁ Κύριος ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ ἐὰν ὁ διάβολος ἐγνωρίζει ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Θεός, δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ πειράσῃ Αὐτόν. Μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν λέγῃ «εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν»⁵⁰. Λοιπόν, τὸ ἀνθρώπινον σῶμα κατέστη δόλωμα θανάτου, οὕτως ὥστε ἐνφ' ἧλισεν ὁ διάβολος ὅτι θὰ κατέπινε τὸν Κύριον, ἐξήμεσε τοὺς ἡδὴ καταποθέντας. Τοῦτο ἐσήμανε προφητικῶς, δι' ἀντιθετικῶν σχημάτων τὸ χωρίον τοῦ Ἡσαίου «κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας, καὶ πάλιν ἀφεῖλε Κύριος ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου»⁵¹. (Ποβλ. «Σήμερον ὁ ἄδης στένων βοᾷ· κατεπόθη μου τὸ κράτος, ὁ ποιμὴν ἐσταυρώθη καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀνέστησεν· ὄνπερ ἐβασίλευον ἐστέρημαι, καὶ οὗς κατέπιον ἰσχύσας, πάντας ἐξήμεσα· ἐκένωσε τοὺς τάφους ὁ σταυρωθεὶς, οὐκ ἰσχύει τοῦ θανάτου τὸ κράτος. Δόξα, Κύριε, τῷ σταυρῷ σου καὶ τῇ ἀναστάσει σου» (Στιχηρὸν Ἐσπερινοῦ Μ. Σαββάτου).

Ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ θέσῃ ἐρώτημα μήπως ὁ Χριστὸς ἐνηνθρώπησε ματαίως, καὶ μήπως αἱ διδασκαλίας Αὐτοῦ ἀποτελοῦν ρητορικὰ ἐφευρήματα καὶ προϊόντα ἀνθρωπίνης σοφιστικῆς. Θὰ ἐρωτήσῃ μήπως αἱ Θεῖαι Γραφαὶ δὲν παρέχουν τὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ μήπως δὲν εἶναι σωτηριώδεις αἱ προορήσεις τῶν προφητῶν. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα νοεῖται ἀρνητικῶς καταφατικῆ. Ὁ ἅγιος θὰ προτρέψῃ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ πιστοὺς νὰ τηροῦν ἀπαρσάλευτον τὴν παρακαταθήκην τὴν προερχομένην ἐκ τῶν Θεῶν Γραφῶν, καὶ οὐδεὶς ἄπιστος νὰ μετακινήσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς ἐγένεν ἀνθρώπος.

Οὕτως, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐνανθρωπήσῃ ὁ Θεὸς Λόγος. Ἐν συνεχείᾳ, ἀπευθύνει τὸν λόγον αὐτοῦ ὑποθετικῶς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους οἱ ὁποῖοι ἠπίστουν πρὸς τὸ θαῦμα τῆς Ἐνανθρωπήσεως διὰ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι οὐδὲν παράδοξον πρεσβεύουν οἱ χριστιανοὶ ὅταν λέγουν ὅτι

Ο ΑΝΑΛΩΤΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΗΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ

Του κ. ΠΑΝ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, Δ/τού Λυκείου

Ο σεισμός αυτός, τὸ παράδοξο πὸ ἐξέπληξε, ἐρμηνεύτηκε ἀπὸ τοὺς μετέχοντες στὸ ἔργο τῆς μετακομιδῆς ὡς σημεῖο ἀρνήσεως τοῦ ἁγίου νὰ γίνει ἡ μετακομιδὴ τῶν λειψάνων του, ἐκείνη τὴν περίοδο τοῦλάχιστο.

Ἡ διάσωση τοῦ μοναστηριοῦ ἀπὸ ποικίλους κινδύνους, ὅπως ἐπιδρομὲς ἀλλοφύλων (Τούρκων καὶ Γερμανῶν), πυρκαγιὲς κ.λπ., ἀποδίδεται ἐπίσης στὴ μεσιτεία τοῦ ἁγίου Λεοντίου καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων, τὰ λείψανα τῶν ὁποίων φυλάσσονται στὸ μοναστήρι. «Ἡ ἄφθονος πηγὴ», ὁ Χριστός, ἀνέδειξε τὸ Λεόντιο «πηγὴν ἰαμάτων... μετὰ τὸ τέλος αὐτοῦ τὸ μακαριώτατον», ὥστε νὰ θεραπεύει ὅλους «τοὺς ἐκ ψυχῆς προσιόντας τῇ σοφῇ τῶν λειψάνων» του, σημειώνει ὁ ποιητὴς τοῦ κανόνα τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Λεοντίου.

Οἱ θαυματουργικὲς ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου συνεχίζονται καὶ στὶς μέρες μας. Πρόσφατα, ἀπλοϊκὴ γυναίκα ἀπὸ χωριὸ τῆς Κεφαλονιάς, σύμφωνα μὲ τὴν πληροφορία ἀδελφοῦ καὶ συμβούλου τῆς μονῆς, ζήτησε νὰ πληροφορηθεῖ ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ἂν φυλάσσονται σ' αὐτὸ τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Λεοντίου, προκειμένου νὰ ἐπισκεφθεῖ τὴ μονὴ καὶ νὰ ἐκφράσει τὴν εὐγνωμοσύνη τῆς στὸν Ἅγιο γιὰ εὐεργεσία σὲ μέλος τῆς οἰκογένειάς τῆς.

Τὸν Αὐγουστο τοῦ 1990 παρακολογήσαμε μὲ συγκίνηση τὴ θ. λειτουργία πὸ τέλεσε στὸ μοναστήρι.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 364 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

ἐνηνθρώπησε ὁ Θεός, καθ' ὅσον αὐτοὶ ἐδέχοντο ὅτι ὁ Ἄβραάμ ὑπεδέχθη τὸν Κύριον. Οὐδὲν παράδοξον πρεσβεύουν οἱ χριστιανοί, καθ' ὅσον ὁ Ἰακώβ εἶπεν: εἶδον γὰρ Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχὴ»⁵². Ὁ ἅγιος Πατὴρ παρατηρεῖ ὅτι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐν εἶδει ἀνθρώπου ἐδείπνησε παρὰ τῷ Ἄβραάμ, ἔφαγε καὶ παρ' ἡμῖν. Συνεπῶς οἱ χριστιανοὶ δὲν πρεσβεύουν παράδοξον τι.

Ὡσαύτως εἰς ἀπόδειξιν τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως, δυνατὸν νὰ προσκομισθοῦν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς μάρτυρες τῆς Θείας Ἐπιφανείας αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἐστάθησαν κοντὰ εἰς τὸν Κύριον εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, δηλαδὴ ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἡλίας. Καὶ οἱ δύο εὐρέθησαν εἰς διαφορετικὴν ἕκαστος ἐποχὴν εἰς τὴν ὁπὴν βράχου ἢ σπηλαίου. Ἐκεῖνοι, λοιπόν, ἦσαν παρόντες εἰς τὸ Θαβώρ κατὰ τὴν Θεῖαν Μεταμόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς Μαθητὰς

οἱ, ὕστερα ἀπὸ ἐντολὴ τῆς μητέρας τους ἢ οἰκογένεια Ἄγγουρη ἀπὸ τὸ Σοποτό, γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴν εὐγνωμοσύνη ἐκείνης στὸν ἅγιο Λεόντιο γιὰ θαυματουργικὴ ἐπέμβασή του στὴ ζωὴ τῆς φιλίας τῆς.

Οἱ Ἅγιοι εἶναι φιλόανθρωποι. Ὁ ἀνθρώπινος πόνος, οἱ ἀνάγκες καὶ οἱ δοκιμασίαι τοὺς συγκινοῦν. Πρεσβεύουν στὸ Θεὸ γιὰ ὅλους. Ἡ εὐσπλαχνία τους ἐπεκτείνεται καὶ σ' ἀνθρώπους πὸ διατηροῦν χαλαρὴ σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὁ Σέρβος ἐπίσκοπος καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου Ἄθανάσιος Πιέφτιτς λέει ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν κάνουν διακρίσεις, βοηθοῦν ὅλους. «Ὅταν οἱ Ἅγιοι δοῦν ἓνα ἀνθρώπο πονεμένο, τὸν βοηθᾶνε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μὲ τὸ νὰ ῥθει στὸν Ἅγιο, κάνει μέσα του ἓνα ἀνοιγμα». Γιὰ τοὺς χριστιανοὺς οἱ ἅγιοι εἶναι ἡ ἐλπίδα τους.

4. Τὰ «ἄχραντα πάθη» τοῦ Κυρίου

Στὸ καθολικὸ τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν φυλάσσεται παλαιὸ μικρὸ κιβώτιο μὲ τὰ «ἄχραντα πάθη» τοῦ Κυρίου. Μέσα σ' αὐτὸ ὑπάρχει τεμάχιο τιμίου ξύλου ἀπὸ τὸ ζωηφόρο Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ, μέρος ἀπὸ τὸ ἀκάνθινο στεφάνι, τμημα τοῦ σπόγγου, μὲ τὸν ὁποῖο πότισαν ὄξος (ξύδι) τὸν Ἰησοῦ καὶ τεμάχιο ἀπὸ τὴν κόκκινη γλαμύδα, πὸ φόρεσαν στὸν Κύριο οἱ Ἑβραῖοι τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του, γιὰ νὰ τὸν περιγελάσουν ὡς βασιλέα.

Τὰ ἄχραντα πάθη μὲ τμημα τῆς πλεξίδας τριχῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, μέρος τοῦ χεριοῦ τοῦ

Αὐτοῦ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὸ Πάθος. Συνεπῶς, ἀπεδείχθη διὰ τῆς χρήσεως χωρίων ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸ δυνατόν τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθοῦν αἱ λοιπαὶ ἀποδείξεις διὰ νὰ παραμείνουν εἰς τοὺς διαλεκτικούς οἱ ὁποῖοι συνεχῶς ἐπαναλαμβάνουν τὰ αὐτὰ.

45. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 143, στ. 13 (Πρβλ. Μαθ. 14, 25).

46. Ψαλμ. 113, 3 (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 143, στ. 14-15).

47. Ἡ. Δ. Μουτσούλα - Κ. Παπαχριστοπούλου, Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 1974, σ. 97. Βλ. καὶ ΒΕΠΕΣ τ. 30, σ. 32, στ. 20-22.

48. Ρωμ. 7, 23 (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 143, στ. 25-26).

49. Ρωμ. 5, 20 (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 143, στ. 31-32).

50. Α' Κορ. 2, 8 (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 143, στ. 34-35).

51. Ἦσ. 25, 8 (Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 143, στ. 37-38).

52. Γέν. 32, 30 (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 144, στ. 9).

Ἀρέθα καὶ τεμάχιο τῆς κάρας τοῦ ἁγ. Στεφάνου τοῦ νέου εἶναι ἀφιερώματα τῶν Δεσποτῶν τοῦ Μυστρά στὸ παλαιὸ μοναστήρι τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Κατὰ τὸ συναξάρι τοῦ ἁγ. Λεοντίου, γραμμένο μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1456-1470, πιθανῶς ἀπὸ τὸ Γεννάδιο Σχολάριο, οἱ βασιλόπαιδες Θωμᾶς καὶ Δημήτριος Παλαιολόγοι ἔφεραν τ' ἀνωτέρω δῶρα στὸ μοναστήρι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, περὶ τὸ 1450, ἀπὸ ἐκτίμησι στὸ πρόσωπο τοῦ συγγενοῦς τους μοναχοῦ Λεοντίου καὶ τὰ ἀπέθεσαν στὴν ἁγία Τράπεζα τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς «πρὸς ἁγιασμόν τῶν ἐκεῖσε ἀσκουμένων». Ἀπὸ τότε τὰ ἱερά αὐτὰ λείψανα ἀποτελέσαν θησαυρὸ τοῦ μοναστηρίου ἀνεκτίμητο.

Ὁ θησαυρὸς ὅμως αὐτὸς κινδύνευσε πολλὰ φορὲς νὰ περιέλθει στὰ χέρια τῶν ἀπίστων. Διασώθηκε δύο φορὲς τοῦλάχιστον χάρι στὴν αὐτοθυσία τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς. Καὶ τὶς δύο φορὲς ὁ κίνδυνος προῆλθε ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανούς. Αὐτοὶ εἶχαν κατακλύσει τὴν Πελοπόννησο ἀπὸ τὸ 1390 καὶ ἀποτελοῦσαν κατὰ τὸν Κων. Παπαρρηγόπουλο «νέον στοιχεῖον ἀνωμαλίας εἰς τὴν δυστυχή χερσόνησον, ἥτοι τὴ Πελοπόννησον»²⁰.

α. Τὸ 1500, ἑκατὸν τριάντα ἀπ' αὐτοὺς, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἐρήμωσιν²¹ τῆς περιοχῆς καὶ τὸν πανικὸ τῶν κατοίκων, κατόρθωσαν νὰ φθάσουν στὸ μοναστήρι τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἀπαράτητοι. Στὴ συνέχεια, ἀφοῦ δωροδόκησαν τὸν ἀλβανόφωνο φύλακα τῆς μονῆς, εἰσέβαλαν τὴ νύχτα στὸ μοναστήρι, κατέσφαξαν 35 μοναχοὺς, λεηλάτησαν τὰ κελλιά, ἄρπαξαν τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ πυρπόλησαν τὸ μοναστήρι.

Τὰ ἄχραντα πάθη διέσωσε, κατὰ τὴν παράδοση, μοναχὸς ποὺ κατόρθωσε νὰ διαφύγει μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του ἀπὸ κρυφὴ ἔξοδο. Ὁ μοναχὸς αὐτὸς μετέφερε τὰ ἅγια λείψανα σὲ σπηλιὰ τῆς περιοχῆς τοῦ χωριοῦ Πετσάκοι Καλαβρύτων καὶ τὰ ἔκρυψε. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ ἀργότερα χτίστηκε ναῖσκος στὸ ὄνομα τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, ποὺ σώζεται μέχρι σήμερον. Μετὰ τὴν ἀνασύνταξιν τῶν διασωθέντων μοναχῶν καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ μοναστηρίου τὸ κουτὶ μὲ τὰ ἄχραντα πάθη μεταφέρθηκε καὶ πάλι στὸ μοναστήρι.

β. Μετὰ τὰ Ὀρλωφικά (1770-72) ὁ Σουλτάνος ἔστειλε στὴν Πελοπόννησο 60 χιλιάδες Ἀλβανούς γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐξὶ χιλιάδες ἀπ' αὐτοὺς εἰσέβαλαν στὴν Αἰγιάλεια. Πανικόβλητοι οἱ κάτοικοι τῆς Βοσιτίτσας ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν καὶ ὀχυρώθηκαν μαζί μὲ τοὺς μοναχοὺς στὴ μονὴ Ταξιαρχῶν (στὸ κάτω μοναστήρι). Οἱ Ἀλβανοί, μετὰ τὴν λεηλασίαν καὶ τὴν πυρπόλησιν τοῦ Αἰγίου, κατευθύνθηκαν στὸ μοναστήρι, ὅπου συνάντησαν σθεναρὴ ἀντίστασιν ἀπὸ τοὺς ὀχυρωμένους μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς τῆς περιοχῆς. Οἱ Ἀλβανοὶ ὅμως κατόρθωσαν νὰ

καταλάβουν τὸ μοναστήρι χρησιμοποιώντας ὡς προγεφύρωμα τὰ κυπαρίσσια ποὺ ἔρριξαν στὴ στέγη του Ἡ σκληρὴ πάλιν σῶμα μὲ σῶμα ποὺ ἐπακολούθησε στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ μοναστηρίου κατέληξε στὴ σφαγὴ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν Αἰγιωτῶν²².

Γλίτωσαν μόνο 4 μοναχοί, ἐνῶ πολλοὶ αἰχμαλωτίστηκαν. Ὁ τολμηρὸς ἠγούμενος Θεοφάνης Μαυρικιώτης, ὅταν εἶδε τὴν εἰσβολὴν τῶν πολυπληθῶν Ἀλβανῶν, κατάλαβε ὅτι κάθε ἀντίστασιν ἦταν μάταιη. Γι' αὐτὸ ἔσπευσε στὸ ναὸ τοῦ μοναστηρίου, παρέλαβε τὰ φυλασσόμενα μέσα σ' αὐτὸν ἄχραντα πάθη τοῦ Κυρίου, πήδησε ἀπὸ τὸ ψηλὸ παράθυρο τῆς μονῆς καὶ χώθηκε στὸ πυκνὸ δάσος. Ἐτεὶ διέφυγε τὴν προσοχὴ τῶν Ἀλβανῶν. Τὸ παράδειγμά του ἀκολούθησαν καὶ ἄλλοι τρεῖς μοναχοί. Καὶ οἱ τέσσερις προχώρησαν στὴ σημερινὴ θέσιν Μυίγα, ὅπου ἔκρυψαν σὲ δύσβατο μέρος τὸ κουτὶ μὲ τὰ «ἄχραντα πάθη».

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ μοναστηρίου οἱ μοναχοὶ ποὺ σώθηκαν ἢ ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν συγκεντρώθηκαν τὴν 9ῃ Μαρτίου 1775 στὰ ἐρεῖπια τῆς κάτω μονῆς (τῶν Ταξιαρχῶν) καί, ἀφοῦ ἐξέλεξαν καὶ πάλιν ἠγούμενο τὸ Θεοφάνη Μαυρικιώτη, κατέγραψαν σὲ εἰδικὸ βιβλίον —τὸν ἱερὸ κώδικα— ὅτι διασώθηκε ἀπὸ τὴν καταστροφὴν.

Ἀναφερόμενοι στὰ διασωθέντα ἱερά κειμήλια τῆς μονῆς τοὺς γράφουν στὴ σελ. 24 τοῦ ἱεροῦ κώδικα: «1775 Αὐγούστου α'. Ἐνταῦθα καταγράφομεν ἡμεῖς οἱ ὑπὸ δεινῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἀλβανῶν καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν μοναστηρίου διασωθέντες συμμοναστηριακοὶ καὶ τὰ ὅσα ἱερά κειμήλια διεσώσαμεν καὶ ἐφέραμεν πάλιν εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν μονήν, πλὴν τῶν ὄσων ἔγιναν θύμα τῆς ἀπανθρωπίας τῶν ἐχθίστων ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τοῦ μένους τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἄλλων ὁμοίων αὐτῶν Ἀγαρηνῶν, τὰ ὅποια εἰσὶ ταῦτα:

Α) Ἐν ἱερὸν κυτίον τῶν πανσέπτων Παθῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται τὰ Βασιλικά προικίσματα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς, καθὼς παρελάβομεν αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἀοιδίμους προκατόχους μας. Τὰ ὅποια εἶναι τὰ ἀκόλουθα... α) Μέρος τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ Ζωοδόχου σταυροῦ. β) Μέρος τιμίου σπόγγου. γ) Μέρος τοῦ ἀκανθίνου Στεφάνου καὶ δ) Μέρος τῆς τιμίας γλαμύδος. Ἐτεὶ δὲ καὶ μέρος τριχῶν τῆς ἱερᾶς πλεξίδος τοῦ τιμίου Προδρόμου. Ὅλα ταῦτα ἐμπεριεχόμενα εἰς ἓν κυτίον σκαλιστὸν ἐκ μαρμάρου, τὸ ὁποῖον μάρμαρον εἶναι μέρος ἐκ τοῦ τιμίου λίθου τοῦ Ζωοδόχου μνήματος τοῦ Σωτῆρος μας. Ἐτεὶ δὲ καὶ τὴν τιμίαν κάραν τοῦ Ἀγίου ἱερομάρτυρος Στεφάνου τοῦ νέου, τὸν δάκτυλον πρὸς τούτοις τῆς ἱερᾶς χειρὸς τοῦ Ἀγίου ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους, καὶ τὴν ἱερὰν χεῖρα τοῦ ἁγίου Ἀρέθα...».

Τὰ ἄχραντα πάθη, μὲ τὰ ὅποια πλουτίστηκε ἡ μονὴ ἀπὸ τοὺς δεσπότες Θωμᾶ καὶ Δημήτριον Παλαιολό-

γους, φυλάσσονται μέχρι σήμερα ως κόρη ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς μέσα σὲ ἀργυρένια σκευοθήκη, διευθετημένη στὴν πύλη τοῦ διακονικοῦ τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς, στὴν ὁποία εἶναι χαραγμένη ἡ ἐπιγραφή: «1813/ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 28/ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΜΟΝΑ/ΣΤΗΡΙΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΠΑΙΣΙΟΝ ΒΟΣΤΙΤΖΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΕΚΑΛΟΠΙΣΘΗ Η ΘΥΡΑ/ΑΥΤΗ ΤΩΝ ΑΧΡΑΝΤΩΝ ΚΑΙ ΟΣΙΩΝ ΠΑΘΩΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΣ ΔΙΑ ΨΥΧΙΚΗΝ ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΩΘΕΝ ΗΓΟΥΜΕ/ΝΕΥΟΝΤΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ Η/ΠΟ ΧΕΙΡΟΣ ΕΜΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΚΑΙ ΓΙΑΝΚΟΥ Ε(Κ) ΚΟΜ(ΗΣ) ΖΑΤΟΥΝΑ»

Μιά φορά τὸ χρόνο, κάθε Μ. Παρασκευή, τὰ ἄχραντα πάθη ἐκτίθενται σὲ προσκύνηση τῶν πιστῶν. Ὁ κόσμος ποὺ συρρέει τὴν ἡμέρα αὐτὴ στὸ μοναστήρι ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ ἀγγίσει καὶ νὰ ἀσπασθεῖ τὰ σύνεργα τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου, τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποία νικῆθηκε ὁ θάνατος καὶ ἀπογυμνώθηκε ὁ Ἄδης.

Ἀκόμα, σὲ ὥρες δοκιμασίας τοῦ λαοῦ (ἀνομβρία, ἐνδημικὲς ἀσθένειες, πόλεμο κ.λπ.), τὸ κουτὶ μὲ τὰ ἄχραντα πάθη μεταφέρονται ἀπὸ τὸ μοναστήρι σὲ πόλεις καὶ χωριὰ τῆς περιοχῆς γιὰ ἐνίσχυση τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν.

Ἀπὸ τ' ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀγάπησε, τίμησε καὶ δόξασε τὸ σῶμα. Στὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ φανερώθηκε ἡ εὐπρέπεια τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Στὸν Ἀναστάνα τὸ σῶμα μας βρῆκε τὴν τιμὴ καὶ τὴν δόξα γιὰ τὴν ὁποία πλάστηκε. Ἀπὸ τὴν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου τὸ κτιστὸ ζεῖ ἐν Χριστῷ καὶ γίνεται χάριτι ἄκτιστο, κατὰ τὴν τολμηρὴ ἔκφραση τοῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ. Προέκταση τοῦ σώματος τοῦ Ἀναστημένου Κυρίου ἀποτελοῦν τὰ ἱερὰ λείψανα τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας. Φανερώνουν τὴν πιὸ ἱερὴ διάσταση τοῦ σώματος καὶ τῆς ὑπάρξεώς μας. Μὲ τὴ χάρη καὶ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ εὐωδιάζουν καὶ τελοῦν θαύματα, θεωροῦνται «τιμιώτερα λίθων πολυτελῶν», «ποταμοὶ χαρισμάτων» καὶ πηγὰὶ ναμάτων».

Τὰ ἅγια λείψανα μᾶς δείχνουν, ὅπως καὶ ἡ εἰκόνα, πὼς ἡ θεία χάρη εἰσχωρεῖ στὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ καθαγιαίνει. Ὁ ἅγιος Συμεών, ὁ νέος θεολόγος, γράφει: «Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἡ ψυχὴ του ἔγινε ὅλως πῦρ, μεταδίδει καὶ εἰς τὸ σῶμα του ἀπὸ τὴν ἰδική του λαμπρότητα, καθὼς καὶ τὸ αἰσθητὸν πῦρ μεταδίδει εἰς τὸ σίδηρον ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ἐνέργειαν» (Λόγος πγ').

Ὅπως ὁ Κύριος στὸ ὄρος Θαβὼρ ἔδειξε στοὺς μαθητὲς του τὴν ἀλήθεια τῆς μέλλουσας ζωῆς καὶ τοὺς ἔκαμε κοινωνοὺς τοῦ μυστηρίου τῆς Μεταμορφώσεώς Του «κατὰ τὸ μέτρο ποὺ μπορούσαν», ἔτσι

καὶ ἡ Ἐκκλησία παρουσιάζει μπροστὰ στὰ μάτια μας μέσω τῶν ἁγίων λειψάνων τὴν εἰκόνα «τοῦ μέλλοντος αἰῶνος», «τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει» (Ματθ. θ' 1).

Β'. Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στὴ βιβλικὴ διήγηση τῆς Δημιουργίας ὁ ἄνθρωπος παρουσιάζεται ὡς ἓνα ὄν ποὺ πεινάει. Γιὰ νὰ ζήσει πρέπει νὰ φάει. Τὴν πείνα του στὸν παράδεισο στόμωσε μὲ τοὺς καρποὺς τῶν δέντρων καὶ τὴν κοινωνία του μὲ τὸν Θεό, ἐνῶ στὴν ἔρημο ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ τὴν πείνα ἔσβηνε μὲ τὸ μάννα καὶ τὸν προφητικὸ λόγο.

Ἔτσι ἡ πείνα δὲν εἶναι μόνο ὕλικὴ ἀλλὰ καὶ πνευματικὴ (Ματθ. 4,4). Πίσω ἀπὸ τὶς πείνες αὐτὲς τῆς ζωῆς βρῖσκεται ὁ Θεός. Τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μηνύματα τῶν τέκνων Του ἀποτυπωμένα σὲ βιβλία μορφώνουν καὶ τρέφουν τοὺς ἀνθρώπους πνευματικά. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τοὺς φορεῖς τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀντιλήψεων κάθε ἐποχῆς. Ἡ κυκλοφορία τους ἀποτελεῖ τὴν κύρια ἀρτηρία μεταβίβασης τῶν πνευματικῶν κατακτήσεων στὸ λαό. Εἶναι ἡ ὠραιότερη κληρονομιά τῆς ἀνθρωπότητας. Τὴ χρῆση τῶν βιβλίων ὁ Πλούταρχος τὴ θεωρεῖ ὄργανο τῆς παιδείας²³.

Γι' αὐτὸ ἀπὸ πολὺ παλαιὰ ἡ ὀργανωμένη κοινωνία συγκέντρωσε αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς τῆς γνώσεως σὲ βιβλιοθήκες, γιὰ ν' ἀποτελοῦν ἐντρυφήματα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ βιβλιοθήκη ἀποτέλεσε πάντοτε τὴ βάση καὶ τὸ θεμέλιο τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅπου δημιουργήθηκε ἀξιόλογος πολιτισμὸς, προϋπήρχε βιβλιοθήκη (Ἀθήνα, Ἀλεξάνδρεια, Κων/πολι κ.ἄ.). Ἡ σοφία καὶ ἐμπειρία τῶν προγενεστερῶν ἔθρεψε πνευματικὰ τὶς νεότερες γενιὲς καὶ τὶς ὁδήγησε σὲ νέες δημιουργίες καὶ πολιτιστικὰ ἐπιτεύματα.

1. «Ὁργανον τῆς παιδείας»

Οἱ βιβλιοθήκες ἀρχίζουν νὰ συγκροτοῦνται μὲ τὴν ἐπινόηση τῆς γραφῆς, πληθαίνουν ὁμως μὲ τὴν ἀνακάλυψη τῆς τυπογραφίας. Δὲ λείπουν καὶ ἀπὸ τὰ μοναστήρια, τὰ ὁποία μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἔγιναν καλλιτεχνικὰ καὶ πνευματικὰ ἐργαστήρια, κέντρα μαθήσεως καὶ ἔρευνας. Τὸ χαρακτηριστὸ αὐτὸ ἔδωσαν πολλοὶ μοναχοί, ποὺ κατέφυγαν σ' αὐτὰ καὶ ποὺ εἶχαν πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα. Αὐτοί, παράλληλα μὲ τὴν προσευχὴ, τὶς χειρωνακτικὲς ἐργασίες καὶ τὶς λειτουργικὲς τέχνες, ἀσχολήθηκαν καὶ μὲ τὰ γράμματα. Ὁ κοινοβιακὸς τύπος τοῦ μοναστηριοῦ εὐνοοῦσε τὴν καλλιέργεια καὶ τὴν ἀνάπτυξη αὐτῶν. Ἀρχικὰ οἱ εὐπαιδευτοὶ μοναχοὶ ἀντέγραφαν ἔργα τῶν μεγαλύτερων πνευμάτων τοῦ παρελθόντος, διαιωνίζοντας ἔτσι τὴν πνευματικὴ μας κληρονομιά. Ἀργότερα οἱ ἴδιοι

έκαναν φιλολογικές μελέτες πάνω σε κείμενα ή πρόσθεταν σχόλια σ' αυτά.

Όλες αυτές οι εργασίες μαζί με την ανάγκη του καταρτισμού των μοναχών προϋπέθεταν τη δημιουργία βιβλιοθηκών στα μοναστήρια με βιβλία πολλά και εύχρηστα. Οι μεγάλες μονές του Αγίου Όρους, του Σινά, της Πάμμου κ.ά. απέκτησαν αξιόλογες βιβλιοθήκες. Δεν έλειψε το ενδιαφέρον για τη δημιουργία βιβλιοθήκης και από τα μικρότερα μοναστήρια.

Η ανάγκη αυτή προβάλε επιτακτικά στα χρόνια της μακρόχρονης δουλείας. Τότε, εκμεταλλεζόμενοι οι παπικοί και οι προτεστάντες την εξαθλίωση των Ρωμίων, εισέβαλλαν άκαθεκτοι στην Ανατολή με σκοπό τη διάβρωση της ελληνικής συνειδήσεως και την αλλοίωση της θρησκευτικής πίστεως του ελληνικού πληθυσμού. Ός κύρια μέσα για την επιτυχία του σκοπού τους χρησιμοποίησαν το κήρυγμα και τα βιβλία.

Η ορθόδοξη Ανατολή στα ύπουλα σχέδια της Δύσης άντεδρασε με διαφωτιστικές έγκυκλίους, με τη συχνή τέλεση της λατρείας και με το κήρυγμα. Φωτισμένοι κήρυκες, συνέχιζαν στις δύσκολες αυτές περιστάσεις του Γένους την πατερική παράδοση στην εκκλησιαστική διδασκαλία. Αυτόδίδακτοι μοναχοί μέσα στα πνευματικά καταφύγια τους, τα μοναστήρια, διαίωνιζαν την προγονική σοφία με την ήσυχαστική παράδοση.

Σπουδαία βιβλία με εκκλησιαστικό περιεχόμενο κυκλοφορούσαν στα χρόνια αυτά τα δίσεκτα. Αυτά πρόσφεραν πνευματική τροφή στο λαό άνυπολόγιστης αξίας. Τέτοια βιβλία ήταν ο Θησαυρός του Δαμασκηνού Στουδίτη, οι Διδαχές του Ηλία Μηνιάτη, ή Αμαρτωλών σωτηρία του Αγάπιου Λάνδου κ.ά. Στα τέλη του 18ου αιώνα κάνουν την εμφάνισή τους τα Κυριακοδρομία του Νικηφόρου Θεοτόκη και τα έργα του Νικόδημου Αγιορείτη, που κεφαλαιώνουν την πατερική παράδοση. Οι διδαχές των δασκάλων του Γένους προετοίμασαν το δρόμο του Έθνους για τη συγκλονιστική έξοδο του από τη δουλεία του νέου Φαραώ στη γη της έλευθερίας. Ο λαός δεν έπρεπε να ξεχάσει «τί έχασε, τί είχε, τί του έπρεπε».

Τα ελληνικά τυπογραφεία στις παροιζίες όλη αυτήν τη μακριά περίοδο παρουσίασαν πληθώρα εκδόσεων. Σπουδαία έκδοτικά κέντρα αναδείχθηκαν ή Βενετία και ή Βιέννη. Η έρευνα της έκδοτικής προσπάθειας δίνει εκπληκτικούς αριθμούς για την εποχή αυτή. Από το 1471, που τυπώθηκε το πρώτο ελληνικό βιβλίο, μέχρι το 1821 εκδόθηκαν 4.000 περίπου ελληνικά συγγράμματα, από τα όποια 2.500 περίπου στα τελευταία εβδομήντα χρόνια²⁴. Πλούσιοι όμογενείς

διέθεταν χρήματα για τη δωρεάν άποστολή βιβλίων στις εκκλησίες, στις κοινότητες, στα μοναστήρια και στα σχολεία της πατρίδας. Τα βιβλία αυτά συνετέλεσαν στην άναξωογόνηση και πνευματική άνάσταση του Γένους. Δημιούργησαν στους σκλάβους τον πόθο της λυτρώσεως. Τα βιβλία τα άξιοποίησαν έγγράμματοι ιερείς και μοναχοί, αλλά και όλιγογράμματοι ταπεινοί διδάχοι.

(Συνεχίζεται)

20. Κων. Παπαρηγόπουλου, Ιστορία του Έλλην. Έθνους τόμ. Ε', βιβλ. 13ο, κεφ. Ζ' σελ. 290. Έκδ. Άνεστη Κωνσταντινίδη.

21. Η ερήμωση της περιοχής της Αιγιάλειας ήταν άποτέλεσμα της πάλης Τούρκων και Ένετών που άρχισε στην Πελοπόννησο το 1463. Τότε πολλοί κάτοικοι του Αίγιου και των γύρω χωριών αιχμαλωτίστηκαν από τους Ένετούς. Αυτούς οι Ένετοί με διαταγή του Άλουΐσιου Λαουδεριάνου μετέφεραν στη Ναύπακτο και παρέδωσαν στους Τούρκους με σκοπό την άπελευθέρωση ισάριθμων Ένετών αιχμαλώτων. Την κατάσταση αυτή της Αιγιάλειας εκμεταλλεύτηκαν οι Τουρκαλβανοί στα 1500 (βλ. Γ. Φραντζή, Χρονικά, βιβλ. IV, κεφ. XX, σελ. 414).

22. Την άκριβη χρονολογία της καταστροφής της μονής Ταξιαρχών από τους Άλβανούς και τη σφαγή των Αιγιωτών και των μοναχών μέσα σ' αυτή οι ιστορικοί δεν την άναφέρουν. Ο Κ. Παπαρηγόπουλος περιγράφοντας τα συμβάντα έπιγραμματικά λέει: «Οί Άλβανοί... τω 1770 άφου εύχερώς κατέπνιξαν το άσθενές εκείνο κίνημα, έξετραπήσαν εις ληλασίαν και δήωσιν δεινήν... Οί κάτοικοι της Βοστίτισης καταφυγόντες εις την Μονήν των Ταξιαρχών άπαντες κατεσφάγησαν» (Ιστορ. Έλλην. Έθνους, τομ. Ε', βιβλ. 14ο, κεφ. Η' σελ. 658, έκδ. Άνεστη Κωνσταντινίδη).

23. «Όργανον της παιδείας ή χρήσις των βιβλίων έστι και από τούτων ως από πηγής την έπιστήμην τηρεΐν συμβέβηκε (Περί παιδων άγωγής 10,Β').

24. Οί κατάλογοι των τυπωθέντων βιβλίων στη διάρκεια της τουρκοκρατίας που έχουν δημοσιευθεί από τον Άθανάσιο Παπαδόπουλο - Βρεττό (βιβλιοφύλακα της Ιονίου Άκαδημίας), το Σάθα, το Δεγιγάλα κ.ά. μάς δίνουν την εικόνα της πνευματικής κινήσεως και των διαφερόντων της εποχής.

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

του ψυχωφελεστάτου και θαυμαστού βιβλίου όνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

με στόχασες πνευματικάς και κατάνυξιν εις κάθε κεφάλαιον

* * *

Η «Μίμησις» αυτή του Χριστού διαφέρει βασικώς από όλες τις μέχρι τώρα μεταφράσεις εις την ελληνικήν. Είναι ή πληρεστέρα, από όρθοδόξον έποψεως. Ανατύπωσης καλαίσθητος κατά το πρωτότυπον έκδόσεως Ένετίας, έτους 1770. Με έγκρισιν και εύλογίαν της Ι. Συνόδου της Έκκλησίας μας.

Κεντρική διάθεσις:

Βιβλιοπωλείον Άποστολικής Διακονίας

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΓΡΗΓΟΡΙΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Του κ. ΚΩΝ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ, Δρος Ίατροϋ Καρδιολόγου

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο Ναζιανζηνός, είναι ως γνωστόν ένας από τους μεγάλους Ίεράρχες και Οικουμενικούς Διδασκάλους. Είναι ο πνευματικός άνθρωπος, ο θεωρητικός νους, που πάντα εξαιρείται πάνω από τα ανθρώπινα. Είναι ο Θεολόγος, ο μέγας Πατήρ της Έκκλησίας, ο ρήτορας, ο ποιητής που άντι για τον κοσμικό θόρυβο και την αϊγλη των άξιωματών προτιμά την ήσυχία της έρημου και την απλότητα του ιδιωτικού βίου. Οι άγώνες του για την επικράτηση της ορθοδόξου πίστεως τον ανέβασαν στον άρχιεπισκοπικό θρόνο της Κωνσταντινούπολης. Μά εκείνος αφήνοντας τις μικρότητες των ανθρώπων και χαιρετίζοντας συγκινητικά τό ποιμνιό του, έφυγε για να άφιερωθεί στις πνευματικές του θεωρήσεις.

Έκτός όμως άπ' αυτόν τον πολύ σπουδαίο Άγιο, ή Όρθόδοξη Έκκλησία μας έχει να μάς παρουσιάσει και πολλούς άλλους Άγίους με τό ίδιο όνομα. Συγκεκριμένα υπάρχουν ακόμη και άλλοι 31 Άγιοι που φέρουν τό όνομα Γρηγόριος. Άπ' αυτούς οί μισοί, δηλαδή οί δέκα έξι, ύπήρξαν άρχιερείς και οί υπόλοιποι ύπήρξαν Όσιοι. Ο Νοέμβριος είναι ο μήνας με τους περισσότερους έορτάζοντες Άγίους Γρηγόριους, διότι 8 διαφορετικοί Άγιοι Γρηγόριοι γιορτάζουν μέσα στον μήνα αυτό. Μετά έρχεται ο Ίανουάριος με 7 διαφορετικούς έορτάζοντες Άγίους Γρηγορίους.

ΑΓΙΟΙ ΓΡΗΓΟΡΙΟΙ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΣ

Γρηγόριος ο Α΄ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, ένας από τους μεγαλύτερους Πατέρες της Όρθόδοξης Έκκλησίας, γεννήθηκε γύρω στο 330 στην Άριανζό, προάστιο της Ναζιανζού της Καππαδοκίας και ήταν μέλος μιάς θαυμάσιας και άγίας χριστιανικής οικογένειας.

Πατέρας του ήταν ο Έπίσκοπος Ναζιανζού Γρηγόριος. Άς σημειωθεί, ότι την εποχή εκείνη δεν είχε επικρατήσει ακόμη ή άγαμία των Έπισκόπων.

Μητέρα του ήταν ή εύσεβης και ένάρητη Νόννα. Αυτός ήταν τό πρώτο παιδί της οικογένειας. Τό δεύτερο παιδί ήταν ή εύσεβής Γοργονία και τό τρίτο και τελευταίο παιδί αυτής ήταν ο Καισάριος ο Ιατρός.

Ο Γρηγόριος τά πρώτα του γράμματα έμαθε στην Ναζιανζό. Μετά φοίτησε στις σχολές της Καισάρειας της Καππαδοκίας, όπου για πρώτη φορά γνωρίστηκε με τό Μέγα Βασίλειο' επίσης στις σχολές της Καισάρειας, της Παλαιστίνης και της Άλεξάνδρειας.

Ύστερα σπούδασε για έξι χρόνια στην Άθήνα (354-360), όπου συναντήθηκε ξανά με τον Μέγα Βασίλειο και γίνανε στενοί φίλοι. Για τά έξαιρετικά επισημονικά του προσόντα, του προσφέρθηκε έδρα Καθηγητού στην Άθήνα, αλλά δεν την αποδέχθηκε.

Άπό την Άθήνα ξαναγύρισε στη Ναζιανζό όπου βαπτίστηκε και μετά άποσύρθηκε σε έρημικό μέρος του Πόντου για πνευματική άσκηση. Άργότερα χειροτονήθηκε πρεσβύτερος και τό έτος 372 ο Μ. Βασίλειος τον προήγαγε σε Έπίσκοπο Σασίμων. Ύστερα από τον θάνατο του άρειονόφιλου αυτοκράτορα Ούάλη προσεκήληθη και πήγε στην Κωνσταντινούπολη για να διδάξει τά ορθόδοξα δόγματα (379).

Έκεί έξεφώνησε τά περίφημα κηρύγματά του κατά των Άρειανών και τους πέντε λόγους του κατ' αυτών που άποδείκνυε με πειστικότητα την θεότητα του Ίησου Χριστού με άποτέλεσμα να προσελκύσει στην Όρθόδοξη πίστη, όχι μόνο τους άρειανούς αλλά και τους ειδωλολάτρες. Τότε άκριβώς ήταν που έλαβε και την προσωνυμία Θεολόγος.

Ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος ο Μέγας ο όποιος διαδέχθηκε τον Ούάλη, ανέβασε τον Γρηγόριο στον Πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως (380). Άλλά μετά από λίγο χρονικό διάστημα (381) παραιτήθηκε του θρόνου και γύρισε στην πατρίδα του. Ύστερα από 9 περίπου χρόνια άπεβίωσε σε ήλικία 61 ετών τό έτος 390.

Ο Γρηγόριος ύπήρξε μέγας διδάσκαλος της Έκκλησίας και έθαυμάζετο για την γοητεία του λόγου του. Διακρίθηκε επίσης ως σπουδαίος έκκλησιαστικός συγγραφέας λόγων, έπιστολών και ποιημάτων. Διασώθηκαν μέχρι των ήμερών μας 45 λόγοι του. Μεταξύ αυτών των λόγων είναι και τέσσερις επίταφιοι (έπικήδειοι). Ο ένας είναι προς τον πατέρα του Γρηγόριο, έπίσκοπο Ναζιανζού. Ο δεύτερος προς τον φίλο του Μέγα Βασίλειο. Ο τρίτος προς την άδελφή του Γοργονία και ο τελευταίος προς τον άδελφό του Καισάριο, τον Ιατρό που πέθανε πολύ νέος σε ήλικία 39 ετών.

Η μνήμη του Γρηγορίου του Ναζιανζηνού γιορτάζεται από την Έκκλησία μας στις 25 Ίανουαρίου. Η άνακομιδή των λειψάνων του που έγινε επί αυτοκρατορίας Κωνσταντίνου του Πορφυρογεννήτου γιορτάζεται στις 19 Ίανουαρίου. Άλλά ο Άγιος Γρηγόριος, ως γνωστόν, γιορτάζεται και στις 30 Ίανουαρίου μαζί με τους άλλους δύο μεγίστους Ιεράρχες.

Γρηγόριος ό Ε', Πατριάρχης Κων/πόλεως ό Ίερο- μάρτυρας

Υπήρξε μεγάλη και ήρωϊκή μορφή τής Έλληνικής Έπαναστάσεως του 1821. Γεννήθηκε τὸ 1745 στὴν Δημητσάνα ἀπὸ εὐσεβεῖς γονεῖς, τὸν Ἰωάννη Ἀγγελόπουλο καὶ τὴν Ἀσημίνα. Τὸ κατὰ κόσμον ὄνομά του ἦταν Γεώργιος. Τὶς πρώτες σπουδές του τὶς ἔκανε στὴν πατρίδα του. Εἴκοσι χρονῶν παλληγάρι συνέχισε τὶς σπουδές του στὴν Ἀθήνα καὶ μετὰ στὴν περίφημη Εὐαγγελικὴ σχολὴ τῆς Σμύρνης. Ἐχοντας μεγάλη κλίση πρὸς τὴν μοναχικὴ πολιτεία καὶ τὸ ἱερατικὸ στάδιο, πῆγε στὴν Μονὴ Στροφάδων καὶ ἔγινε Μοναχός. Τότε ἔλαβε τὸ ὄνομα Γρηγόριος.

Ἀπὸ κεῖ πῆγε στὴν Πάτμο, ὅποτε τὸν κάλεσε ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης Προκόπιος καὶ τὸν διώρισε Ἀρχιδιάκονο. Ἀργότερα τὸν χειροτόνησε πρεσβύτερο, τὸν χειροθέτησε Ἀρχιμανδρίτη καὶ τὸν ἔκανε καὶ Πρωτοσύγκελλό του.

Ὅταν τὸ 1785 ὁ Σμύρνης Προκόπιος ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὁ Γρηγόριος τὸν διαδέχθηκε στὸν θρόνο τῆς Σμύρνης καὶ ἔγινε ὁ Μητροπολίτης τῆς. Τὸ 1797 ὁ Γρηγόριος ἔλαβε τὴν ὑψίστη τιμὴ νὰ κληθεῖ στὸν οἰκουμενικὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ νὰ γίνῃ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Διαδέχθηκε τὸν παραιτηθέντα Γεράσιμο. Μετὰ ὅμως ἀπὸ ἕνα χρόνον πατριαρχείας παραιτήθηκε (1798) καὶ πῆγε στὸ Ἅγιο Ὅρος νὰ ἐφησυχάσει στὴν Μονὴ τῶν Ἰβήρων. Τὸ 1806 ἐκλήθη καὶ πάλι στὸν Πατριαρχικὸ Θρόνον καὶ παρέμεινε σ' αὐτὸν μέχρι τὸ 1808, ὅποτε παραιτήθηκε πάλι καὶ πῆγε ξανά στὸ Ἅγιο Ὅρος. Μετὰ ἀπὸ δεκαετὴ ἀργία στὸ Ἅγιο Ὅρος προσεκλήθη γιὰ τρίτη φορὰ στὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινούπολης τὸ 1818 καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου του, στίς 10 Ἀπριλίου 1821.

Ἀναδείχθηκε πραγματικὸς ἐθνάρχης γιατί μερίμνησε γιὰ τὴν μόρφωση τοῦ κλήρου καὶ τὴν παιδεία. Ἰδρυσε νέα ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ τυπογραφεῖο στὰ πατριαρχεῖα, στὸ ὁποῖο τυπώθηκε μετὰξὺ ἄλλων καὶ λεξικὸ μὲ τὸν τίτλο: «Κιβωτὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης». Ὅμως δυστυχῶς ὑπῆρξε ὑποπίος στὴν Ὑψηλὴ Πύλη τοῦ Σουλτάνου ὡς πνευματικὸς ἠγέτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ γι' αὐτὸ ἀπομακρύνθηκε δύο φορὲς ἀπὸ τὸν Θρόνον του. Μετὰ τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὁ Γρηγόριος συνελήφθη τὴν Δευτέρα τοῦ Πάσχα τοῦ 1821, ὡς μυστικὸς ἠγέτης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀπαγχονίσθηκε στὴν μεσημβρινὴ πύλη τῶν Πατριαρχείων. Τὸ ἱερὸ λείψανό του ρίχτηκε στὴν θάλασσα καὶ μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες τὸ βρέθηκε καὶ τὸ ἀνέσυρε ὁ Κεφαλονίτης πλοίαρχος Μαρί-

νος Σκλάβος. Τὸ μετέφερε στὴν Ὀδησοῦ ὅπου κηδεύτηκε μὲ τὶς ἀνάλογες τιμές.

Τὸ 1871 τὰ ὀστᾶ του μετακομίσθηκαν στὴν Ἀθήνα καὶ ἐναποτέθηκαν στὸν καθεδρικὸ ναὸ τῆς. Μπροστὰ στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν στήθηκε ὡς γνωστὸν καὶ ὁ καλλιτεχνικότετος ἀνδριάντας του. Τὸ 1921 ἔγινε ἡ ἀγιοποίηση τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος μὲ ἐπίσημη πράξη. Ἡ ἱερὴ μνήμη του τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μας στίς 10 Ἀπριλίου.

Γρηγόριος Α', ὁ μέγας Πάπας Ρώμης, ὁ Διάλογος

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἐργάτες τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Πάπας Ρώμης. Ὑπῆρξε ἄνθρωπος ἀληθινῆς χριστιανικῆς πνευματικότητος, ξεχωριστὸς ἀνάμεσα στοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ρώμης. Στὸ ἔργο του φαίνεται ἡ ἀγαθοποιὸς καὶ εὐεργετικὴ δράση τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἡμέρωση καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸ τῶν λαῶν.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς βάρβαρους λαοὺς τῆς Δύσεως, ἀκόμα καὶ Ἄγγλοι προσήλθαν στὸν Χριστιανισμὸ μὲ τὴν ἱεραποστολικὴν δράση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ κατηγοροῦν ἀνιστόρητα τὴν Ἐκκλησίαν πὸς τάχα ἐμπόδισε τὴν πρόοδο τῶν λαῶν ἐνῶ εἶναι ἀλήθεια πὸς βάρβαροι πρῶην καὶ ἄγριοι λαοὶ ὀφείλουν τὸν πολιτισμὸν τοὺς στὸν Χριστιανισμὸ. Ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ ὀνομαζόμενος Διάλογος γεννήθηκε στὴν Ρώμην τὸ ἔτος 540 ἀπὸ ἐπιφανῆ καὶ εὐγενῆ οἰκογένεια. Γιὰ τὴν κοινωνικὴν του θέσιν καὶ τὴν μόρφωσίν του πῆρε τὸ μεγάλο ἀξίωμα τοῦ πραιτόρα τῆς Ρώμης.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατέρα του ἐγκατέλειψε καὶ ἀξιώματα καὶ τιμὲς καὶ ἀφοῦ μοίρασε τὴν περιουσίαν του στοὺς φτωχοὺς ἔζησε βίον ἀσκητικόν, ἴδρυσε ἑπτὰ μοναστήρια, ἔξι στὴν Σικελίαν καὶ ἕνα στὴν Ρώμην.

Καὶ ἐνῶ ὑπηρετοῦσε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς Μονές του, ὡς Ἠγούμενος, ἐκλήθη στὸν Παπικὸν θρόνον μὲ ὁμόφωνη ψήφον κλήρου καὶ λαοῦ τὸ 590. Ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν αὐτῆ θέσιν ἐργάσθηκε μὲ ζῆλον γιὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν αἱρέσεων, γιὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου. Διέδωσε τὸν Χριστιανισμὸν στοὺς Ἀγγλοσάξονες ἀφοῦ ἀπέστειλε σ' αὐτοὺς τὸ ἔτος 596 τὸν ἀββᾶ Αὐγουστίνον μὲ 39 Βενεδικτίνους Μοναχοὺς.

Ἐγραψε πολλὰ συγγράμματα μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ γνωστὸ μὲ τὸν τίτλον «ΔΙΑΛΟΓΟΙ», στὸ ὁποῖον ὑπὸ μορφὴν διαλόγων περιγράφει τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα λατίνων ἀσκητῶν. Ὁ Πάπας Γρηγόριος ἀπέθανεν τὸ ἔτος 604 σὲ ἡλικίαν 64 ἐτῶν, ἀπὸ κάποια ἀρθρι-

τική ασθένεια. Ἡ μνήμη του τιμάται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Δυτικούς στὶς 12 Μαρτίου.

ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΙ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

Ἅγιος Γρηγόριος, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ὁ Παλαμᾶς

Ὁ μεγάλος αὐτὸς Πατέρας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη γύρω στὸ 1296. Πατέρας του ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ συγκλητικός καὶ μητέρα του ἡ εὐσεβεστάτη Καλλονή. Δυστυχῶς πέθανε ὁ πατέρας του καὶ ἔμεινε ὄρφανός. Ἡ εὐσεβὴς ὁμως μητέρα του, τὸν ἐγαλοῦχησε μὲ τὰ νάματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ὅταν ἔγινε εἴκοσι χρονῶν ὁ Γρηγόριος πήρε καὶ τὰ ἄλλα δύο ἀδελφία του, τὸν Μακάριο καὶ τὸν Θεοδόσιο καὶ ἀνεχώρησαν γιὰ τὸ Ἅγιο Ὄρος μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ γίνουν Μοναχοί. Πήγαν στὴν Μονὴ Βατοπεδίου καὶ ὁ Γρηγόριος ἔγινε ἐκεῖ ὑποτακτικὸς στὸν ἐνάρετο Μοναχὸ Νικόδημο ἀπὸ τὸν ὁποῖο διδάχθηκε ὅλα ὅσα ἀφοροῦν τὴν μοναχικὴ πολιτεία. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Νικόδημου ὁ Γρηγόριος ἔφυγε ἀπὸ τὸ Βατοπέδιο καὶ πήγε στὴν Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας.

Ὅμως καὶ ἐκεῖ δὲν ἔμεινε πολὺ καιρὸ ἀλλὰ κατέφυγε σὲ μιὰ ἐρημικὴ περιοχὴ καὶ ἐκεῖ ἐντελῶς ἀπερὶσπαστος ἀσχολεῖτο μὲ τὴν μελέτη τῶν Γραφῶν καὶ τὴν προσευχή. Ἀλλὰ οἱ συνεχεῖς ἔφοδοι τῶν Ἀγαρηνῶν στὴν περιοχὴ τὸν ἀνάγκασαν νὰ φύγει κι ἀπὸ κεῖ καὶ νὰ πάει στὴν Σκήτη τοῦ Ἁγίου Προδρόμου στὴν Βέρροια. Ἀπὸ τὴν Βέρροια πήγαινε καὶ στὴν Θεσσαλονικὴ ὅπου χειροτονήθηκε ἱερέας. Ἀφοῦ ἔμεινε γιὰ πέντε χρόνια στὴν Βέρροια ξαναγύρισε στὸ Ἅγιο Ὄρος ὅπου μαζί μὲ τοὺς μαθητὲς του συνέχισε τοὺς ἀσκητικὸς ἀγῶνες.

Εἴκοσι τρία χρόνια εἶχε συμπληρώσει ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς σὲ πνευματικὸς ἀγῶνες καὶ μελέτες ὅταν ἐμφανίστηκε στὸ προσκήνιο ὁ αἰρετικὸς Βαρλαάμ ἀπὸ τὴν Καλαβρία πού μὲ τὶς αἰρετικὲς του διδασκαλίες θέλησε νὰ ἐπηρεάσει τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανούς. Ὁ Γρηγόριος λοιπὸν μὲ τὴν πείρα του καὶ τὴν σοφία του κατάφερε νὰ ἀποτρέψει τὶς κακοδοξίες τοῦ Βαρλαάμ.

Στὴν σύνοδο πού συγκροτήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Β', ὁ Γρηγόριος κατατρόπωσε τὸν Βαρλαάμ καὶ τὸν ἀνάγκασε νὰ φύγει γιὰ τὴν Ἰταλία. Τώρα πιά ἡ θέση τοῦ Γρηγορίου στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶχε γίνει πολὺ σπουδαία, μετὰ τὴν περιφανὴ νίκη του στὴν Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοῦ Βαρλαάμ καὶ μὲ

τὰ σπουδαία συγγράμματά του. Γι' αὐτὸ λοιπὸν διακαίως τὸν ἀνάδειξαν σὲ Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὴν ἐποχὴ ὁμως ἐκεῖνη οἱ Θεσσαλονικεῖς ἦταν διηρημένοι σὲ δυὸ φατρίες καὶ ἀρνήθηκαν νὰ δεχθοῦν τὸν Γρηγόριο ὡς Ἀρχιεπίσκοπό τους. Ἔτσι τὸν ἐξανάγκασαν νὰ καταφύγει στὴν Λήμνο γιὰ ἀρκετὰ χρόνια. Ἀλλὰ ἀργότερα τὸν ἐπανάφεραν πανηγυρικὰ στὸν θρόνο τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Γρηγόριος ἐκλήθη κατόπιν στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ συνδιαλλαγὴ τῶν δύο ἀντιμαχομένων πολιτικῶν μερίδων. Στὸ δρόμο ὁμως πού κατευθυνόταν γιὰ ἐκεῖ συνελήφθη ἀπὸ Τούρκους πειρατὲς μαζί μὲ τοὺς συνοδούς του καὶ τοὺς πήγανε στὴν Προῦσα ὅπου ἔμενε ὁ Σουλτάνος. Τελικὰ ἀπελευθερώθηκε καὶ ξαναγύρισε στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ του. Ὁ μεγάλος αὐτὸς διδάσκαλος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας κατάκοπος ἀπὸ τοὺς πολυχρόνιους ἀγῶνες του δὲν μπόρεσε ἄλλο νὰ κρατηθεῖ στὴν ζωὴ καὶ ἔτσι ἐκοιμήθη τὸ ἔτος 1360 σὲ ἡλικία 64 ἐτῶν.

Τὸ ἱερό του λείψανο σώζεται μέχρι σήμερα στὸν Μητροπολιτικὸ ναὸ τῆς Θεσσαλονίκης πού φέρει τὸ ὄνομά του. Ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴν ἱερὴ μνήμη του στὶς 14 Νοεμβρίου καὶ τὴν Β' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

(Συνεχίζεται)

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, **ΑΘΩΟΣ** (ἀπάντηση σὲ 56 ἐρείσματα τῆς ἀπιστίας).

* Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνού, **Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.**

* Καθηγ. Μάρκου Α. Σιώτη, **ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ.**

* Καθηγ. Ἰωάννου Φουντούλη, **ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ, τόμοι Α' καὶ Β'.**

* Καθηγ. Βλασίου Φειδᾶ, **ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (988 - 1988).**

* Καθηγ. Ἀνδ. Θεοδώρου, **ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΛΩ ΑΛΛΗΛΟΥΪΑ** (ἐρμηνευτικὸ σχόλιο στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία).

* Ἀγ. Γρηγορίου Νύσσης, **ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ** (εἰσαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια ἀρχιμ. Π. Μπροῦσαλη).

* Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα, **Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Γιατί, πότε καὶ πῶς νηστεύουμε.**

* Ἀρχιμ. Νικ. Ι. Πρωτοπαπᾶ, **ΕΙΣ ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ ΘΕΟΥ. Κυριακοδρόμοι στὶς εὐαγγελικὲς περικοπές.**

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἐπὶ τοῖς ὀνομαστηρίοις...

Σεραφεῖμ τοῦ Μακαριωπάτου
καὶ θεοπροβλήτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἡμῶν δὲ πατρός
καὶ ποιμενάρχου, πολλὰ τὰ ἔτη!

Ὁ ἅγιος τῶν ὑψηλῶν κυμάτων τῆς ταπεινώσεως...

Ἡ προσωπικότητα τοῦ ἁγίου Νικολάου – ἀναφέρεται ὁ Γ. Δ. Παπαδημητρόπουλος στὸ βιβλίο του «**Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ**», ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας – ἀποτελεῖ πρόκληση καὶ δυναμικὸ προσκλητήριο γιὰ τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο, γιὰτὶ ὁ μεγάλος αὐτὸς Ἅγιος ὑπῆρξε ἡ προσωποποίηση τῆς εὐσπλαχνίας, ἡ ἐνοσάρκωση τῆς φιλαλληλίας, τῆς ἀπλοχεριάς καὶ τῆς ἀγάπης. Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε ἀπλή, πηγαία, γλυκιά, προσηνής, γεμάτη πίστη καὶ πραότητα. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του ἀποτελεῖ βασυσήμαντο μήνυμα γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, γιὰ τὸν καθένα προσωπικὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

»Σὲ μιὰ ἐποχὴ στείρα, ἄγονη καὶ ἀγγώδη, παρατηρεῖ πολὺ εὐστοχα ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου Χρυσόστομος, καταλαβαίνουμε καλύτερα τί εἶναι αὐτὸ πού ἔχουμε νὰ ἀντλήσουμε ἀπὸ τὴ γλυκιά μορφὴ τοῦ τόσο λαοφιλοῦς Ἁγίου μας. Κανόνας πίστεως ἐκεῖνος: πιστοί, ἄρα ὀπαδοί τῆς ἰδίας δημιουργικῆς πίστεως καὶ ἐμεῖς. Εἰκόνα πραότητος ἐκεῖνος: πρᾶοι καὶ γαλήνιοι, γλυκεῖς καὶ εἰρηνεύοντες πρὸς ὅλους καὶ πρὸς ὅλα καὶ ἐμεῖς μετὰ τὴ σειρά μας, ὅπως καὶ ἂν ἔλθουν τὰ πράγματα. Ἐγκρατείας διδάσκαλος ἐκεῖνος: ἐγκρατεῖς, συνετοί, τίμιοι καὶ ἐνάρετοι καὶ ἐμεῖς ἀντίστοιχα, σὲ κάθε φάση καὶ σὲ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς μας. Μεταδοτικός, ἐλεήμων, φιλόανθρωπος ἐκεῖνος πρὸς κάθε συνάνθρωπό του: ἀνάλογα καὶ ἐμεῖς, ἐργάτες καὶ ἐφαρμοστὲς τῶν ἰδίων ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀρετῶν στὸ περιβάλλον μας καὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Καὶ μαζί με ὅλα αὐτὰ γλυκὺς, προσηνής, καλῆς πίστεως καὶ καλῆς διαθέσεως ἐκεῖνος πρὸς πάντας, μᾶς καλεῖ νὰ διατηροῦμε τὴν προαότητα, τὴ γλυκύτητα, τὴν ἐσωτερικὴν ἰσορροπία καὶ εἰρήνην μας σὲ ὅποιαδήποτε στιγμή ἀντιξοότητος στὴ ζωὴ μας, μπροστὰ σὲ ὅποιαδήποτε ἀνωμαλία πού μᾶς δημιουργεῖται ἀπὸ καταστάσεις καὶ ἀπὸ πρόσωπα πού φέρονται ἀντίθετα πρὸς τὴν ὁμαλὴ ροὴ τῆς ζωῆς μας καὶ πού ἀνατρέπουν τὴν ἰσορροπία καὶ τὴ γαλήνην μας... Ὁ ἅγιος Νικόλαος, πρᾶος καὶ εἰρηνικός, μέσα

στὴ σιγὴ πού δημιουργεῖ ὁ ἄδειος τάφος του, διαλαλεῖ σὲ ὅλο τὸν κόσμο τὸ εἰρηνευτικὸ κήρυγμα καὶ θέλει νὰ ξεσηκώσει ἄρχοντες καὶ ἀρχομένους σὲ μιὰ γενικὴ κίνηση, σὲ μιὰ ἐκστρατεία πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ εἰρήνη, στὴ ζωὴ κάθε ἀνθρώπου καὶ κάθε λαοῦ, στὴ ζωὴ ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος».

«Ὡς ὑέτος ἐν πόκφ».

Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ καταπληκτικότερο γεγονός καὶ τὸ κέντρο τῆς ἱστορικῆς ζωῆς τοῦ κόσμου.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ δεύτερο Πρόσωπο τῆς ἁγίας Τριάδος ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ντύθηκε μετὰ σάρκα, ὅπως ἐμεῖς καὶ γεννήθηκε ταπεινὰ καὶ ἀθόρυβα μέσα σὲ μιὰ φάτνη ἀλόγων. Κι ὅπως, μετὰ μιὰ ὑπέροχη εἰκόνα τὸ προεμήνυσε ὁ προφήτης Γεδεών, κατέβηκε ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς «ὡς ὑέτος ἐν πόκφ». Σὰν τὴ δροσιὰ δηλαδὴ, πού κρυφογλυστοῦν τὶς σιωπηλὲς νύκτες ἀπὸ ψηλὰ καὶ τὴν αὐγὴ βλέπουμε τοὺς μαργαριταρένιους θρόμβους νὰ στολιζοῦν τ' ἀνθισμένα κλώνια καὶ τὰ φυλλώματα.

Τὸ ὕψιστο αὐτὸ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου γεγονός, πραγματοποιήθηκε ἐδῶ καὶ δύο χιλιάδες χρόνια ἐπὶ αὐτοκρατορίας Αὐγούστου. Εἶναι καταπληκτικὸ καὶ χωρὶς τὴν πίστη ἀδιαχώρητο στὸ φτωχικὸ μας λογικὸ. Τὸ Μυστήριον τῶν Μυστηρίων...

Γιατὶ δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι τὸ Ἄπειρο ἔγινε πεπερασμένο καὶ ἐγκόσμιο. Τὸ ἀπρόσωπο πῆρε προσωπικότητα καὶ τὸ ἀνεξερεύνητο γίνηκε ψηλαφητό. Τὸ ἄχρονο, τὸ ἀναρχο καὶ τὸ αἰώνιο ντύθηκε μιὰ συγκεκριμένη στιγμή τοῦ χρόνου. Καὶ τὸ ἄπλαστο καὶ τὸ ἄμορφο πῆρε μορφὴ ὅπως τὸ κῆμα στὸν ὠκεανό, τὸ δένδρο στὰ δάση, κι ὅπως τὸ καθετὶ πού ἀνασαινεῖ καὶ βαδίζει πάνω στὴ γῆ...

Καὶ ἡ φλεγόμενη καὶ ἀεικίνητη ἄβυσσος τοῦ πνεύματος, φανερώθηκε σὰν καιρικὸς ἥλιος στὸν ἱστορικὸ ὀρίζοντα, κι ἀκτινοβόλησε στὸν κόσμον μας μιὰ νέα ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ.

Ἐξ ὕψους.

Λίγοι ἄνθρωποι νοιώθουμε ἀληθινὰ τί εἶναι ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Τὸ νὰ γεννηθεῖ ὁ Χριστὸς σὰν ἄνθρωπος, εἶναι ὅπως γράφει ἓνας ἅγιος, πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ φοβερὸ θαῦμα ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου. Μήτε οἱ ἄγγελοι τὸ γνωρίζανε πὼς θὰ κατέβῃ στὴ γῆ ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ ἄνθρωπος. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ

ύμνωδός: "Τὸ ἀπ' αἰῶνος ἀπόκρυφον καὶ ἀγγέλοις ἄγνωστον μυστήριον διὰ σοῦ, Θεοτόκε, τοῖς ἐπὶ γῆς πεφανέρωται: Θεὸς ἐν ἀσυχύτῳ ἐνώσει σαρκούμενος καὶ σταυρὸν ἐκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος, δι' οὗ ἀναστήσας τὸν πρωτόπλαστον, ἔσωσεν ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν". Ἀλλά, ὅπως εἶπα, πολλοὶ λίγοι ἄνθρωποι πιστεύουμε ἀληθινὰ πὼς σὰν σήμερα ἔγινε ἓνα τέτοιο τρομαχικὸ πρᾶγμα. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν τρέμουμε σὰν ἀκοῦμε τὸ Εὐαγγέλιο ποῦ τὸ ἱστορίζει μὲ λίγα ἀπλὰ λόγια.

Τί θαυμαστά καὶ ὠραῖα πράγματα, ἀδελφοί μου Χριστιανοί, εἶναι τοῦτα! Νὰ γεννηθῆ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴν Παναγία μέσα σὲ μιὰ στάνη, ἀνάμεσα στὰ πρόβατα ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, κὶ ἓνα ἄστρο πρωτοφανέρωτο νὰ βγῆ στὸν οὐρανὸ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ γιὰ νὰ τὸ δοῦνε οἱ μάγοι ποῦ τὸ περιμένανε χίλια χρόνια καὶ νὰ πάνε νὰ προσκυνήσουμε τὸν βασιλέα τοῦ κόσμου! Τί ἄστρο νὰ ἦτανε αὐτὸ ποῦ φάνηκε στὸν κρυσταλλιασμένον χειμωνιάτικον οὐρανό!

Σημεῖο χαροποῖό, πὼς ὁ Θεὸς λυτήθηκε τὸν ἀμαρτωλὸ τὸν κόσμον καὶ κατέβηκε "ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον" κατὰ τὴν προφητεῖαν τοῦ Γεδεών, ἦγουν σὰν τὴν δροσοῦλα ποῦ κατεβαίνει ἀπάνω στὸ ποκάρι.

Ἔτσι κὶ ὁ Χριστὸς μας κατέβηκε σὰν δροσοῦλα ἀπάνω στὸ λίσβα τῆς ἀμαρτωλῆς τῆς γῆς, ποῦ τὴν γεμίζανε μὲ αἵματα οἱ ἄνθρωποι, μὲ τοὺς πολέμους ποῦ κάνανε μεταξύ τους, μὲ τὰ φριχτὰ θεάματα ποῦ βλέπανε ρίχνοντας τ' ἀδέλφια τους στὰ θεριὰ γιὰ νὰ τὰ ξεσκίσουνε κὶ αὐτοὶ νὰ γλεντήσουνε, μὲ τὶς κλεψιές, τὶς ἀπάτες, τὶς σαρκικὲς ἀσωτείες, τὶς αἰμομιξίες καὶ τὶς ἄλλες σατανικὲς κακίες.

"Ἀνατολὴ ἐξ ὕψους!". Ὡ λόγια ἐξαίσια! Ὡ εὐωδία Ἀγίου Πνεύματος! "Ἀνατολὴ ἐξ ὕψους!". Ἀληθινά, ἐκεῖνο τὸ βασιλικὸ ἄστρο ἐβγήκε μὲν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ ὅπως ὁ ἥλιος, μὰ δὲν βγήκε ἀπὸ χαμηλά, ἀπὸ τὰ βουνά, μὰ ἀπὸ ψηλά, "ἐξ ὕψους!". Ὁ νοητὸς Ἥλιος δὲν βγήκε ἀπὸ τὰ χαμηλά γιὰ νὰ ἀνέβη στὰ ψηλά, ὅπως ὁ φυσικὸς ἥλιος, ἀλλὰ κατέβηκε ἀπὸ τὸν αἰώνιον θρόνον του ποῦ τὸν δορυφοροῦνε Ἐξουσία, Θρόνοι, Ἀρχαί, Κυριότητες, Ἀρχάγγελοι, Ἄγγελοι, γιὰ νὰ πάρη κορμὶ ἀνθρώπινο "μορφὴν δούλου λαβῶν, ἐν ὁμοιότητι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ".

(Φώτης Κόντογλου).

«Γιατί, φίλε...».

Πρὶν ἄλλο, ἓνας ταξιτζῆς ἀνοίγει τὸ παράθυρο καὶ πετάει στὴν ἀσφαλτο χαρτιὰ τσαλακωμένα. Σ' ἓνα φανάρι ἀδειάζει στὸ ὁδόστρωμα τὸ πλούσιο περιεχόμενον τοῦ... τεφροδοχείου του. Στὸ ἐπόμενο φα-

νάρι τὸν πλησιάζω καὶ μὲ εὐγένεια σχολιάζω τὶς κινήσεις του. Καὶ ἡ... ἀποστομωτικὴ ἀπάντησις: «Γιατί ἐσύ, ρὲ φίλε, ποτέ σου δὲν τὸ 'κανες;». Κὶ ἔφυγε...

Ἡ καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος ὡς ἀποτέλεσμα τόσο τῆς ἀδιαφορίας ὅσο καὶ τῆς ἀνάπτυξης, εἶναι μονίμως στὴν ἐπικαιρότητα τὰ τελευταῖα χρόνια. Καὶ τὰ διαθέσιμα στοιχεῖα δείχνουν ὅτι οἱ ἀνησυχίες γιὰ τὸ μέλλον εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένες. Μιὰ ἔρευνα ποῦ εἶδε πρόσφατα τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, δείχνει ὅτι ἡ σχέση τῆς ρυπάνσεως τοῦ περιβάλλοντος μὲ τὴν προστασία του, δὲν εἶναι πάντα ἀπολύτως ἀνάλογη.

Στὸν πίνακα τῆς ρυπάνσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὴν πρώτη θέση μαζί μὲ τὸ Βέλγιο καὶ τὴ Βρεταννία. Ἀλλὰ τὸ χειρότερο εἶναι ὅτι βρίσκεται στὶς τελευταῖες θέσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν εὐαισθησία ποῦ ἐπιδεικνύουν οἱ πολῖτες τῆς γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

«Ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει, κόκκαλα τσακίζει»
ἀλλὰ καί... τσακίζεται.

Διαβάσαμε πρὶν ἄλλο μιὰ πολὺ καλὴ ἐπιστολὴ σὲ ἐγκριτὴ ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἀξίζει, πιστεύουμε, νὰ χαρεῖτε κάποια ἀποσπάσματά της:

«Εἶναι πολὺ παρήγορο τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ γλωσσικό μας πρόβλημα παρουσιάζεται σήμερα μὲ μιὰ οὐσιαστικότερη μορφὴ, ἀπὸ διακεκριμένους θετικὸς ἐπιστήμονες ὅπως ὁ ἀρθρογράφος σας κ. Θ. Λ., ἔστω κὶ ἂν "οἱ εἰδικοί συγχύζονται ὅταν κάποιος θνητὸς τολμήσει π.χ. νὰ διαβάσει ἀρχαῖα στὸ πρωτότυπο" ὅπως χαρακτηριστικὰ ἐπισημαίνει ὁ κ. Λ. Δὲν συγχύζονται ὅμως ὅταν κάθε τόσο ἀκοῦνε ἀπὸ τὰ ΜΜΕ ἢ διαβάζουν φράσεις σὰν αὐτὴν: «Καὶ αὐτὰ γίνονται, ὅπως διαρρέουν κυβερνητικοὶ παράγοντες, γιὰ τὴν ἐπιβολὴ ὀρίου ἡλικίας κ.λπ.» Ἐδῶ διαρρέουν κυβερνητικοὶ παράγοντες στὸ ἀντίπαλο στρατόπεδο. Τὸ διαρρέω ὅμως δὲν χρησιμοποιεῖται μὲ μεταβατικὴ ἔννοια, εἶναι αὐστηρὰ ἀμετάβατο, δὲν σημαίνει διαδίδω. Τὸ ὀρθὸ εἶναι "ὅπως ἄφησαν νὰ διαρρεύσει κυβερνητικοὶ παράγοντες».

Σὲ αὐτὰ καὶ ἄλλα χειρότερα μᾶς ὀδηγοῦν καθημερινὰ οἱ φιλολογικοὶ ἀγῶνες τῶν εἰδικῶν ποῦ ὡς κύριο μέλημά τους ἔχουν τὴν ἀπλούστευση (:) τῆς γλώσσας. Ἔτσι, συνθετότερες γλωσσικὲς μορφὲς μοναδικῆς σαφήνειας καταπολεμοῦνται λυσσαλέα καὶ ἡ γλῶσσα μας συνεχῶς φτωχαίνει καὶ ἐκχυδαίζεται.

Ἡ θαρραλέα προσπάθεια καθηγητῆ τοῦ Ε. Μ. Π., ὅπως ὁ ἀρθρογράφος σας νὰ ταράξει τὰ νερὰ ἀπὸ ναυπηγικῆς καθέδρας, καὶ νὰ βάλει τέρμα στὶς παρενέργειες ἐνὸς ἀποτυχημένου γλωσσικοῦ πειραματισμοῦ, ἐμένα τουλάχιστον ὡς φιλόλογο μὲ συγχαίνει».

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου

ΣΥΝΕΛΛΗΝΕΣ: ΠΩΣ ΕΦΘΑΣΑΜΕ ΕΔΩ;

Το ερώτημα του τίτλου και σ' αυτό το έντυπο του Σεβασμιωτάτου Δημητριάδος είναι ένα ερώτημα που βρίσκεται στα χείλη του καθενός Έλληνα, που παρακολουθεί από κοντά, στις μέρες μας, την πορεία του Έθνους.

Όμως, ίσως, μόνο εκείνος θέτει τον δάκτυλον «ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἡλων» μ' ένα τρόπο σαφή, θαρραλέο και δημιουργικό, γιά νά κατατοπίσει τὸ ποίμνιό του και μάλιστα τὸ πιό εὐαίσθητό του, τοὺς φοιτητὲς και τὶς φοιτήτριες.

Με μέθοδο, με σύστημα, με ἔρευνα, με ἐνάργεια, οἰκονομία, ζωντάνια, σχεδὸν ἀνάγλυφα, ὁ Σεβασμιώτατος ἐξηγεῖ ἀνατομικά και ἱστορικά τὸ πὼς ὁ Ἑλληνισμὸς ἔχει πάρει ἕναν πνευματικὸ κατήφορο. Πὼς ξεδιπλώνεται σήμερα ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Καὶ πὼς πρέπει τελικά νά ξαναβροῦμε τὸν ἑαυτό μας, τὴν ταυτότητα και τὸ πρόσωπό μας, μέσα ἀπὸ τὶς δυσκολίες και τὶς προκλήσεις τῶν καιρῶν.

Τὸ νέο αὐτὸ έντυπο, 154ο στή σειρά τῶν ἐπίκαιρων βιβλίων τοῦ Σεβασμιωτάτου, εἶναι μιὰ ἀληθινὴ διακήρυξη, πού θά ἔπρεπε νά τὴ διαβάσει ὁ κάθε νεοέλληνας, γιατί εἶναι ἕνα κείμενο εὐθύνης, ἀφυπνίσεως, ἀλλά και ἐλπίδας.

Ἄνωμένου Μοναχοῦ

Ο ΑΓΙΟΣ ΗΛΙΑΣ Ο ΣΙΚΕΛΙΩΤΗΣ

Ὁ βίος και ἡ πολιτεία τῶν ἁγίων, τῶν μαρτύρων, τῶν μοναχῶν και ἐρημιτῶν τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὅπου γῆς, ἀποτελεῖ ὄχι μόνον φῶς πού καταυγάζει στὸ σκοτάδι. Ἄλλὰ και μιὰ ἀστραπή, ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ μας, πού ταρακουνάει τὸν ἐφησυχασμὸ και τὸν εὐδαιμονισμὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ἔτσι, κάθε φορὰ πού ἐμφανίζεται μιὰ αὐθεντικὴ μαρτυρία ἐνὸς γέροντα σὲ βιβλίό, ἀπὸ τὰ χνάρια τῆς ζωῆς και τῆς πίστες του, εἶναι ὡσάν νά ἀνοίγει ἕνα παράθυρο στὸν παράδεισο γιά νά βλέπουμε τὸ τι χάνουμε, παραμένοντας στὸν κόσμον τῆς ταραχῆς και τῆς ἀμετροπέπειας.

Και τὸ νέο αὐτὸ βιβλίό ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Τῆνος» εἶναι μιὰ «ἐθνοκάρτα» εἰσόδου στὸν παράδεισο, καθὼς διαβάσεις τὰ ἀνεξίκακα, διδακτικά και πλούσια σὲ αἰσθήματα και βιώματα λόγια τοῦ «Ἀνώμου Μοναχοῦ» γιά τὸν Ἅγιον Ἠλία τὸν Σικελιώτη.

«Εὐλόγησον, πάτερ. Εἶναι ἀγαθὸν και δίκαιον και πρέπον νά γεραίρομε και νά δημοσιεύομε με λόγους τοὺς ἀγῶνες και τὰ κατορθώματα τῶν ἀθλητῶν τῆς ἀρετῆς και τῶν ἀγωνιστῶν τῆς εὐσεβείας...».

Ἔτσι ἀρχίζει νά γράφει τὸ βίό τοῦ Ἁγίου Ἠλία ὁ εὐλογημένος Μοναχός. Καὶ ὅσο τὸν διαβάσεις, με νοῦ και ψυχῆ, τόσο διαπιστώνεις τὴν ἀποτελεσματικὴν παρομοίαν κειμένων, γιά νά ἀντιμετωπιστεῖ ἡ ραστώνη τοῦ πνεύματος τῶν καιρῶν μας, ἡ ἀθεία, ἡ τεχνολογικὴ αὐτάρκεια και ἡ βία. Γιατί τελικά «Ἡ ζωὴ τῶν Ἁγίων εἶναι εἰς τὴν πραγματικὴν αὐτὴν ἡ ζωὴ τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ...» πού μπολιάζει και σώζει ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἔστω και ἂν αὐτοὶ τὸ ἀποφεύγουν!

Γιώργη Θ. Πρίντζιπα

ΤΟ ΣΥΝΑΞΑΡΙ ΤΩΝ ΚΡΥΦΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ

Πρωτότυπο ὅσο και καίριο θέμα αὐτὸ με τὸ ὁποῖο καταπιάστηκε ὁ Γιώργης Πρίντζιπας στὴ νέα ἐρευνητικὴ, συνάμα και ἀφηγηματικὴ του, δουλειά. Οἱ Κρυπτοχριστιανοί. Καὶ ἄγνωστη, γιά τοὺς πολλοὺς, πτυχὴ τῆς ἱστορίας, πού πέρα ἀπὸ τὶς γνωστικὲς διαστάσεις του, δίδεται με ψυχῆ, με συγκίνηση, με πνευματικὴ ἔξαρση.

Ὁ ἀναγνώστης πού διαβάσει τὶς πέντε ἱστορίες ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν Κρυπτοχριστιανῶν, πραγματικά συγκλονίζεται, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν δραματικὸ αὐτὸ κόσμον, πού εἶναι ὑπαρκτός και στὶς μέρες μας· ἀλλὰ και ἀπολαμβάνει τὴν ἀπλότητα και τὰ ἄλλα χαρίσματα τοῦ συγγραφέα, σ' αὐτὴν τὴ μαρτυρία ὕψους, τόλμης και περιγραφῆς.

Ὁ Γιώργης Πρίντζιπας, μετὰ τὴν «Ἀγχόνη», με τὸ νέο βιβλίό του, ἀνοίγει δρόμον στὸν ἑαυτό του, γιά μιὰ λογοτεχνικὴ πορεία στ' ἀχνάρια τῶν ἀφηγητῶν τῆς Ρωμιοσύνης και τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ ἐμφανίζεται ὡς ἐκφραστὴς τῆς ἱερῆς μνήμης, τῆς διδαχῆς και τῆς πνευματικῆς ἀπόλαυσης τῆς Ἑλληνορθόδοξης Γραμματείας.

Και στ' ἀλήθεια, ἔτσι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς «Κρυπτοχριστιανούς» του, ἔχει ὅλες τὶς προϋποθέσεις νά περπατήσει αὐτὸ τὸ δρόμον και νά δώσει ἀκόμα σύνθετα ἔργα μέσα ἀπὸ τὴν ἀκένωτη πηγὴ τῆς πίστες και τοῦ Γένους.

«Τὸ συναξάρι τῶν κρυφῶν ὄνειρων» εἶναι μιὰ τομὴ δημιουργικὴ στὴ λογοτεχνικὴ ραστώνη τῶν καιρῶν μας. Γιατί ἀποδειχνε, με τρόπο σίγουρο και ζωντανό, τί ἔχει νά προσφέρει ἕνας ἀληθινὸς συγγραφέας, ἀπὸ ἀποψη θεματολογίας, στὰ σύγχρονα ἄχαρα και στὴν φλυαρία τῶν «κατασκευαστῶν» και τῶν ξύλινων ἀμπελοφιλοσόφων, πού παράγουν κάθε μέρα. Μιὰ κατάσταση, δηλαδή, πού μεγαλώνει τὴν εὐθύνη ὅσων θέλουν και ἐπιμένουν νά πολεμοῦν στὸ μετερίζι τῆς Ρωμιοσύνης.

Κι ὁ σ. φαίνεται πὼς τὴν ἔχει αὐτὴ τὴν εὐθύνη και μάλιστα με συναίσθηση ἀποστολῆς και ἀφοσίωσης.

Φς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ» ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΜΒ' (1993)

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΚΑ – ΑΠΟΛΟΓΙΚΑ

(κύρια άρθρα)

(Συντάκτης: Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου)

«Ἐπεφάνη ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ», σ. 3. — Ὁ πατριάρχης ΚΠόλεως ἅγιος Πολύευκτος, σ. 33. — Ὁ ἅγιος Ταράσιος, σ. 49. — Γνωρίσματα τῆς Ὁρθοδοξίας, σ. 65. — Ἄγιος Ἀλέξιος, «ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ», σ. 81. — Ἡ χαρὰ τῆς Κυριακῆς τῶν βαΐων, σ. 97. — Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνειος Κωνσταντίας (ἀρχαῖα Σαλαμίνας) Κύπρου, σ. 129. — Ἡ πολλαπλὴ σημασία τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, σ. 145. — Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μέσα στὴν Ἐκκλησία, σ. 162. — Ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας, σ. 177. — Ἡ ὁσία Μακρίνα, σ. 193. — Μνήμη τοῦ ἁγίου Σίξτου (Ἐύστου), σ. 225. Ὁ ἅγιος Ἄνθιμος, σ. 257. — Μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ, σ. 289. — Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ ἡ Ἑλλάς, σ. 305. — Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ, σ. 321. — Μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Πλάτωνος, σ. 353. — Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστογενένων καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, σ. 369.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Μητροπ. Γόρτυνος **Θεοφίλου**, Ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα ἑνὸς Πνευματικοῦ, σσ. 36, 53, 67, 84. — Ἐπισκ. Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Ἐκκλησία καὶ πρωτόγονη θρησκευτικότητα: Παλαιὸ καὶ σύγχρονο φαινόμενο, σ. 8. — Ὁ τρομερὸς Θεός, σ. 39. — Ἡ σχέση συναλλαγῆς, σ. 57. — Ἡ ἐποχιακὴ εὐλάβεια, σ. 69. — Ἡ τελετουργία, σ. 90. — Ἡ μαγεία, σ. 101. — Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες, σ. 131. — Ἡ μοιρολατρεία, σ. 146. — Ἡ ἀπελπισία, σ. 162. — Ἡ φυλακὴ τοῦ παρόντος, σ. 178. — Ἡ ἐπιστροφὴ τῆς Ἀφροδίτης, σ. 194. — Ἀλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Ἀνθρώπινες σχέσεις, σ. 16. — π. Κ. Ν. **Καλλιανού**, Ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, σ. 18. — Ἀλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Τὰ αὐτονόητα..., σ. 41. — Τοῦ **ἰδίου**, Καὶ ὅμως εἶναι δυνατὸν..., σ. 56. — Τοῦ **ἰδίου**, Ἐστω καὶ στὸ παραπέντε, σ. 72. — Τοῦ **ἰδίου**, Ἡ καλὴ ἀναφορὰ, σ. 88. — Τοῦ **ἰδίου**, Τὰ ἐκπληκτὰ μάτια, σ. 117. — Τοῦ **ἰδίου**, Οἱ Ἐνορίες καὶ ἡ ἱστορία τους, σ. 152. — Τοῦ **ἰδίου**, Περιπέτειες σὲ δύο κόσμους, σ. 168, 184. — Τοῦ **ἰδίου**, Στὰ ψηλὰ βουνά, σ. 208. — Ζαχ. **Παπαντωντίου**, Στὸ Μοναστήρι — Ὁ Ἐσπερινός, σ. 209. — Τὸ Ἀπόδειπνο — Ἡ λειτουργία, σ. 210. — Ἀλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Οἱ ἀποφάσεις καὶ οἱ δυσκολίες τους, σ. 240. — Ἐπισκ. Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Προσωπεῖο καὶ πρόσωπο, σ. 258. — Ἀλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Αἰγαιοπελαγίτικες σελίδες, σ. 272. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Τύπος καὶ οὐσία, σ. 290. — Ἀ-

λεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Ὁ κρατούμενος καὶ ἡ οἰκογένειά του, σσ. 296, 312, 328, 360. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Λόγος καὶ ἦθος, σ. 306. — «Δικαιοσύνην μάθετε», σ. 322. — Ὁ φανατισμός, σ. 354. — Ὁ ἀπομονωτισμός, σ. 370. — Ἀλεξ. **Σταυροπούλου**, Ἐνας Βέλγος θρησκευτοψυχολόγος στὴν Ἑλλάδα, σ. 384.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ἐπισκ. Ριζούτας **Μακαρίου**, Ἀπὸ τὰ πρῶτα φτερογύσματα τοῦ Οἴκου Σολομώντα Παναγίδη, σ. 10. — Εὐαγ. Π. **Λέκκου**, Προτομὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ἱερέως - δασκάλου Παν. Β. Παπαδημητρίου, σ. 21. — Κων. Μ. **Κονταξόπουλου**, Ἡ ὑπερεκατονταμελὴς χορεία τῶν Ἁγίων ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα Ἰωάννης, σ. 126, 141, 172, 188, 206. — Ἀρχιμ. Δωρ. **Πολυκανδριώτη**, Μνήμη ἀρχιεπ. Σύρου Μεθοδίου Παπαναστασοπούλου (1833-1903), σ. 132, 149, 165. — Ἀντ. Ν. **Χαροκόπου**, Ὁ Ἄνθιμος ὁ ἐν Χίῳ, πάμφωτη ὀσιακὴ μορφὴ τοῦ αἰῶνος μας, σ. 136. — Ἐπισκ. Ριζούτας **Μακαρίου**, Ἡ Ἐπισκοπὴ Λιβύης, σ. 181, 196. — Αἰδεσιμολ. Σερ. **Φαράσογλου**, Ἰάκωβος Ναυπλιώτης († 1942), σ. 204. — Ἐπισκ. Ριζούτας **Μακαρίου**, Ἀρχιμ. Θεόφιλος Θησέας, σ. 226. — Πρεσβ. Γερ. **Ζαμπέλη**, Ἡ ἐνορία στὴ Λευκάδα τὴν περίοδο τῆς Λατινοκρατίας (1330-1797), σ. 242, 275, 298, 311, 342. — Πρεσβ. Κ. Ν. **Καλλιανού**, Ἐνα θαῦμα τῆς Παναγίας στὴ Σκύρο τοῦ 18ου αἰ., σ. 245. — Παν. Θ. **Παπαθεοδώρου**, Διάκονος τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τῆς ἔδρας, σ. 248, 277. — Ἐπισκ. Ριζούτας **Μακαρίου**, Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ' ὡς θρησκευτικὸς ἡγέτης, σ. 308, 373. — Πρωτοπρ. Χρ. Δ. **Πετράκου**, Ἀρχιμ. Χριστόδ. Βελέντζας, σ. 316, 344. — Πρωτοπρ. Σερ. **Φαράσογλου**, Βασίλειος Νικαλαΐδης (†), σ. 348, 358. — Παν. **Παπαθεοδώρου**, Ὁ ἀνάλωτος θησαυρὸς τῆς Ἱ. Μονῆς Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας, σ. 350, 362, 387. — Κων. **Κονταξόπουλου**, Οἱ ἅγιοι Γρηγόριοι τῆς Ὁρθοδοξίας, σ. 391.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ – ΚΑΝΟΝΙΚΑ

Ἱ. **Φουντούλη**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς, καὶ ἄλλες ἀπορίες, σ. 13, 38, 55, 71, 87, 102, 130, 148, 164, 180, 199, 229, 261, 293, 310, 325, 357, 376.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

Γιώργου **Παπαευθυμίου**, Μνήμη π. Δημητρίου Staniioae, σ. 326.

ΠΑΤΕΡΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

Νικ. Κ. **Δρατσέλα**, Ἡ Θ' Κατήχησις πρὸς φωτιζο-

μένους του αγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, σ. 28, 45, — Ἡ Γ' Κατήχησις..., σ. 63, 79, 95, 121. — Ἡ ΙΑ' Κατήχησις, σ. 142, 158, 183, 215, 255. — Ἡ ΙΒ' Κατήχησις..., σ. 286, 301, 319, 330, 367, 386.

ΒΙΒΛΙΚΑ — ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ — ΥΜΝΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀρχιμ. Γεωργ. **Στέφα**, Μὲ ὁδηγὸ ἕναν ὕμνο καὶ ἀφορμὴ τῆ Σταυροπροσκύνηση, σ. 73, 92, 103. — Μητροπ. Πατρῶν **Νικοδήμου**, Ἀσματικὴ Ἀκολουθία τοῦ αγίου Ἱερομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης († 1992), σ. 105. — Ἀρχιμ. Χρυσ. **Ἀβαγιανού**, Δαβίδ, ὁ διδάσκαλος τῆς μετανοίας, σ. 230, 294. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. **Ἐλευθεριάδη**, Ἡ περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου κεκρυμμένη διδασκαλία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, σ. 233. — **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, «ἵνα Θεὸν τὸν ἄνθρωπον ἀπεργάσθαι», σ. 378. Μητροπ. Πατρῶν **Νικοδήμου**, Ἀσματικὴ Ἀκολουθία τῶν ἐν Πάτραις μαρτυρησάντων ἀγίων παιδῶν Χριστοδούλου καὶ Ἀναστασίας, σ. 331.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ — ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑ

Πρωτοπρ. Ἀντ. **Ἀλεβιζόπουλου**, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας, σ. 42, 61, 75, 104, 134, 154, 170, 182, 235, 269, 314, 346, 381. — **Τοῦ αὐτοῦ**, Ὅποιος ἀσκεῖ κριτικὴ, εἶναι ναζιστής!, σ. 365.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ (ΣΧΟΛΙΑ)

Πατέρες, δεηθεῖτε... — Φαλακρὴ Ἑλλάδα. — Τελικά, ποῦ τὸ πᾶμε; σ. 27. — Ἄριστα 20! — S.O.S. — Φωνὴ Ποιμένος. — Προσέξτε το!, σ. 44. — Φτάνει νὰ τὸ ζητήσουμε! — !!! — Τιμὴ στὴν Ὁμογένεια. — Λίπασμα αἰωνιότητος. — Ὁ Θεός, ἰλάσθητι ἡμῖν..., σ. 64. — Λίπασμα αἰωνιότητος! — Δολοφόνου στὴν ἔκτη Δημοτικῶν... — Γονεῖς, δολοφόνου δύο φορές, σ. 78. — «Ἐλευθερία ἢ θάνατος» καὶ ὄχι «ἐλευθερία — θάνατος». — Κουράγιο! — Τίς πταίει; — Τὸ θρηνητικὸ Συναξάρι τῶν ἐφημερίων. — Τοῦ Μυστηρίου ἢ φανέρωσης, σ. 96. — «Ἐσιώπα!» — Μᾶς ζητᾶει νὰ τὸ ζητᾶμε! — Τί νὰ πεῖ κανεὶς... — Προάγονται τὰ ἀρχαία!, σ. 127. — Ντροπὴ. — Ἄν... — Καὶ στὰ δικὰ μας! — Ἐνα... «μετά!», σ. 128. — Χριστὸς ἀνέστη! — Ἐν Μαῖῳ, ἐπὶ ματαίῳ... — Κινέζικα μὲν, ἀκαταλαβίστικα ὄχι! — Προσέξτε τὰ (ἐπ)ακόλουθα..., σ. 144. — Ὁ Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς πατέρες τοῦ ἔθνους! — «Ὄλὲ» ἀλ(λ)ὰ ἑλληνικά!, σ. 160. — Ἡ Ἀθήνα τοῦ προχτές, Ἀθήνα τοῦ ποτέ; — «Καπνὸς» κατὰ τοῦ καπνοῦ ὁ Τζάκ τοῦ καπνοῦ! — Καὶ ὁμως... — Προσοχὴ πατέρες καὶ κύριοι! — Ἐπικαίρως τὰ «Ἐ-

πικάρι», σ. 167. — Εἰσηγήσεις γιὰ τὴν ἀναγραφή τοῦ θρησκευματος στὶς νέες ταυτότητες, σ. 191. — Παιδί μου, συγγνώμη... — Ἐ!... — Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμα! — Διὰ χειρὸς Φωτίου Κόντογλου! — Γῆ καλεῖ Οὐρανὸ! — ἀσφαλῶς ἐλήφθη!..., σ. 222. — Πῶς νὰ διαφωνήσουμε; — Ἐκατομμύρια Ἕλληνες «προσβευτές». — Ἐν Ἀθῶν, σ. 223. — Ἐδῶ στὴν κορυφή; Ἡ ἐκεῖ στὴν κορυφή; — Προλήψεις... Προλήψεις..., σ. 256. — Ὁ ἄνθρωπος ξανάγινε κτήνος... — Ἡ Παναγία τοῦ Ὁρχομενοῦ. — Συγχαίρουμε καὶ ἐνθαρρύνουμε! — Γρηγορεῖτε!, σ. 287. — Τῷ ἀγνώστῳ πυροσβέστῃ! Δὲν ὑπερβάλλουμε. Περιβάλλουν!... — Καὶ ζῆν καὶ εὐ ζῆν! — Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν πρέπει..., σ. 288. — Ἴνα «αἰνοῦσι φωναῖς αἰσῆσις...». — Εὐχόμεστε ἐπιτυχία. — Ἀντισταθεῖτε (1) καὶ (2). — Ἡ ἰσχὺς, ἐν τῇ ἐνώσει!, σ. 304. — Ἡ «σταυρωμένη» Σταυρούλα. — Ὁ Βουκεφάλιας... Zastava; — Κάθε τσιγάρο κι ἕνα καρφὶ στὸ φέρετρο!... — Πρὸς Ρωμοὺς τοῦ 1940, τοῦ 2040, τοῦ 2140..., σ. 317. — Εἶναι δυστύχημα... Εἶναι εὐτύχημα!... — Τοὺς πυροβόλησε μὲ λουλούδια... — Ἡ δευτέρη ἀπειλή, σ. 352. — Τὰ παιδιὰ τοῦ μπετόν ἢ παιδιὰ ἀπὸ μπετόν... — Θύτες ἢ θύματα; — Νὰ τὸ προσέξουμε, σ. 368. — Ἐπὶ τοῖς ὀνομαστηρίοις. — Ὁ ἅγιος τῶν ὑψηλῶν κυμάτων τῆς ταπεινοφροσύνης. — «Ὡς ὑετὸς ἐν πόκῳ». — Ἐξ ὕψους, σ. 394. — «Γιατί, φίλε...». — «Ἡ γλώσσα κόκκαλα δὲν ἔχει...», σ. 395.

ΟΜΙΛΙΑΙ — ΛΟΓΟΙ — ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ — ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Μητροπ. Πατρῶν **Νικοδήμου**, Μηνύματα Τριφιδίου, σ. 4, 34, 50, 66, 82, 98. — Ἀρχιμ. Χρυσ. **Χρυσόπουλου**, Σύγχρονοι Θεοῦ, σ. 14. — Ἀρχιμ. Γεωργ. Χ. **Χρυσοστόμου**, Ἅγιος Δημήτριος καὶ Θεσσαλονίκη, σ. 24.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἀρχιμ. Ἀντίπα **Νικηταρά**, Ἡ εἰρήνη κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες, σ. 19. — Νικ. Κ. **Βασιλειάδη**, Ὁ θεσμὸς τοῦ ἐπισκόπου στὴν ἀποστολικὴ καὶ μεταποστολικὴ ἐποχὴ, σ. 30, 47, 59. — Δημ. **Φερούση**, Ἐκκλησία καὶ Ραδιόφωνο, σ. 62, 77, 94, 123, 155, 284. — Ἰω. **Περγάκη**, Ἑλένης **Κωνσταντέλου**, Ἡ θρησκευτικότητα τοῦ ἐφήβου (ἔρευνα), σ. 118, 139, 159, 174, 187, 217, 252, 280. — Ἄνδρ. Ν. **Παπαβασιλείου**, Ὁ Ἰσλαμισμὸς σὲ ἔξαρση, σ. 151, 171. — Γιώρ. Θ. **Πρίντζιπα**, Στάσιμο στὸ βίο τοῦ αγίου Νικολάου τοῦ Πλανά, σ. 157. — Γεωργίας **Κουνάβη**, Ἡ συμβολὴ τῆς Θεοτόκου στὴν ἀνακαίνιση τῆς κτίσεως, σ. 186, 211.

— Ἀρχιμ. Μακαρίου Βαυλᾶ, Ἐκσυγχρονισμός καὶ ἐξανθρωπισμός τῆς ἐργασίας, σ. 200. — Γεωργ. Ε. Μποροβίλου, Ἐμφάνισι καὶ καθιέρωσι τοῦ ὄρου «ιεροκήρυξ», σ. 220, 238. — Ἀνθούσης, μοναχῆς, Ἡ μεταστροφή τῆς Beate. Πῶς βρῆκε τὴν ἀληθινὴν πίστιν στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, σ. 263, 300. — Ἀρχιμ. Μακ. Φιλοθέου, Μ. Μ. Ἐνημέρωσις καὶ Παιδεία, σ. 265.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΓΕΓΟΝΟΤΑ — ΕΚΔΟΣΕΙΣ

(Συντάκτης Ἐυάγγελος Π. Λέκκος)

Γιὰ τὸν προσηλυτισμὸν (ἀπόφασις Ἀρείου Πάγου). — Τὰ ἐκκλησ. περιοδικά. — «Ὁρθόδοξον Μαρτυρίαν 100,1 FM Stereo». — Ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία, σ. 31. — Ἡ ὑγειονομικὴ περίθαλψις τῶν Κληρικῶν. — Τὸ 7ο Κληρικολαϊκὸν Συνέδριον Ἀρχιεπ. Θυατείρων. — Ἑλληνικὴ Βυζ. Χορωδία. — Ἡμερολόγια..., σ. 48. — Γιὰ τίς νέες ταυτότητες καὶ τὸν Ε.Κ.Α.Μ. — Ἱεραπόστολος προάγεται σὲ Ἐπίσκοπον. — Νέα τηλέφωνα Ἱ. Μητρο. Χίου. — Ἡ φιλανθρωπία τῆς Ἱ. Μητροπ. Ἡλείας. — Ἡ Ἱ. Μονὴ Εὐαγγελισμοῦ Ὁρμυλίας, σ. 80. — Γιὰ τὸ θέμα τῶν ταυτοτήτων, σ. 175. — Ἐκδηλώσεις, σ. 176. — Τὸ IB' Συνέδριον πατερικῆς Θεολογίας. — Αὐτοκόλλητα κατὰ τῶν αἰρετικῶν. — Σεμινάριον Ψυχολογίας γιὰ Κληρικούς, σ. 224. — Ἐκκλησιολογία γιὰ βιβλία, σ. 320.

Ἐκδόσεις, στίς σσ. 32, 176, 224, 320.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

(Συντάκτης Δημ. Σ. Φερούσης)

Μητροπ. Πειραιῶς Καλλινίκου, Ἀγωνιῶν. — Ἱ. Μονῆς ὁσ. Γρηγορίου, Ὁ Ἱεραπόστολος τοῦ Ζαῖρου π. Κ. Γρηγοριάτης. — Σ. Γ. Νινίκα, Ἡ ἀντίστασις τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ, σ. 23. — Ἐπισκόπου Κανώπου Φιλήμονος, Ἐλεύθερα σαλπίσματα. — Πρωτοπρ. Γ. Τσέτσι, Ἡ ἔνταξις τῶν ἁγίων στὸ Ἐορτολόγιον. — Κυρ. Πλησῆ, Μετὰ τὴν χρεωκοπία τοῦ δόγματος, σ. 125. — π. Ἀλεξ. Σμέμαν, Ἡ Ἐκκλησία προσευχομένη. — Θωμᾶ Ν. Ζήσι, Μεγαλύνθητι, νυμφίε. — Μιχ. Γκένοτι, Ἡ εἰκόνα, θεὰ τῆς βασιλείας, σ. 190. — Ἀθ. Ι. Δεληκωστόπουλου, Ἡ Σοβιετικὴ κουλτούρα καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Ρωσίας. — Φ. Ν. Κυριαζάνη, Κραυγὴ στὴ νύχτα, σ. 216. — Κ. Σαρδελῆ, Παῦλος Μελᾶς, τότε καὶ τώρα. — Γαλ. Γρηγοριάδου - Σουρέλη, Ἀὔριο εἶναι Κυριακή, σ. 251. — Ἀρχιμ. Γερβ. Ραπτόπουλου, Σὲ ἀναζήτησι τοῦ λησιῆ. — Ἰω. Μπουγάτσου, Αἱ ἀπόψεις τοῦ Κ. Οἰκονόμου περὶ τετραφωνίας. — Ἀρχιμ. Πολ. Γιάνναρου, Πῶς θὰ σωθοῦμε. — Ρούλας Παπαδημητρίου, Ἡ Ἐκκλησία στὸ Μακε-

δονικὸ Ἀγῶνα, σ. 303. — Ἡλία Β. Οἰκονόμου, Ὁρθόδοξία καὶ φυσικὸ περιβάλλον. — Βασ. Σκιαδᾶ, Γνωριμία μὲ τοὺς Πατέρες, σ. 318. — Μητρο. Δημητριάδος Χριστοδοῦλου, Συνέλληνες, πῶς ἐφθάσαμεν ἐδῶ; — Ἀνωνύμου Μοναχοῦ, Ὁ ἅγιος Ἡλίας ὁ Σικελιώτης. — Γ. Θ. Πρίντζιπα, Τὸ συναξάρι τῶν κρυφῶν ὀνειρώτων, σ. 396.

ΕΙΚΟΝΕΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Παναγία ἡ βρεφοκρατοῦσα, σ. 2. — Προτομὴ (σ. 21) καὶ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Παν. Παπαδημητρώπουλου, σ. 22. — Ἀφίσα Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας, σ. 77. — Λεπτομέρεια τῆς «μελλούσης κρίσεως», σ. 89. — Ὁ Σύρου Μεθόδιος Παπαναστασάοπουλος († 1930), σ. 153. — Ἐξώφυλλον προγράμματος Ρ/Σ «Ὁρθ. Μαρτυρία 100,1 FM Stereo» (Βόλου), σ. 156. — Τὸ σῆμα τοῦ συνεδρίου τῆς Ἀμβέρσας, σ. 169. — «Τὸ ἀόρατον ὡς ὄρων ἐκαρτέρει», σ. 184. — Ἀποφάσις, σ. 240. — Ὁ ἀναποφάσιτος. — Σχέδιον S. Gross, σ. 241. — Τέσσερα σκίτσα στὸ ἄρθρον Αἰγαυοπελαγίτικες σελίδες, σ. 272-273. — Ὁ π. Δημ. Στανιλοάε, σ. 326. — Ἐν φυλακῇ ἤμην, σ. 329. — Ἀρχιμ. Χριστόδ. Βελέντζας, σ. 344. — Σκίτσο μητέρας - παιδιοῦ, σ. 360*.

* Τὰ περιεχόμενα κατήρτισεν ὁ Εὐάγγελος Π. Λέκκος.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* Καθηγ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Η ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ (ἐξ ἀφορμῆς τῆς 70ῆς ἐπετείου ἀπὸ τὴν τραγωδία τοῦ 1922). Σχήμα 14X21, σελίδες 32.*

* Καθηγ. Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, *ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΣ ΑΠΟΡΙΑΣ. Τόμος Γ' (301-400), ἔκδοσις Β'. Σχήμα 14X21, σελίδες 312.*

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνεται κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

Τηλ. 72 18 308, 72 51 149. Fax 72 26 597

«ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1993 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ο ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ
ΘΕΟΦΙΛΟΣ
† Ο ΑΧΕΛΩΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΣ
† Ο ΡΙΡΟΥΤΑΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ
ΚΑΘΗΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ
» ΑΛΕΞ. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΣ
» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ
» ΕΥΘ. Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ
» ΑΝΤΙΠΑΣ ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ
» ΔΩΡ. ΠΟΛΥΚΑΝΔΡΙΩΤΗΣ
» ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΣ
» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΦΙΛΟΘΕΟΥ
» ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
» ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΠΡΕΣΒ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
» ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΖΑΜΠΕΛΗΣ

ΠΡΕΣΒ. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ
» ΧΡ. Δ. ΠΕΤΡΑΤΟΣ
» ΣΕΡ. ΦΑΡΑΣΟΓΛΟΥ

ΑΝΘΟΥΣΑ ΜΟΝΑΧΗ

ΝΙΚ. Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΝΙΚ. Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑΣ
ΚΩΝ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΟΥΝΑΒΗ
ΕΛΕΝΗ ΚΩΣΤΑΝΤΕΛΟΥ
ΓΕΩΓΡ. Ε. ΜΠΟΡΟΒΙΛΟΣ
ΑΝΔΡ. Ν. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΕΥΘΥΜΙΟΥ
ΠΑΝ. Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΠΑΣ
ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ
ΑΝΤ. Ν. ΧΑΡΟΚΟΠΟΣ